

Utvärdering säkerhetszon, Norrköping

Hageby - juni 2024

AA656.790/2024

Sammanfattning

Under de två veckor som säkerhetszonen var upprättad genomfördes 380 kroppsvisitationer och 44 husrannsakingar i bilar.

Polisiära arbetsmetoder där utfallet redovisas på en aggregerad nivå såsom antal gripanden, utdömda fängelseår, antal beslag eller som i det här fallet antal kroppsvisitationer och husrannsakingar kan ge intrycket att i hög utsträckning påverka kriminella nätverk och organisationer trots att så inte är fallet. I denna utvärdering har det därför funnits en ambition att bryta ned aggregerade data och analysera faktorer på en hög detaljnivå för att kunna bedöma om det syfte som anges med inrättandet av en säkerhetszon - att genom avskräckning¹ försvåra och förhindra befarat våldsbrott - har uppnåtts.

Utvärderingen visar att de flesta visitationerna genomfördes på män och att flera blev visiterades vid fler än ett tillfälle. Två beslag gjordes vilka inte kan kopplas till den kriminella nätverksmiljö som påverkar de våldsamma konflikterna. Vidare är det utifrån anmälningsstatistiken svårt att kunna dra en slutsats att inrättandet av säkerhetszonen påverkat antalet anmälda brott under de två veckor den var upprättad. Av utvärderingen framgår också att det funnits mycket goda möjligheter att kunna passera in i och röra sig i säkerhetszonen utan att bli föremål för någon kontroll.

Vidare visar utvärderingen att beslutet att upprätta säkerhetszonen i Hageby fattades på rätt chefsnivå och att de tre förutsättningarna som anges i 22b § polislagen var uppfyllda vid tillfället.

Gällande den del av utvärderingen som fokuserat på Polismyndighetens kommunikation av säkerhetszonen visar den att information givits på ett tillbörligt sätt och att införandet av säkerhetszonen fick stort medialt genomslag. Avseende arbetet i säkerhetszonen visar utvärderingen att Polismyndighetens rekommendationer avseende genomförandet av arbetet i säkerhetszonen följts till stora delar.

Att vara först i landet att införa en säkerhetszon skapade förutsättningar att få ett stort genomslag i media för den beslutade aktiviteten. Som en följd av detta kan kriminella individer ha överskattat risken att bli kontrollerad och undvikit området för att vara på säkra sidan. Genom kommunikationen, och resursförstärkningen av personal, i början av insatsen då det mediala intresset var som störst kan uppfattningen ha blivit att risken att kontrolleras var hög. Det genomslag inrättandet av säkerhetszonen fick skapade därigenom goda förutsättningar att förebygga brott, sprida ett positivt budskap om polisens arbete och öka tryggheten hos de boende i området.

¹ Sprunget ur Rational choice theory som enkelt uttryckt bygger på att försvåra och minska motivationen för potentiell brottsling att begå brott exempelvis genom att öka risken för att bli upptäckt. Krävs att den faktiska risken upplevs tillräckligt hög för att göra ett rationellt val att avstå från brottslig handling. Se exempelvis Brottsligheten och samhället / Jerzy Sarnecki, Christoffer Carlsson.

De viktigaste slutsatserna i punktform, hämtat från resultatkapitlet (kapitel 3):

Avsnitt 3.1 Har säkerhetszonen faktiskt försvårat för kriminella att förbereda och genomföra våldsdåd?

Svar: Marginellt.

- Inga kroppsvisitationer har genomförts på personer på allmänna färdmedel (bussar och spårvagnar) vid in- eller utpassering i säkerhetszonen.
- På sex av tolv platser där en cykel- och gångväg går in i säkerhetszonen genomfördes inga kroppsvisitationer. På de övriga platserna kan andel personer som kroppsvisiterades vid in- eller utpassering i säkerhetszonen räknas till enstaka tiondels promille och den polisiära närvaron bedöms i genomsnitt ha varit 10–15 sekunder per timme.
- Utifrån Norrköping kommuns trafikmätningar går det att anta att över 100 000 bilar passerade in i säkerhetszonen under de 14 dagar den var upprättad. Av dessa drygt 100 000 bilar kontrollerades 18 vid inpassering till zonen. Det vill säga; en till två tiondels promille av bilarna som passerade in i säkerhetszonen kontrollerades.
- Under de 14 dygn som säkerhetszonen var upprättad går det utifrån besöksstatistik att anta att antal besökare på Mirum Galleria var drygt 160 000. Av dessa visiterades 24. Det vill säga; en till två tiondels promille av besökarna visiterades.
- Utöver de bilar som kontrollerades vid in- eller utpassering kontrollerades 26 bilar. Det handlar om enstaka tiondels promille av de bilar som befunnit sig inom säkerhetszonen.
- Det genomfördes 380 kroppsvisitationer under de 14 dagar som säkerhetszonen var upprättad. Precis som var fallet gällande husrannsakingar i bilar genomfördes mer än hälften av kroppsvisitationerna under de första fem dygnen. Antalet kroppsvisitationer sjönk markant de sista fem dygnen. Under de sista fem dygnen genomfördes i genomsnitt drygt tre kroppsvisitationer per dygn, att jämföras med de 9 första dygnen då drygt 34 kroppsvisitationer genomfördes per dygn.
- Under den tidsperiod på dygnen då det utfördes flest kroppsvisitationer genomfördes i genomsnitt drygt två visitationer per timme. I genomsnitt över hela dygnet genomfördes knappt en visitation per timme. När en visitation utfördes på en plats fanns det fler än 250 andra platser som krävde polisen närvaro för att en person som det fanns anledning att visitera skulle upptäckas och kunna stoppas.
- Det togs inte beslag som försvårade för personer i konfliktmiljön att förbereda och utföra våldsdåd. De 380 kroppsvisitationerna och 44 husrannsakingar i bilar ledde till två beslag. Det ena beslaget bestod av två gram hasch av en person med känd missbruksproblematik. Det andra beslaget var en kniv som togs från en hemlös som vanligtvis uppehåller sig i en annan närliggande kommun.
- Totalt genomfördes 14 visitationer av personer som var under 15 år. Det vill säga; cirka 3,5 procent av det totala antalet visitationer². Inga av dessa visitationer resulterade i att några farliga föremål eller något annat hittades som föranledde ett beslag.

² Källa: Dokumentation av kroppsvisitationer.

- Totalt genomfördes 10 visitationer av kvinnor³, det vill säga 2,5 procent av det totala antalet visitationer. Inga av dessa visitationer resulterade i att några farliga föremål eller något annat hittades som föranledde ett beslag.
- Den numerära skillnaden i antal gripna och omhändertagna var små under perioden för säkerhetszonen jämfört med andra perioder.
- Antal kontroller av personer och fordon var högre under perioden för säkerhetszonen jämfört med andra perioder. Kroppsvisitationernas antal i förhållande till tid, yta och när och vilka som blivit kontrollerade faktiskt försvårat i marginell omfattning för kriminella att förbereda och genomföra våldsbrott i området.
- Klockan 04.00-10.00 var det enbart personal i ordinarie linjeverksamheten som genomförde visitationer i säkerhetszonen.
- Den förstärkta resurs med poliser som avdelats för specifikt arbete i säkerhetszonen sjönk markant efter 9 dagar (vilket också återspeglas i antal kroppsbesiktningar, från 34 till 3 per dygn).

3.2 Kan införandet av säkerhetszonen ha avskräckt kriminella från att förbereda och genomföra våldsbrott?

Svar: Ja.

- Oaktat att införandet av säkerhetszonen i Hageby haft en marginell påverkan på de faktiska möjligheterna för kriminella att förbereda och genomföra våldsdåd kan inrättandet av säkerhetszonen haft en avskräckande effekt. Nyheten om inrättandet av säkerhetszonen fick omfattande utrymme i media och de initiala åtgärderna från polisens sida⁴ och uttalanden av polisen under perioden då säkerhetszonen var upprättad kan ha bidragit till att kriminella överskattade risken att bli föremål för en kontroll.
- Forskning har visat att en informationskampanj i kombination med en insats har goda möjligheter att påverka brottsliga beteenden⁵. Det beror på att personer överskattar risken att bli upptäckt för att vara på den säkra sidan att inte bli upptäckt, men efterhand anpassar de sina beteenden efter den faktiska upptäcktsrisken. Utifrån dessa forskningsstudier går det att dra slutsatsen att de två veckor som säkerhetszonen i Hageby var upprättad var för kort tid för att en sådan anpassning skulle hinna ske.
- Med stöd av hur de våldsgenererande konflikterna och förekomsten av beslag sett ut i Hageby under andra perioder då det inte varit en säkerhetszon är det svårt att använda uteblivna skjutningar, sprängningar och vapenbeslag under perioden då säkerhetszonen var upprättad som ett bevis för att säkerhetszonen i Hageby hade en avskräckande effekt.

³ Källa: Dokumentation av kroppsvisitationer.

⁴ Framgår att de var som mest omfattande de första dagarna efter inrättandet av säkerhetszonen.

⁵ Se t.ex. Riedel m.fl., 1988; Homel, 1988; Elliot, 1993; Vaa m.fl. 2004; Phillips m.fl., 2009; Sherman, 1990.

3.3 Verkar införandet av säkerhetszonen ha påverkat olika typer av brottslighet?

Svar: Går inte att utläsa.

- Det går inte att se några tydliga skillnader vad gäller antalet händelserapporter (utöver kontroll person/fordon) när säkerhetszonen var upprättad jämfört med andra tvåveckorsperioder.
- Det går inte att se några tydliga skillnader vad gäller anmälda brott när säkerhetszonen var upprättad jämfört med andra tvåveckorsperioder.

3.4 Hur hög har synligheten av poliser, för de som bor och rör sig inom detta område, varit under tiden för säkerhetszonen?

Svar: Varierat mellan datum, tidpunkt på dygnet och platser i säkerhetszonen.

- Observationsstudierna visar att ingen polisiär närvaro kunde iakttas på huvuddelen av de slumpmässigt utvalda observationsplatserna utomhus vilket förstärks av data från dokumentationen av kroppsvisitationerna i vilka det framgår att visitationer inte genomförts alls på ett flertal platser i säkerhetszonen.
- Observationsstudierna visar att Hagebygatan användes för polisens transport mellan olika delar av säkerhetszonen samt till områden utanför säkerhetszonen. På denna gata var synligheten av polis drygt 30 sekunder per timme.
- Observationsstudierna visar att i de delar av säkerhetszonen utomhus där polisen närvaron (utöver Hagebygatan) var som högst låg den i genomsnitt på cirka 20 sekunder per timme och det genomfördes flera kroppsvisitationer i dessa delar under de två veckorna då säkerhetszonen existerade.
- Observationsstudierna visar att polispersonal fotpatrullerade i Mirum Galleria i genomsnitt drygt 30 sekunder per timme.

3.5 Hur hög var sannolikheten för att någon som befann sig i säkerhetszonen skulle bli föremål för en visitation?

Svar: Sannolikheten var låg förutom för enstaka individer.

- Sannolikheten för att någon som befann sig i säkerhetszonen skulle bli föremål för en visitation rörde sig om tiondels promille. Sannolikheten varierade med tanke på vilka tidpunkter och platser som en person rörde sig på och framförallt på om personen var känd av polis sedan tidigare.
- För boende som inte var kända av polis sedan tidigare och som exempelvis åkte till arbetet på morgonen, lämnade barn på skola eller förskola och åkte hem på eftermiddagen från arbetet var sannolikheten att bli föremål för en kontroll under perioden då säkerhetszonen var upprättad i stort sett obefintlig.
- Vissa personer blev kontrollerade av polisen flera gånger och ibland hände det mer än en gång per dag.

3.6 Vilka synpunkter har boende, näringsidkare och andra lokala aktörer haft på säkerhetszonen och polisens arbete i denna?

Svar: Det går att anta att majoriteten av boende, näringsidkare och andra lokala aktörer är positiva då återkopplingen mestadels varit positiv. Det går dock inte att dra en säker slutsats utifrån de data som finns tillgängliga.

- Det har inte inom ramen för denna utvärdering (se kapitel 2) funnits möjlighet att genomföra en surveyundersökning rörande inställningen till säkerhetszonen och polisens arbete i Hageby.
- Av data från dokumentation av kroppsvisitationer framgår att vissa personer var missnöjda med att de blivit kontrollerade, men i de fall detta har noterats rör det sig om personer som är kända av polisen. Att de är missnöjda med att visiteras följer ett vanligt mönster som även inträffar när det inte är en säkerhetszon.
- Av bland annat muntliga utsagor finns tecken på att boende och affärsidkare uppskattade säkerhetszonen och polisens arbete i denna. Eftersom att det dock fanns flera orsaker till att de som var negativa till zonen kunde finna skäl att inte förmedla detta finns anledning att vara försiktig att dra generella slutsatser om boendes inställning utifrån de positiva kommentarer som förmedlats.
- Att det spridits en positiv bild av effekten av inrättandet av säkerhetszonen samtidigt som en försvinnande liten del av de boende i Hageby blev föremål för visitationer gör att det går att anta att majoriteten av de boende var positiva till säkerhetszonen och polisens arbete i denna.

3.7 Hur har arbetet i säkerhetszonen genomförts ur ett likabehandlingsperspektiv (kön och ålder)?

Svar: Urvalet av personer som visiterades pekar på att polisen kan utveckla sin förmåga att agera utifrån ett likabehandlingsperspektiv.

- Av de 380 visitationerna som genomfördes skedde det i 370 fall på män (97,5 procent).
- 90 procent av visitationerna genomfördes på någon som var under 30 år.
- Drygt 25 procent av visitationerna genomfördes på någon som var mellan 15 och 18 år.
- En halv procent (2 st.) av visitationerna skedde på personer som var över 50 år.
- En person visiterades nio gånger under de två veckorna, två personer åtta gånger, två personer sju gånger och två personer sex gånger.

3.8 Har polislagen och Polismyndighetens rekommendationer följts vid upprättande av säkerhetszonen i Hageby?

Svar: Polislagen har följts och så även Polismyndighetens rekommendationer till övervägande del.

- Beslutet att införa en säkerhetszon i Hageby fattades på rätt chefsnivå.
- De tre lagstadgade förutsättningarna (22b § polislagen) för säkerhetszon var uppfyllda då säkerhetszonen upprättades:
 - Med hänsyn till en konflikt mellan grupper fanns en påtaglig risk för brottslig verksamhet som innefattar skjutning eller sprängning i det geografiska område som innefattades i säkerhetszonen.
 - Zonen var av synnerlig vikt för att förebygga eller förhindra denna brottsliga verksamhet.
 - Skälen för zonen uppvägde det intrång eller men i övrigt som den kan ha inneburit för enskilda eller för något annat motstående intresse.
- Beslutet om säkerhetszon publicerades omedelbart på Polismyndighetens webbplats.
- En presskonferens genomfördes med anledning av att säkerhetszonen i Hageby var den första som upprättades i Sverige.
- Av beslutet framgick det att beslutet kan överklagas och vart man ska vända sig att göra en överklagan.
- Dialog med lokalsamhället skedde delvis men i och med den stora uppmärksamhet beslutet fick i både lokal och nationell media var behovet av att sprida information om beslutet genom exempelvis vid möten i skolor, med föreningar och med trossamfund, begränsat.
- Rekommendationen kring urval av de som visiteras följdes till stora delar.
- Visitationerna i säkerhetszonen genomfördes på ett korrekt sätt.
- Det förekommer visitationer där det i efterhand inte går att peka på vilka omständigheter som har legat till grund för ett ingripande, vilket anges som ett krav på dokumentationen.
- Det saknas information kring huruvida man informerat vårdnadshavare när barn har visiterats.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Innehållsförteckning	9
1. Inledning	11
2. Hur har utvärderingsarbetet bedrivits?	14
2.1 Datainsamling	14
2.1.1 Observationsstudie	14
2.1.1.1 Observationer utomhus	15
2.1.1.2 Observationer inomhus i Mirum Galleria	16
2.1.2 Data från dokumenterade kroppsvisitationer och husrannsakingar i bilar.....	17
2.1.3 Registerslagningar	17
2.1.4 Brottsstatistik och statistik utgående från händelserapporter (HR) m.m.	17
2.1.5 Statistik från Norrköpings kommun.....	17
2.1.6 Muntlig information.....	18
2.1.7 Surveyundersökning har inte genomförts	18
2.1.8 Data som efterfrågats men inte erhållits.....	18
2.2. Analys	19
3. Resultat	20
3.1 Har säkerhetszonen försvårat för kriminella att förbereda och genomföra våldsbrott?	20
3.1.1 Vilka möjligheter har funnits att passera in eller ut ur säkerhetszonen utan att bli föremål för en kontroll?.....	20
3.1.2 Vilka möjligheter har funnits att röra sig inom säkerhetszonen utan att bli kontrollerad?.....	24
3.1.2.1 Vilka möjligheter har funnits att röra sig i centrumanläggningen Mirum utan att bli föremål för en kontroll?	25
3.1.2.2 Vilka möjligheter har funnits att röra sig utomhus i säkerhetszonen utan att bli föremål för en kontroll?	29
3.1.2.2.1 Husrannsakingar i bilar	29
3.1.2.2.2 Kroppsvisitationer av personer	31
3.1.3 Har det tagits beslag som försvårat för de kriminella att genomföra våldsbrott? ...	32
3.1.4 Innebar inrättandet av en säkerhetszon att det blev svårare för kriminella att förbereda och genomföra våldsbrott?	33
3.1.4.1 Vad innebar inrättandet av säkerhetszonen för polisens agerande i område jämfört med om en säkerhetszon inte hade upprättats?	33
3.1.4.2 Hur skiljer sig antal kroppsvisitationer, husrannsakingar och beslag under perioden då säkerhetszonen var upprättad jämfört med tidigare?.....	38
3.1.4.3 Hur skiljer sig polisens närvaro under perioden då säkerhetszonen var upprättad mot tidigare?	40
3.2 Kan införandet av säkerhetszonen ha avskräckt kriminella från att förbereda och genomföra våldsbrott?	41
3.3 Verkar införandet av säkerhetszonen ha påverkat olika typer av brottslighet?	44
3.4 Hur hög har synligheten av poliser för de som bor och rör sig inom detta område varit under tiden för säkerhetszonen?	56
3.5 Hur hög var sannolikheten för att någon som befann sig i säkerhetszonen skulle bli föremål för en visitation?.....	57
3.6 Vilka synpunkter har boende, näringsidkare och andra lokala aktörer haft på säkerhetszonen och polisens arbete i denna?	58
3.7 Hur har arbetet i säkerhetszonen genomförts ur ett likabehandlingsperspektiv? ...	59
3.7.1 Könsfördelning på de som visiterades	59
3.7.2 Åldersfördelning på de som visiterades	60
3.8 Har polislagen och Polismyndighetens rekommendationer följts vid upprättandet av säkerhetszonen i Hageby?	62
3.8.1 Inledning	62
3.8.2 Att besluta om en säkerhetszon.....	62
3.8.3 Att kommunicera en säkerhetszon	64
3.8.4 Att jobba i säkerhetszonen	65

Referenser.....	68
Bilaga 1 – ytterligare data rörande avsnitt 3.1 och 3.2.....	72

1. Inledning

Den 3 juni 2024 sköts två personer ihjäl i Hageby i Norrköping och dagen efter fattades ett beslut om att införa en säkerhetszon i stadsdelen Hageby från den 5 juni 2024 till den 18 juni 2024. I det pressmeddelande som skickades ut på eftermiddagen den 4 juni, efter att beslutet tagits om att införa en säkerhetszon, angavs att:

”Beslutet innebär att:

- *Polisen kommer ha en högre närvaro än vanligt i Hageby*
- *Vi kommer göra fler förebyggande kontroller. Det handlar om både kroppsvisioner och husrannsakan i fordon.”*⁶

Området som ingick i säkerhetszonen markerades på en karta i pressmeddelandet:

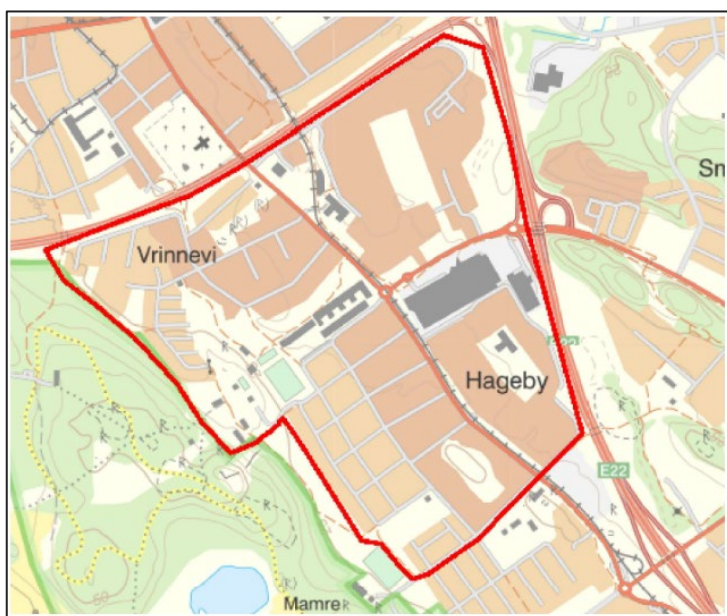

Bild 1. Området för säkerhetszonen.

Under de två veckor som säkerhetszonen existerade genomfördes 380 kroppsvisioner och 44 husrannsakingar i bilar i stadsdelen Hageby⁷.

Det syfte med säkerhetszonen som kommunicerats ut externt var:

*”Syftet är att öka tryggheten i ett område och försvåra för de kriminella att förbereda och genomföra våldsbrott. Den som bor eller rör sig inom säkerhetszonen kan märka att polisen är mer närvarande och gör fler förebyggande kontroller.”*⁸

⁶ Polismyndigheten, 2024a.

⁷ Källa: Genomgång av samtliga protokoll över genomförda kroppsvisioner och husrannsakingar som upprättats under säkerhetszonen.

⁸ Polismyndigheten, 2024b. Vår fetstilsmarkering och understrykning.

I den ”utsättningsinformation”⁹ som presenterats för polispersonal i Norrköping med anledning av införandet av säkerhetszonen angavs att:

”Vi är mer närvarande för att öka tryggheten för allmänheten”

I polisens handledning för säkerhetszoner förekommer inte ordet trygghet¹⁰. Det anges att syftet med säkerhetszoner är att Polismyndigheten mer effektivt ska kunna motverka skjutningar och sprängningar vid konflikter i kriminella miljöer. På polisen intranät framförs under rubriken *”Allt om säkerhetszoner”* att:

”Syftet med en säkerhetszon är att försvåra och förhindra ett befarat våldsbrott genom avskräckning.”¹¹

Det är denna definition som kommer att vara fokus för denna utvärdering angående i vilken mån den upprättade säkerhetszonen i Hageby medförde att våldsbrott i kriminella miljöer försvårades och hindrades. Eftersom inrättandet skedde efter en akut händelse, fanns ingen tid att förbereda utvärderingen och göra några förmätningar. I handledningen gällande säkerhetszoner saknas rekommendationer om hur en utvärdering av säkerhetszon ska genomföras, vilka frågor en utvärdering ska svara på och vilka parametrar en utvärdering ska innehålla. Det har heller inte gått att finna en programteori, det vill säga vad det är för faktorer som antas resultera i de förväntade effekter som inrättandet av en säkerhetszon syftar till att uppnå. Det har därför inte varit tydligt vilka faktorer som fanns anledning att mäta och de frågeställningar som satts upp för denna utvärdering har därför formulerats av den utvärderingsgrupp som genomförde utvärderingen.

Säkerhetszonen i Hageby var den första säkerhetszon som Polismyndigheten inrättade efter att den nya lagen trätt i kraft. Den fick stor uppmärksamhet i media och behovet av att göra en gedigen utvärdering av effekterna av detta nya redskap för polisen underströks, både från polisen själv och från politiskt håll. I propositionen till säkerhetszoner¹² anges att det ska genomföras en utvärdering efter tre år som bland annat ska omfatta användningen av säkerhetszoner ur ett effektivitets-, likabehandlings- och integritetsperspektiv. Utvärderingen ska göra det möjligt att överväga om lagstiftningen fortsatt bör gälla, och i sådana fall om den bör ändras i något avseende. Det påtalas att Polismyndigheten kommer att ges i uppdrag att säkerställa att det finns underlag till den kommande utvärderingen.

Eftersom möjligheten att inrätta säkerhetszoner är ett helt nytt redskap för polisen är det angeläget att arbetssättet utvärderas löpande för att ge underlag till den större utvärderingen som ska genomföras efter tre år. Detta var en viktig anledningen till att denna utvärdering inleddes parallellt med inrättandet av säkerhetszonen i Hageby. Dels finns det behov av löpande utvärderingar för att kartlägga erfarenheter och förbättringsområden för att Polismyndigheten kontinuerligt ska kunna utveckla sättet att använda säkerhetszoner utifrån identifierade behov och utmaningar. Dels bedömdes det som angeläget att i tid dokumentera sådant som är problematiskt, eller kanske inte ens möjligt, att fånga upp i efterhand.

⁹ Information till yttre uniformerad personal innan arbetspass

¹⁰ Trygghet är ett övergripande mål för polisen samtidigt som det är svårfångat och har många dimensioner. Subjektiv trygghet behöver till exempel inte innebära objektiv säkerhet och otrygghet kan hänga ihop med narrativ som förmedlar en överdriven hotbild.

¹¹ Polismyndigheten, 2024c. Avskräckning är en del i att försvåra och förhindra. Se fotnot 1.

¹² Prop. 2023/24:84, sidan 22.

Målen med denna utvärdering är att svara på hur det angivna syftet med säkerhetszonen har uppfyllts i Hageby, att den ska kunna användas för att kunna göra jämförelser med framtida säkerhetszoner samt att utvärderingen ska kunna användas som underlag för den utvärderingen som på nationell nivå ska genomföras efter tre år. Införandet av säkerhetszon i Hageby skedde omgående efter att beslut hade fattats. I Handledning för säkerhetszoner finns angivet att *"ett beslut om säkerhetszon gäller omedelbart om inte annat anges"*¹³. Detta har påverkat utvärderingens frågeställningar och metodval. De frågor som utvärderingen avser att svara på är bland annat om säkerhetszonen försvårat för kriminella att förbereda och genomföra våldsbrott, om införandet av säkerhetszonen påverkat olika typer av brottslighet, hur människor har påverkats i sin vardag av polisens arbete i säkerhetszonen, hur arbetet har bedrivits ur ett likabehandlingsperspektiv och om införandet av säkerhetszonen inneburit att polisen har använt sina resurser på ett effektivt och ändamålsenligt sätt.

För att uppnå en hög transparens presenteras information i rapporten med en hög detaljnivå. Med tanke på att målgruppen inte bara är polisanställda och personer som är vana att läsa utvärderingsrapporter har strävan varit att förklara vissa begrepp och förhållanden även om de är välkända inom polisorganisationen¹⁴.

Denna utvärderingsrapport är framtagen av två kommunpoliser och samordnaren för den brottsförebyggande verksamheten i Polisområde Östergötland, där VSA (verksamhetsstyrning-analys) i Polisregion Öst har hjälpt till med att ta fram statistik. Under framtagandet av utvärderingen har materialet delats internt inom Polismyndigheten, både i delar och sin helhet, i syfte att kvalitetssäkra innehållet. Arbetsmaterialet har kontinuerligt reviderats i linje med de synpunkter som inkommit.

¹³ Handledning för säkerhetszoner m.m. Diariennr A224.718/2024)

¹⁴ Målgruppen för rapporten har även påverkat innehållet på annat sätt. Exempelvis vid redovisning av procent används begreppet promille istället för att skriva ut decimaler, exempelvis anges 3 promille istället för att skriva 0,003 %.

2. Hur har utvärderingsarbetet bedrivits?

För att besvara utvärderingsfrågorna användes primärt en experimentell utvärderingsdesign av den typ som ofta används vid utvärderingar av förebyggande insatser, där man jämför situationen under interventionen (säkerhetszonen) med en period innan interventionen. I denna studie blir ordningen mellan mätningarna omvänd i och med att det inte varit möjligt att göra en mätning innan säkerhetszonens uppförande. Kontrollobservationen (observation av förhållanden utan intervention) har istället genomförs efter interventionen. Ett dilemma är att välja kriterievariabler - det man vill mäta effekten på. En given variabel är polisnärvaron - hur massiv var den under interventionen? En annan variabel är antal genomförda visitationer och på vilka personer de genomförts.

Utvärderingen har genomförts som en urvalsstudie där systematisk social observation har kompletterats med bland annat data från dokument och registerslagningar. En triangulering¹⁵ av datakällor och metoder har eftersträvat, men även så kallad forskartriangulering genom att flera personer varit involverade i datainsamling och analys för att minska risken för bias i syfte att öka studiens tillförlitlighet och validitet.

2.1 Datainsamling

2.1.1 Observationsstudie

Observationsstudier är en vedertagen metod för att studera beteenden, händelser eller andra fenomen¹⁶. Tre polisanställda med lång erfarenhet av polisarbete har genomfört observationerna som totalt omfattar 17,5 timmars observationer i säkerhetszonen under perioden då den var upprättad samt 7,5 timmars eftermätningar i samma område. Vad gäller bedömningen av tillförlitligheten av observationerna går det att konstatera att:

- Utfallet av observationerna ligger i linje med andra insamlade data i studien¹⁷.
- Iakttagelserna har följt samma mönster under samtliga observationer.
- Inga skillnader i utfallet av iakttagelserna mellan de tre observatörerna som genomfört observationerna har kunnat iakttagas.

Säkerhetszonen var upprättad mellan den 5 och 18 juni år 2024 och observationer gjordes mellan den 5 och 16 juni. Observationerna var utspridda över samtliga veckodagar. Drygt 70 procent av mätningarna genomfördes den 12 juni eller dessförinnan. Av en genomgång av datum för kroppsvisitationerna framkommer att huvuddelen av visitationerna genomfördes innan den 12 juni och att bemanningen var högre under denna period. Det betyder att polisnärvaron i säkerhetszonen och sannolikheten att visiteras riskerar att överskattas utifrån observationsstudien.

Observationstillfällena genomfördes under förmiddagar, eftermiddagar och kvällar med tjugo procents övervikt på eftermiddag och kväll. Observationstillfällena var förlagda mellan klockan 10.05 och klockan 21.47. Inga observationer genomfördes mellan klockan 22.00 och

¹⁵ Se t.ex. Denzin, 1978.

¹⁶ Se t.ex. Bryman, 2016; Patton, 2014.

¹⁷ Exempelvis vad gäller vad som framkommer av dokumentationen av genomförda visitationer samt antal poliser som tjänstgjort vid en viss tidpunkt i förhållande till säkerhetszonens yta.

klockan 10.00, vilket i viss mån bidrar till att polisnärvaron och sannolikheten att visiteras riskerar att överskattas i och med att den avdelade personalstyrkan som enkom skulle arbeta i säkerhetszonen var högre under de tidpunkter som observationerna genomfördes jämfört med när de inte genomfördes. Samma förhållande gällde för antal genomförda visitationer där de var drygt tjugo procent högre under de tidpunkter då de strukturerade observationerna genomfördes jämfört med när de inte genomfördes.

Observationerna följde ett tillvägagångssätt som är vedertaget¹⁸ vid observationsstudier, vilket innebär att omfattningen på insamlade data bedöms vara tillräcklig för att kunna beräkna polisnärvaron och sannolikheten för att visiteras i säkerhetszonen utifrån följande kriterier:

- De fasta observationsplatserna utomhus omfattar knappt 40 procent av säkerhetszonens yta och de rörliga observationerna utomhus omfattar hela säkerhetszonens yta. De fasta observationsplatserna inomhus (galleria i centrum) täckte knappt 50 procent av ytan och de rörliga observationerna hela ytan.
- Observationerna omfattar drygt fem procent av tiden då säkerhetszonen existerade. Detta kan exempelvis jämföras med Brottsförebyggande rådets studie om avrapportering inom polisen¹⁹ där de observationer som genomfördes bedömdes vara tillräckligt omfattande för att kunna dra slutsatser om polisens avrapporteringstid trots att underlaget som användes inte nådde upp till en promille av den aktivitet som studerades²⁰.

I ett av delområdena som består av Mirum Galleria fanns sedan tidigare systematiska observationer som här kan användas som underlag (15 h). Eftermätningar omfattade de tre fasta observationsplatserna inomhus och hälften av de fasta observationsplatser utomhus. Samma observationsschema användes vid eftermätningarna som observationerna när säkerhetszonen existerade med en liten justering (se nedan).

2.1.1.1 Observationer utomhus

För att välja ut fasta observationsplatser utomhus i säkerhetszonen gjordes ett rutnät på 220 rutor som omfattade hela säkerhetszonen. Ett slumpmässigt urval gjordes av dessa rutor. 83 av dessa var föremål för en observation. Varje mättillfälle var fem minuter och den totala observationstiden var 415 minuter (knappt 7 timmar). Vid varje mättillfälle genomfördes observationer i olika delar av säkerhetszonen. De strukturerade observationerna på fasta platser innefattade att samla data om:

¹⁸ Se t.ex. Bryman, 2016; Patton, 2014.

¹⁹ Brå, 2015.

²⁰ En jämförelse kan även göras till surveyundersökningar som exempelvis Brottsförebyggande rådets nationella trygghetsundersökning där det dras slutsatser om brott och människors trygghet genom svar från knappt en procent av invånarna i Sverige (Brå, 2023a) och de trygghetsundersökningar som polisen använder sig av som omfattar enstaka procent av den population som det sedan dras slutsatser om.

- Polisen närvaron på platsen som observerades.
- Förekomsten av visitationer och husrannsakan i bilar på platsen som observerades.
- Antal bilar som framfördes på platsen som observerades.
- Antal personer (utöver poliser) som befann sig på, eller rörde sig i anslutning till, platsen som observerades.

Syftet med de observationerna var att kunna möjliggöra en jämförelse av skillnader i polisen närvaro under säkerhetszonen jämfört med ett normalt läge samt för att få ett mätvärde gällande sannolikheten att bli föremål för en visitation respektive för husrannsakan i bilar under den period säkerhetszonen var upprättad.

Som polisen närvaro räknades att det fanns en polispatrull i så nära anslutning till observationsplatsen att de kunde bedöma och agera mot personerna som befann sig på platsen. När det gällde de bilar och personer som räknades vid respektive observationstillfälle inkluderades de som befann sig på ett sådant avstånd från observationsplatsen att det gick att bedöma och agera mot personen eller personerna. Efter att observationsstudien påbörjats framkom att det var intressant att notera om personer som observerades använde något transportmedel utöver bil. Vid 65 procent av observationstillfällena utomhus finns det därför angivet om en person som observerades använt elsparkcykel, moped eller cykel.

Förutom de fasta strukturerade observationer gjordes strukturerade observationer vid förflyttningar mellan de fasta observationsplatserna. Det som då noterades var om några polisiära resurser var synliga och om visitationer av personer eller husrannsakingar i bilar kunde iaktas. Dessa observationer omfattade 3 totalt timmar.

Knappt hälften av eftermätningarna genomfördes i anslutning till att säkerhetszonen upphört i juni och drygt hälften i augusti efter den sista semesterperioden inom Polismyndigheten. Eftermätningar utomhus omfattade 41 observationer som vardera var 5 minuter långa och den totala tiden var 205 minuter (det vill säga drygt 3,5 h). Samma observations-schema som tidigare användes. Till detta tillkom 60 minuters observationer i samband med förflyttning mellan observationsplatserna utomhus.

2.1.1.2 Observationer inomhus i Mirum Galleria

De strukturerade observationer i Mirum Galleria omfattade drygt sex timmar under perioden för säkerhetszonen. Iakttagelser har gjorts under ytterligare 1,5 timmar i samband med bl.a. måltidsuppehåll.

Observationerna i Mirum Galleria gjordes på de två plan på vilka det finns affärer. På plan 1 (nedersta planet) var den fasta observationsplatsen en bänk i närheten av den tobaksaffär där en person blev skjuten i mars 2024. På plan 2 var en av de fasta observationsplatserna en bänk utanför Willys och den andra en plats i anslutning till den huvudingång som ligger mot Hagebygatan²¹. 70 procent av observationstiden genomfördes från någon av de fasta observationsplatserna där observationstiden var jämnt fördelad mellan plan 1 och plan 2. Resterande tiden genomfördes observationerna genom att observatör gick runt i hela gallerian (området utanför butikerna) och även vad gäller denna observation var tiden jämnt fördelad mellan plan 1 och plan 2.

²¹ Se ytterligare beskrivning längre fram i rapporten.

Eftermätningar i Mirum Galleria gjordes under drygt tre timmar och fördelades jämnt mellan juni och augusti 2024 där samma observationsschema som tidigare användes med samma justering som för observationerna utomhus.

2.1.2 Data från dokumenterade kroppsvisitationer och husrannsakingar i bilar

När en polispatrull genomförde en kroppsvisitation eller en husrannsakan i bil i säkerhetszonen upprättade de ett dokument. Dessa dokument finns arkiverade i två pärmar i lokalpolisområde Norrköping. I anslutning till att säkerhetszonen upphörde gick en polisanställd., som är medförfattare till denna utvärdering, igenom samtliga dokument i dessa pärmar och registrerade uppgifter avseende plats, datum, ålder, kön och beslag i IT-systemet ArcID. Detta IT-system används av polisens underrättelsetjänst för att bland annat göra analyser och statistiska presentationer. Totalt kontrollerades 368 visitationer och 40 husrannsakingar i bil i ArcID.

Drygt en månad senare gick en annan medförfattare till denna rapport också igenom samtliga dokumenterade kroppsvisitationer och husrannsakingar. Till skillnad från den första genomgången fanns det möjlighet att utan att andra arbetsuppgifter störde gå igenom dokumentationen. För att hitta samtliga kroppsvisitationer och husrannsakingar fanns ett behov av att läsa fritexten. Den fanns exempelvis en ruta i dokumenten där polispatrull skulle kryssa i om de gjort en husrannsakan i bil, men det förekom att de missat att fylla i denna ruta men skrivit i fritexten att de stoppat en bil och angett registreringsnummer där. Likaså fanns ibland extra sidor till vissa dokument där det framgick att fler personer visiterades än som angavs i själva huvuddokumentet. Dessutom går det att tänka sig att dokumentering eftersläpade och gjorde att enstaka dokument inte fanns tillgängliga vid den första genomgången. Ovanstående kan förklara att det var en viss skillnad mellan den första och andra genomgången av visitationsprotokollen. Den andra genomgången visade att 380 kroppsvisitationer genomfördes och att antal husrannsakingar i bilar var 44.

2.1.3 Registerslagningar

Vid de två genomgångarna av dokumentering av kroppsvisitationer och husrannsakingar gjordes registerslagningar på de personer som blivit visiterade för att undersöka om de förekom i brotts- eller misstankeregistret för vissa typer av brott som brukar sammanknipas med gängkriminalitet såsom rån, olaga hot, utpressning etc.

2.1.4 Brottsstatistik och statistik utgående från händelserapporter (HR) m.m.

Data har inhämtats i form av anmälda brott, registrerade händelserapporter (HR), beslag och utfärdade ordningsföreläggande. Dessa data har distribuerats av VSA i polisregion Öst. De har inhämtat uppgifterna med hjälp av IT-systemen Hobit2, Kupol, Storm, Status och Orbit.

2.1.5 Statistik från Norrköpings kommun

Trafikstatistik och befolkningsstatistik har inhämtats från Norrköpings kommun.

2.1.6 Muntlig information

Muntlig information har inhämtats från ett tiotal poliser som arbetade i yttre tjänst i säkerhetszonen. De har berättat om sina upplevelser av arbetet i säkerhetszonen och om människors reaktioner. Information har också inhämtats från ett tiotal andra polisanställda, bl.a. stationsbefäl, samt från ett tiotal externa aktörer (bl.a. näringsidkare i Mirum Galleria och personer som kommunpoliser samverkar med inom Norrköpings kommun).

2.1.7 Surveyundersökning har inte genomförts

Det fanns ingen möjlighet att genomföra en surveyundersökning för att samla in boendes, näringsidkare och andra lokala aktörers inställning till säkerhetszonen och polisens arbete i denna under perioden då säkerhetszonen var upprättad eller i nära anslutning till att säkerhetszonen upphörde²². Ett skäl var att inrättandet av säkerhetszonen skedde omgående efter att beslut hade fattats. Med tanke på att utvärderingen visar på en marginell ökning av polisen närvaron i säkerhetszonen, jämfört med ett normalläge, bedöms att den bild som polisen förmedlade om arbetet i säkerhetszonen och det stora genomslag säkerhetszonen i Hageby fick i media skulle ha fått en stor påverkan på resultatet i en surveyundersökning. Det fanns inte resurser att genomföra en surveyundersökning och det var dessutom tveksamt om värdet av en surveyundersökning skulle stå i paritet till resursåtgången. Däremot har synpunkter från boende, näringsidkare, tjänstemän inom kommunen och andra personer i Norrköping gällande säkerhetszonen till viss del fångats upp på annat sätt genom polispersonal på fältet, insändare i tidningar och genom att läsa kommentarer i sociala medier samt kommentarer på artiklar och reportage i lokala medier. Denna typ av data har inte samma omfattning som om boendes uppfattning hade samlats in med hjälp av en surveyundersökning. Denna rapport skulle senare kunna kompletteras med en sådan undersökning även om det kan vara svårt att veta om det är effekten av polisens arbete och den upprättade säkerhetszonen som påverkat uppfattningarna eller om det är bilden av säkerhetszonens effekter och polisens arbete som förmedlats i bland annat media.

2.1.8 Data som efterfrågats men inte erhållits

Det har efterfrågats vissa data som inte erhållits; till exempel hur många kroppsvisitationer och husrannsakingar i fordon som gjorts med stöd av 19 § och 20a § polislagen under perioder då säkerhetszonen inte var upprättad²³. Vidare har det i viss statistik som erhållits inte kunnat göras de skärningar som efterfrågats, till exempel huruvida det i beslag av skjutvapen ingick även skjutvapen som inte var kopplade till gängkriminalitet eftersom det inte var möjligt att särskilja dessa olika typer av vapen i de statistikutdrag som gjordes. Det fanns, med tanke på de tidsramar som fanns för när studien skulle vara klar, inte tid att studera enskilda dokument som finns arkiverade. Denna rapport skulle senare kunna kompletteras med en sådan genomgång.

²² Vid mätningar som inte görs under eller i nära anslutning till att säkerhetszonen upphörde finns en risk att det kan vara svårt att fånga vissa variabler som man tänkt att mäta med samma kvalitet eftersom de som svarar på undersökningen inte har dessa i färskt minne, till exempel frågor kopplat till synlig polisnärvaro.

²³ Enligt VSA var det inte möjligt att ta fram sådan statistik.

2.2. Analys

Analysen inleddes med att området för säkerhetszonen analyserades avseende bland annat hur personer vanligen tog sig in och ut i området, där olika in- och utpasseringsplatser identifierats. Uppgifter som registrerats i ArcID användes för att undersöka om visitationer genomförts på dessa platser och när de genomförts. Beträffande gallerian Mirum fanns ett behov av att gå igenom dokumentationen över kroppsvisitationer igen för att lokalisera vilka kroppsvisitationer som genomförts på personer som befunnit sig inne i gallerian eftersom det inte framgick av uppgifterna i ArcID.

Data som samlats in i observationsstudien sammanställdes och presenterades i form av diagram. Samma sak gjordes med data som samlats in från dokumentationen över genomförda kroppsvisitationer och husrannsakingar med tillhörande registerslagningar. Utvärderingsarbetet har bedrivits iterativt²⁴ där analysen i vissa fall resulterade i ett behov av ytterligare datainsamling. Ett exempel på detta är att det fanns ett behov att analysera de nyckeltal och aggregerade data som erhöles från VSA. Det gjordes bland annat genom att gå igenom de data som utgjorde underlag för statistiken och då användes förutom Status²⁵ de system som operativ personal brukar använda sig av – såsom DAF²⁶ och Durtvå²⁷.

Resultatet av utvärderingsarbetet växte fram succesivt och analysarbetet följde tillvägagångssätt som är brukliga vid tillämpandet av så kallade Mix methods²⁸ där diagram och data analyserades tillsammans när ett utkast till utvärderingsrapporten tog form. Respektive forskningsfråga besvarades i turordning, vilket påverkat att det första avsnittet i resultatkapitlet är det som är mest omfattande.

När utkast på utvärderingen var klara skickades de ut internt och synpunkter på innehållet beaktades vid framtagandet av den slutliga utvärderingen. Det kan finnas skäl att komplettera denna utvärderingsrapport med vissa data och tillhörande analys under år 2025.

²⁴ Se t.ex. Whiteley, Pollack och Matous, 2021

²⁵ Statistikuppföljningssystem.

²⁶ Digitalt ärendesystem av frihetsberövad.

²⁷ Durtvå innehåller bland annat funktionalitet för registrering av anmälningar och uppgifter i utredningar om brott och andra händelser. I systemet registreras också tvångsmedel och hantering av föremål som tagits i beslag.

²⁸ Se t.ex. Bryman & Bell 2015.

3. Resultat

3.1 Har säkerhetszonen försvårat för kriminella att förbereda och genomföra våldsbrott?²⁹

Polisens arbete i säkerhetszonen har analyserats utifrån om det försvårat för de kriminella att förbereda och genomföra våldsbrott. Frågan delas upp i fyra olika delfrågor:

- Vilka möjligheter har funnits att passera in eller ut ur säkerhetszonen utan att bli föremål för en visitation?
- Vilka möjligheter har funnits att röra sig inom området utan att bli visiterad?
- Har det tagits beslag som försvårat för de kriminella att genomföra våldsbrott?
- Innebar inrättandet av säkerhetszonen att det blev svårare för kriminella att förbereda och genomföra våldsbrott?

3.1.1 Vilka möjligheter har funnits att passera in eller ut ur säkerhetszonen utan att bli föremål för en kontroll?³⁰

Det fanns möjligheter att ta sig in eller ut från säkerhetszonen via allmänna färdmedel, via gång- och cykelbanor eller på vägar med bil.

Allmänna färdmedel

Det gick att ta sig in säkerhetszonen med allmänna kommunikationer genom att använda buss eller spårvagn.

Bild 2. Spårvagn utanför Mirum Galleria i Hageby.

²⁹ Med tanke på rapportens målgrupp presenteras analysen av denna frågeställning i bilaga 1 för att begränsa omfattningen och detaljeringsgraden på avsnittet. Flera av de uppställda frågeställningarna har koppling till varandra och i syfte att hålla ned omfattningen på rapporten presenteras vanligen inte data som berörts när tidigare frågeställningar besvarats. Därav är svaret på de första frågorna mer omfattande än flera av svaren på de senare frågorna.

³⁰ Se bilaga 1 för en utförligare beskrivning av svaret på denna frågeställning.

Det finns inga observationer eller dokumentation om att allmänna färdmedel har stoppats vid in eller utpassering i säkerhetszonen och att resenärer har kontrollerats där³¹. Det går därför att dra slutsatsen att de faktiska möjligheterna att passera in eller ut i säkerhetszonen med allmänna färdmedel inte har försvärats genom införandet av säkerhetszonen.

På gång- och cykelbanor

Det finns tolv gång- och cykelbanor in i säkerhetszonen (se bild 3). Tre av dem går längs bilvägar (de tre kvadraterna med tunnare linje).

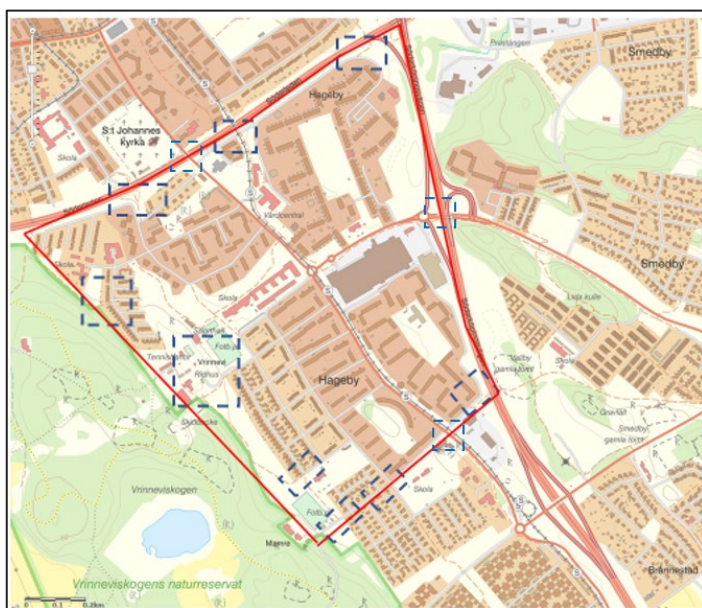

Bild 3. Tolv områden markerade i säkerhetszonen där det finns gång- och cykelbanor in i området. I sex av dessa områden genomfördes inga visitationer under de två veckor säkerhetszonen var upprättad.

Det finns inga observationer att någon som passerat in i säkerhetszonen via någon av gång- och cykelbanorna in i området har blivit visiterad, men av dokumentationen framgår att så har det skett. På samtliga gång- och cykelbanor som finns i anslutning till tre bilvägar in i området genomfördes visitationer. Vid den norra infarten (Hagebygatan) genomfördes en kroppsvisitation under perioden då det var en säkerhetszon. Den polisiära närvaron på denna plats uppskattas till lägre än en promille av tiden. Vid den södra infarten (Hagebygatan) genomfördes 24 kroppsvisitationer och den polisiära närvaron på denna plats uppskattas till några promille av tiden, det vill säga i genomsnitt 10–15 sekunder per timme³². Vid den östra infarten (Lidaleden) genomfördes 15 kroppsvisitationer och den polisiära närvaron uppskattas vara lägre än på Hagebygatan. Under 6 av de 14 dygnen genomfördes inga kroppsvisitationer på denna plats och under 19 av dygnens 24 timmar genomfördes inga visitationer. Vid ett tillfälle har en visitation skett vid tre av de nio renodlade gång- och cykelbanorna in i området och vid två tillfällen vid en av dessa. Vid sex av de nio renodlade

³¹ Personer som befunnit sig på allmänna kommunikationer har kontrollerats vid något enstaka tillfälle inne i säkerhetszonen (men inte vid första hållplatsen i området).

³² Uträkningen utgår från dokumentation av kroppsvisitationer och husrannsakingar samt strukturerade observationer.

gång- och cykelbanor in i området har inte någon person visiterats under de två veckor säkerhetszonen existerade.

Sammanfattningsvis fanns det mycket goda möjligheter att kunna passera in i säkerhetszonen på någon av cykel- och gångvägarna in i området utan att bli föremål för en kontroll.

Bilvägar

Det har inte upprättats fasta kontrollplatser in till säkerhetszonen för att kontrollera fordon på bilvägar som går in i området. Det skedde en husrannsakan i 18 bilar som passerade in i eller kom från en riktning som gör det sannolikt att de hade passerat in i säkerhetszonen³³. 13 av dessa 18 bilar observerades när de framfördes på Hagebygatan (i norra respektive södra delen av säkerhetszonen). I diagram 1 redovisas vilka datum dessa kontroller genomfördes:

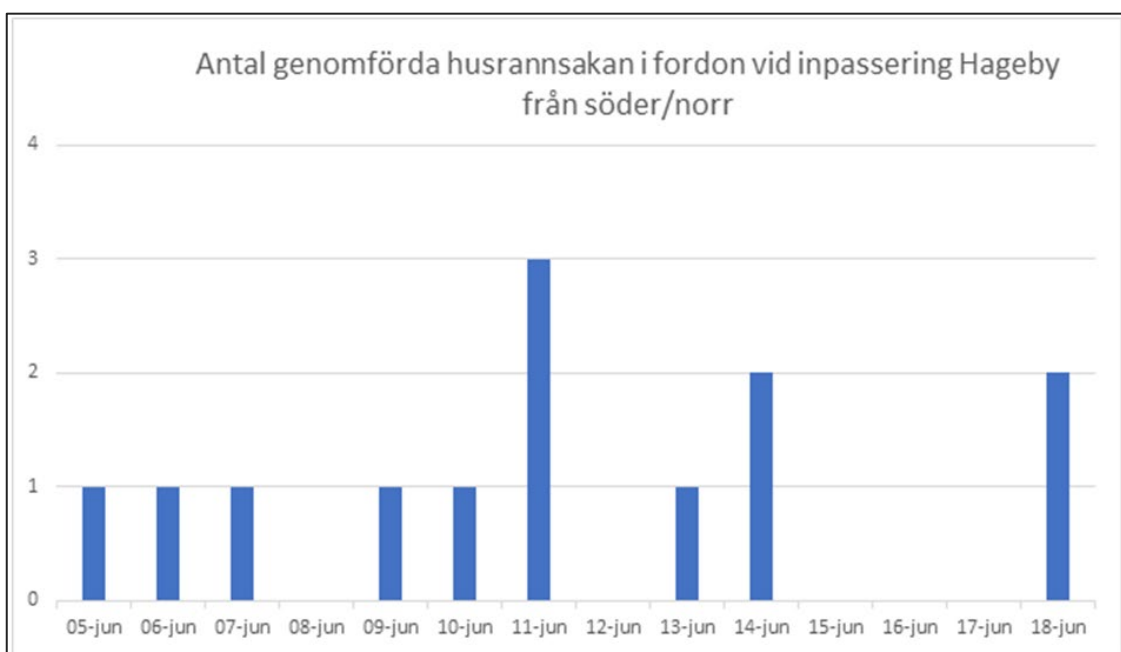

Diagram 1. De 13 bilar där det genomförts en husrannsakan i som körts in i säkerhetszonen från norr eller söder (datum)³⁴.

Av diagram 1 går det att dra slutsatsen att som mest stoppades tre bilar under ett dygn som passerat in i området från norr eller söder (Hagebygatan). Under drygt en tredjedel av dyggen stoppades inga bilar som passerat in i området från norr eller söder.

³³ Utifrån uppgifter i ArcID där de upprättade pappersdokumenten registrerades i nära anslutning till att säkerhetszonen hade upphört, men också ytterligare en genomgång dokumentation av visitationer/husrannsakingar en månad senare (se kapitel 2).

³⁴ Källa. ArcID.

I diagram 2, nedan, redovisas vilken tid på dygnet husrannsakingarna genomfördes i bilarna som passerade in i säkerhetszonen via Hagebygatan.

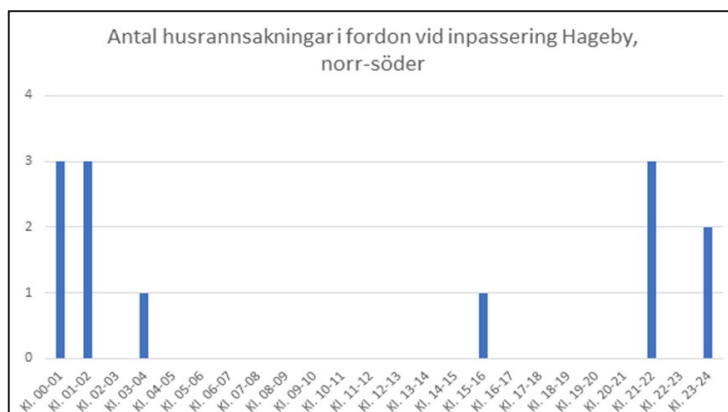

Diagram 2. När husrannsakan påbörjades i de 13 bilar som kontrollerades när de körts in i säkerhetszonen från norr eller söder³⁵.

Av diagram 2 framgår att under 15 av dygnens 24 timmar (drygt 62 procent) genomfördes inga husrannsakingar i bilar som passerat in i området från norr eller söder.

Fem bilar som passerat in i området på de två vägar som går in i området från öster (Lidaleden/E22) blev föremål för en husrannsakan. Under knappt två tredjedelar av dygnen genomfördes inte husrannsakan i några fordon som passerat in i området från öster och inga husrannsakingar i fordon gjordes under 19 av dygnens 24 timmar i denna del av säkerhetszonen.

Norrköpings kommun gör trafikmätningar och av dessa framgår att det på Hagebygatan i den norra delen av säkerhetszonen passerade i genomsnitt drygt 8000 bilar per dygn³⁶, på Hagebygatan i den södra delen av säkerhetszonen drygt 4000 bilar per dygn³⁷ och på Lidaleden i den östra delen av säkerhetszonen drygt 7000 bilar per dygn³⁸. Utifrån dessa data går det att anta att det passerade över 100 000 bilar in i säkerhetszonen under de 14 dagar som den var upprättad³⁹. Av dessa drygt 100 000 bilar kontrollerades 18; det vill säga mellan en och två tiondels promille av de bilar som passerade in i området.

Sammanfattningsvis fanns det mycket goda möjligheter att kunna passera in i säkerhetszonen i en bil på någon av de fyra vägar som leder in i området utan att bli föremål för en kontroll.

³⁵ Källa: ArcID.

³⁶ Mätning gjord i februari 2024 passerade 8352 bilar per dygn. I en mätning som gjordes i oktober 2022 passerade 9312 bilar per dygn. Källa: Norrköpings kommun. Utdrag ur IT-system, distribuerat av trafikstrateg via e-post i juni 2024. Att notera är bilar som åker i bägge riktningar räknas vid dessa mätningar (inte bara de som åker in i Hageby).

³⁷ I en mätning gjord i oktober 2022 passerade 4383 bilar per dygn.

³⁸ I en mätning gjord i oktober 2022 passerade 7222 bilar per dygn.

³⁹ Om det antas passera drygt 7000 fordon per dygn in i området (vilket är lågt räknat utifrån mätvärdena). De strukturerade observationer som gjordes inriktade sig inte på att mäta hur många bilar som passerade in i området, men de antal fordon som räknades på Hagebygatan (i båda riktningarna) ligger på ungefär samma nivå som kommunens trafikmätningar på denna gata om man antar att frekvensen av bilar som passerar är lägre på natten än på förmiddag, eftermiddag och kväll då mätningarna genomfördes.

3.1.2 Vilka möjligheter har funnits att röra sig inom säkerhetszonen utan att bli kontrollerad?⁴⁰

Storleken på säkerhetszonen i Hageby var drygt 0,65 kvadratkilometer. I norr var säkerhetszonen cirka 600 meter lång, i söder cirka 500 meter, i öster cirka 1,2 km och i väster cirka 1,3 km. Huvuddelen av bebyggelsen består av flerfamiljshus med innegårdar, men det finns också radhus/kedjehus i de västra delarna av säkerhetszonen och i norra delen av säkerhetszonen enstaka villor som har egna trädgårdar.

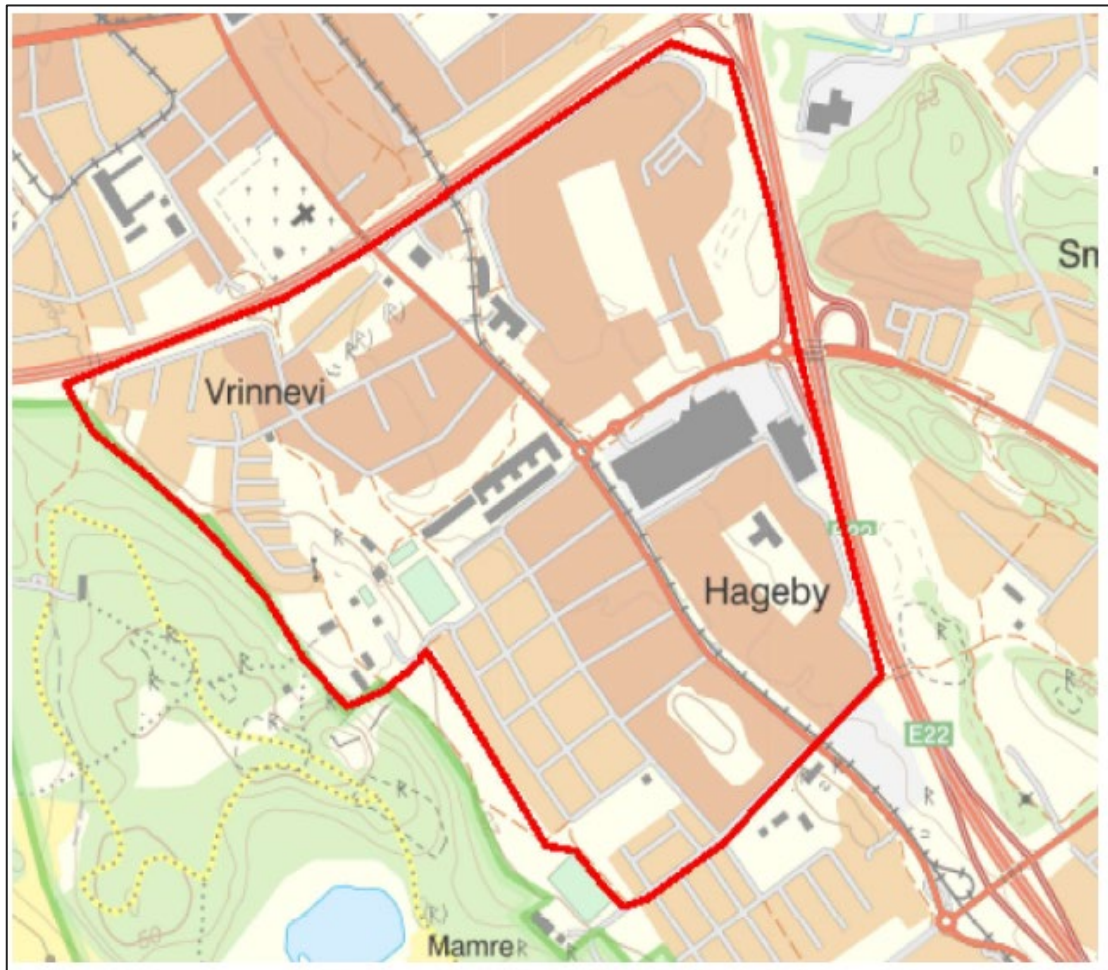

Bild 4. Säkerhetszonen, Hageby.

⁴⁰ Se bilaga 1 för en utförligare beskrivning av svaret på denna frågeställning.

Inom säkerhetszonen finns en centrumanläggning; Mirum Galleria.

Bild 5. Mirum Galleria, centrumanläggning i säkerhetszonen.

I gallerian finns ett 50-tal butiker och andra inrättningar såsom en vårdcentral, apotek och ett gym. Det finns 1500 parkeringsplatser i anslutning till Mirum Galleria och antal besökare är drygt 12 000 per dag⁴¹.

Frågan vilka möjligheter det har funnits att röra sig röra sig inom säkerhetszonen utan att bli kontrollerad har delats upp i två underfrågor:

- a. Vilka möjligheter har funnits att röra sig i centrumanläggningen Mirum utan att bli föremål för en kontroll?
- b. Vilka möjligheter har funnits att röra sig utomhus i säkerhetszonen utan att bli föremål för en kontroll?

3.1.2.1 Vilka möjligheter har funnits att röra sig i centrumanläggningen Mirum utan att bli föremål för en kontroll?

Bild 6. Mirum Gallerias olika ingångar.

⁴¹ Enligt centrumledningen (se Granath, Elljung & Holgersson, 2024).

De finns tre huvudingångar till Mirum Galleria. De öppnar klockan 07.00 och stängs klockan 22.00. Det går också att ta sig ner till gallerian med hiss, trappor och rullband från gallerians parkeringsgarage i de övre delarna av gallerian. Huvuddelen av butikerna har öppet kl. 10-20.00 på vardagar och mellan kl. 10.00 och 18.00 på helger. I utvärderingen kommer ingången mot parkeringsplatsen och McDonalds att benämnas som ingång A. Ingången med bankomater mot Timmermansgatan som ingång B och ingången mot Hagebygatan som ingång C.

Det finns två våningsplan med butiker i gallerian. På den nedersta våningen (plan 1) finns bl.a. Ica Kvantum, ett gym och bankomater. I mars 2024 sköts en person i anslutning till en tobaksaffär mellan Ica Kvantum och gymmet. Gärningsmannen tog sig in och ut från gallerian via ingången på bild 7.

Bild 7. Ingång A i anslutning till gym och tobaksaffär där person blev skjuten i mars 2024 (vy från fast observationsplats).

Tidigare har det vid ett tillfälle förekommit hot med skjutvapen i anslutning till bankomaterna på plan 1. På den fasta observationsplatsen vid plan 1 observerades 2563 personer under de strukturerade observationerna men inte någon polispersonal.

På plan 2 finns bland annat Willys, Rusta och Event center. Vid ingången på plan 2 (ingång C) har det tidigare påtalats vara ett problem med att det hänger ungdomar med kopplingar till kriminella gäng och att det även förekommer narkotikaförsäljning. Närheten till fritidsgården och dess öppettider har tidigare definierats som ett problem genom att ungdomar hänger inne i gallerian och att den interaktion som förekommer mellan ungdomar och aktörer i kriminella gäng är problematiskt vad gäller rekrytering till gängen⁴².

⁴² Se Granath, Elljung och Holgersson, 2024.

Vid fyra tillfällen under de strukturerade observationerna iaktogs polispersonal i Mirum. Vid samtliga tillfällen gjordes iakttagelserna på plan 2. På en slumpmässigt utvald plats på plan 1 eller 2 i gallerian uppskattas den polisiära närvaron hamna på drygt en procent⁴³, vilket betyder en närvaro på i genomsnitt 36 sekunder per timme. Den polisiära närvaron resulterade i att det under fjorton dagar genomfördes elva visitationer av personer som befann sig i gallerian och ytterligare tretton personer som var på väg ut från gallerian⁴⁴. I nedanstående diagram räknas dessa in i de visitationer som gjorts av personer i Mirum Galleria under tiden för säkerhetszonen.

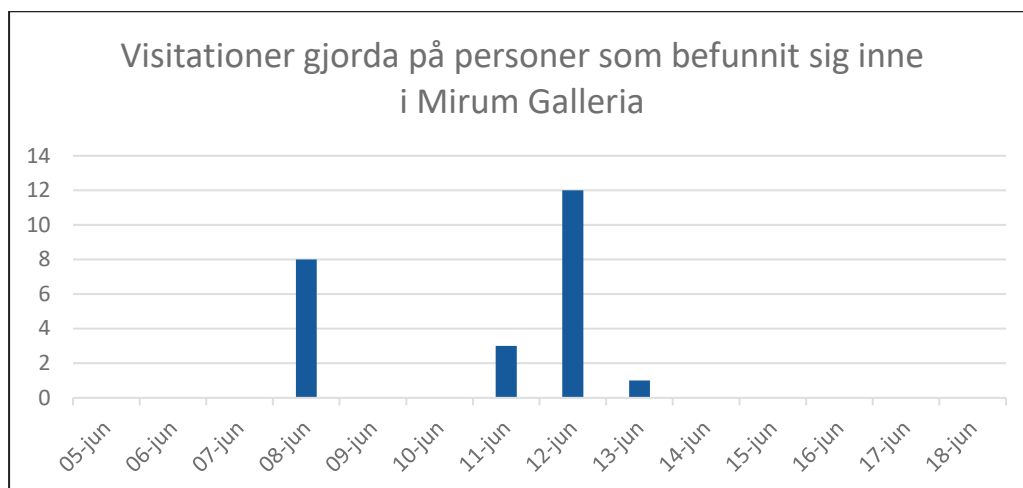

Diagram 3. Datum för de 24 visitationer som gjordes av personer som befann sig i eller var på väg ut från i Mirum Galleria under perioden för säkerhetszonen i Hageby⁴⁵

Av diagram 3 framgår att flest visitationer gjordes den 12 juni (tolv st.) och den 8 juni (åtta st.).

⁴³ För att få en beskrivning av vad denna uppskattning bygger på för underlag se bilaga 1.

⁴⁴ Källa: Dokument över kroppsvisitationer.

⁴⁵ Källa: Dokument över kroppsvisitationer.

Under 10 av de 14 dygnen genomfördes inga visitationer i Mirum Galleria och av nedanstående diagram framgår att under mer än hälften av timmarna då gallerian var öppen genomfördes inga visitationer.

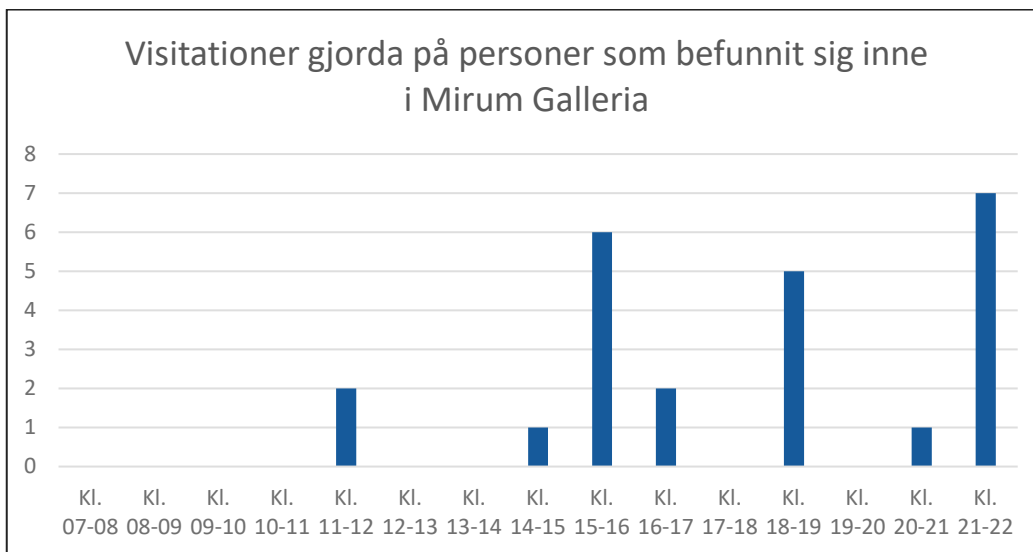

Diagram 4. Tidpunkt de 24 visitationer som gjordes av personer som befann sig i eller var på väg ut från i Mirum Galleria⁴⁶.

Under de 14 dygn som säkerhetszonen var upprättad går det att anta att antal besökare på Mirum var drygt 160 000⁴⁷. Av dessa visiterades 24. Det betyder att någonstans mellan en till två tiondels promille av besökarna visiterades, det vill säga det låg på ungefär samma nivå som andelen fordon och personer som kontrollerades i samband med inpassering till säkerhetszonen (se ovan).

Sammanfattningsvis fanns det mycket goda möjligheter att kunna besöka Mirum Galleria utan att bli föremål för en kontroll.

⁴⁶ Källa: Dokument över kroppsvisitationer.

⁴⁷ Utifrån centrumledningens redovisade besöksstatistik (se Granath, Elljung och Holgersson, 2024).

3.1.2.2 Vilka möjligheter har funnits att röra sig utomhus i säkerhetszonen utan att bli föremål för en kontroll?

3.1.2.2.1 Husrannsakingar i bilar

När det gäller bilar som befann sig i området och som inte kontrollerades i anslutning till att de körts in i området utfördes 26 sådana husrannsakingar under de 14 dagar säkerhetszonen var upprättad, det vill säga knappt två husrannsakingar per dygn. De datum de genomfördes redovisas i nedanstående diagram.

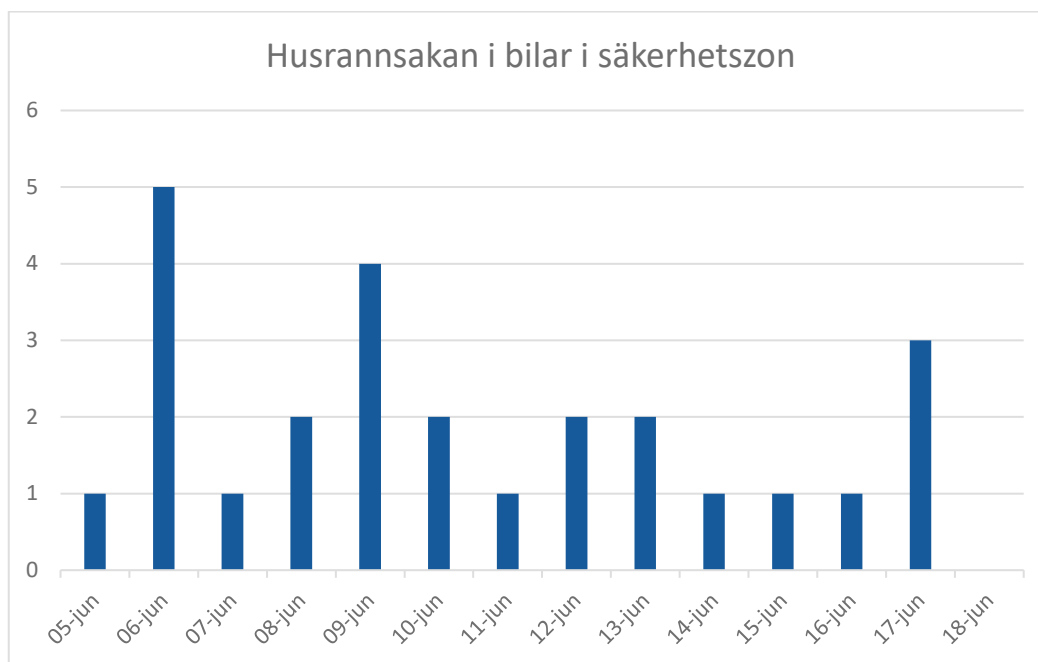

Diagram 5. Datum för 26 husrannsakingar i bilar i säkerhetszon som gjordes på bilar som befann sig inom denna zon⁴⁸.

Av diagram 5 framgår att fler än hälften av de husrannsakingar i bilar som gjordes i Hageby under tiden då säkerhetszonen var upprättad genomfördes under de första fem dyggen. Flest husrannsakingar gjordes den 6 juni (fem st.) och den 9 juni (fyra st.). Varje dygn finns det tusentals bilar i säkerhetszonen och sannolikheten att någon av dessa bilar blev föremål för en husrannsakan handlade om tiondels promillen.

⁴⁸ Källa: ArcID. De bilar som kontrollerades i samband med att de körts in i området redovisas i annat diagram och exkluderas i detta diagram.

I diagram 6 redovisas vilka tidpunkter husransakningarna i bilar genomfördes och det framgår att sannolikheten för en husransakan var högst klockan 21.00–22.00 och klockan 01.00–02.00. I och med att det framfördes färre bilar i området under dessa tidpunkter var sannolikheten att det genomfördes en husransakan vid dessa tidpunkter högre än tiondels promillen⁴⁹. Det bör dock noteras att under 11 av 14 dygn inte genomfördes några husransakningar i bilar under dessa tidpunkter⁵⁰.

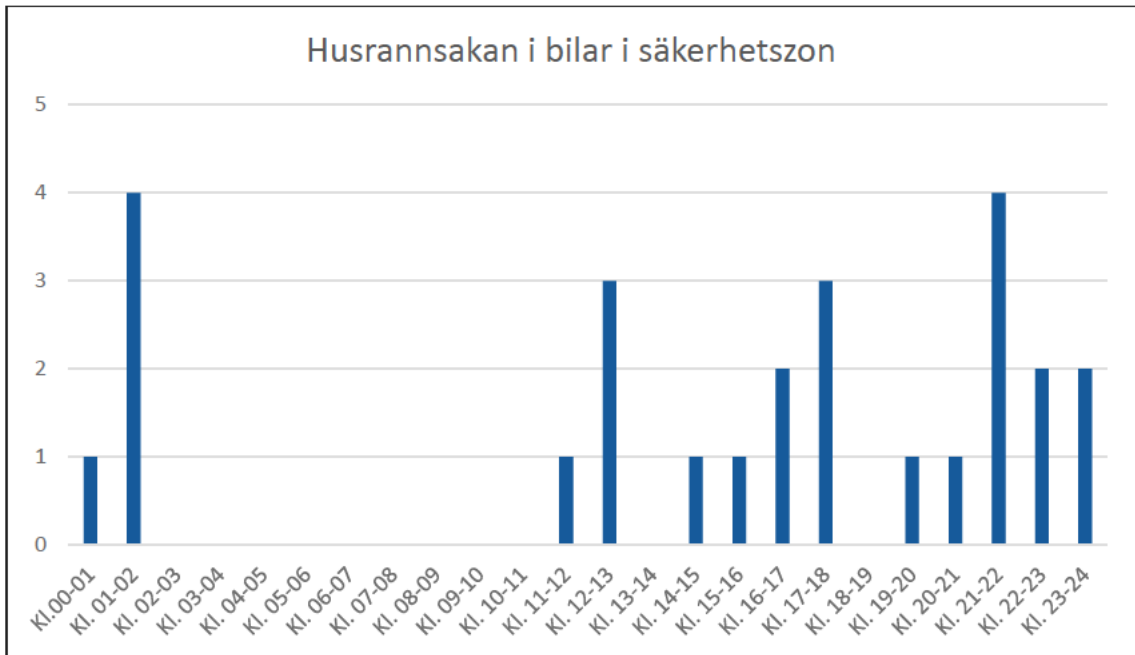

Diagram 6. Tidpunkt för 26 husransakningar i bilar i säkerhetszon som gjordes på bilar som befann sig inom denna zon⁵¹.

⁴⁹ Värde oklart eftersom någon mätning av rörelser av bilar och personer inte gjorts vid dessa tidpunkter.

⁵⁰ Vid två av dygnen genomfördes två husransakningar i bil klockan 01–02 respektive 21–22.

⁵¹ Källa: ArcID. De bilar som kontrollerades i samband med att de körts in i området redovisas i annat diagram och exkluderas i detta diagram.

3.1.2.2 Kroppsvisitationer av personer

Det genomfördes 380 kroppsvisitationer under de 14 dagar som säkerhetszonen var upprättad⁵². Precis som var fallet vad gäller husrannsakingar i bilar genomfördes mer än hälften av kroppsvisitationerna under de första fem dyggen. Antalet kroppsvisitationer sjönk markant de sista fem dyggen. Under de sista fem dyggen genomfördes i genomsnitt drygt tre kroppsvisitationer per dygn att jämföras med de nio första dyggen då drygt 34 kroppsvisitationer genomfördes per dygn. Högst antal kroppsvisitationer genomfördes den 6 juni (54 stycken). Nedan redovisas de genomförda kroppsvisitationerna i ett diagram.

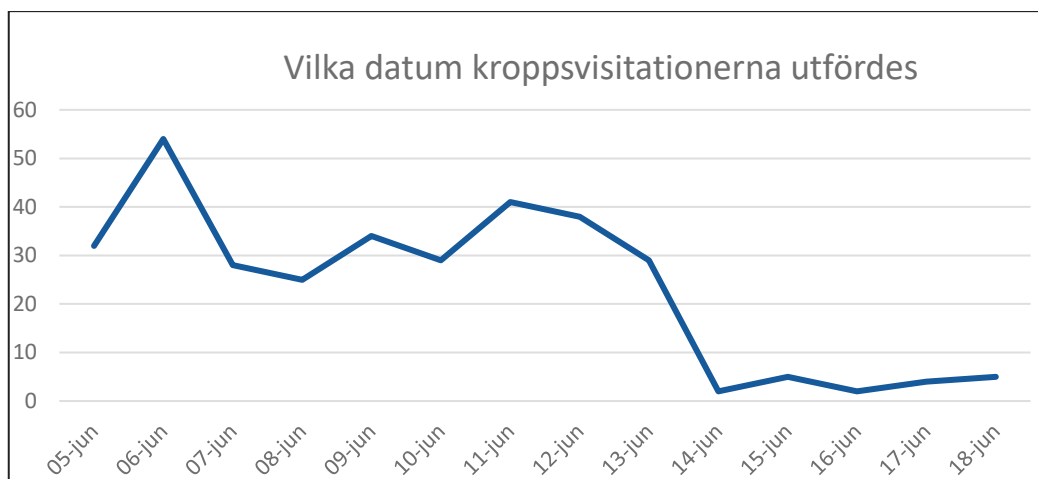

Diagram 7. Genomförda kroppsvisitationer i säkerhetszonen (n=368)⁵³.

För att en person som befann sig i säkerhetszonen skulle bli föremål för en visitation krävdes en närvaro av polispersonal vid en tidpunkt då personen befann sig på platsen och där den polisiära närvaron beräknas till två promille av den totala tiden. Under de fasta observationerna iaktogs polisen närvaro vid någon av observationsplatser vid två tillfällen (under sju timmars observationer). De passerade observationsplatsen i en polisbil och det tog 20 respektive 30 sekunder. Vid två observationstillfällen utomhus iaktogs en polisbil utanför observationszonen när den framfördes längs med Hagebygatan⁵⁴ och under transport mellan observationsplatser (3,5 timmars observationer) iaktogs förekomsten av polisiära resurser vid två tillfällen.

Vid de fasta observationsplatserna observerades 342 bilar där det färdades en eller flera personer i dessa, samt 731 personer som uppehöll sig, gick, cyklande, åkte moped eller åkte elsparkcykel⁵⁵. Inga kroppsvisitationer observerades och således var det utifrån de strukturerade observationerna färre än en promille av de som uppehöll eller rörde sig på observationsplatserna som visiterades.

⁵² Källa: Dokument över kroppsvisitationer (inkluderar de som blev stoppade och kontrollerades i samband med husrannsakan i bilar).

⁵³ Källa: ArcID. Vid den andra genomgången av dokumentationen av kroppsvisitationer (då 380 kroppsvisitationer lokaliserades i materialet) noterades inte datum och tid utan statistiken utgår från informationen som registrerades i ArcID, men de 12 visitationer (3%) som inte är registrerade i ArcID bedöms inte påverka utseendet på kurvan.

⁵⁴ I samband med observationer inne i Mirum iaktogs också en polisbil (utanför Mirum).

⁵⁵ Förekomsten av transporter med cyklar (59 st), mopeder (3 st) och elsparkar (21 st). Om och hur personer förflyttade sig noterades under 5 av de 7 timmar som observationerna genomfördes.

Av dokumentationen av genomförda visitationer framgår att antal visitationer varierade över dygnens timmar. Flest visitationer gjordes klockan 21.00–24.00 (112 st.), klockan 18.00–21.00 (72 st.) och klockan 15.00–18.00 (70 st.). Klockan 06.00–09.00 genomfördes inga kroppsvisitationer⁵⁶.

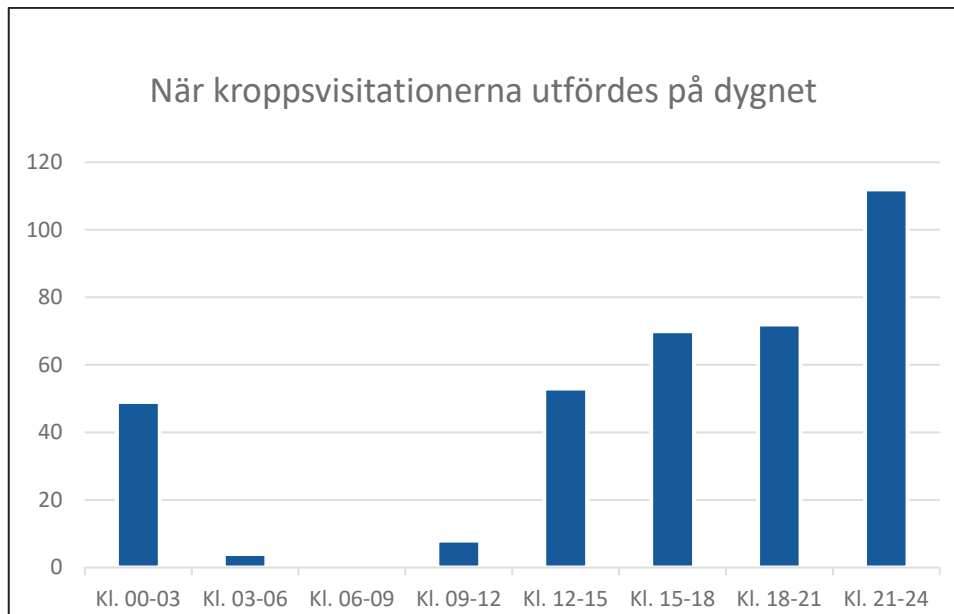

Diagram 8. När kroppsvisitationer genomfördes i säkerhetszonen (n=368)⁵⁷.

Under den tidsperiod på dygnet där det utfördes flest kroppsvisitationer genomfördes i genomsnitt drygt två visitationer per timme. I genomsnitt över hela dygnet genomfördes knappt en visitation per timme. Säkerhetszonen omfattar en yta på över en halv kvadratkilometer och när en visitation utfördes på en plats fanns det fler än 250 andra platser som krävde en polisnärvaro för att en person som det fanns anledning att visitera skulle upptäckas och kunna stoppas.

Sammanfattningsvis fanns det mycket goda möjligheter att exponera sig utomhus i säkerhetszonen utan att bli föremål för en kontroll.

3.1.3 Har det tagits beslag som försvårat för de kriminella att genomföra våldsbrott?

De nästan 400 kroppsvisitationerna och drygt 40 husrannsakingar i bilar ledde till två beslag. Det ena beslaget bestod av två gram hasch som en missbrukare hade i sina kalsonger. Han hade vid tidigare tillfällen blivit föremål för visitationer under tiden för säkerhetszonen utan att någon narkotika hittats. Det andra beslaget var en kniv som togs från en hemlös som vanligtvis uppehåller sig i en annan närliggande kommun. Personen besökte sannolikt Hageby för att köpa narkotika.

Sammanfattningsvis har upprättandet av säkerhetszonen inte medfört att det tagits beslag som försvårat för de kriminella att genomföra våldsbrott.

⁵⁶ Information hämtad från ArcID.

⁵⁷ Källa: ArcID.

3.1.4 Innebar inrättandet av en säkerhetszon att det blev svårare för kriminella att förbereda och genomföra våldsbrott?

Även om polisens närvaro och arbete i säkerhetszonen haft en marginell påverkan på möjligheterna att förbereda och genomföra våldsbrott⁵⁸ finns anledning att göra analys av om inrättandet av en säkerhetszon innebar att det blev svårare för kriminella att förbereda och genomföra våldsbrott i jämförelse av hur arbetet och närvaron sett ut om inte säkerhetszonen hade inrättats. En sådan jämförelse kan inte enkelt göras och analysen kommer delas upp i tre frågor som delvis kan användas för att svara på den övergripande frågan:

- a. Vad innebar inrättandet av säkerhetszonen för polisens agerande i område jämfört med om en säkerhetszon inte hade upprättats?
- b. Hur skiljer sig antal visitationer, husrannsakingar och beslag under perioden då säkerhetszonen var upprättad mot tidigare?
- c. Hur skiljer sig polisens närvaro under perioden då säkerhetszonen var upprättad mot tidigare?

3.1.4.1 Vad innebar inrättandet av säkerhetszonen för polisens agerande i område jämfört med om en säkerhetszon inte hade upprättats?

Med anledning av ett ökat hot om grova våldsbrott hade lokalpolisområde Norrköping förstärkts med extra poliser innan dubbelmorden skedde i Hageby som resulterade i att det upprättades en säkerhetszon i denna stadsdel. En ökad polisiär närvaro i Hageby hade kunnat ske utan inrättandet av en säkerhetszon.

En polisman har med stöd av 22a § polislagen möjligheten att på allmän plats i en säkerhetszon genomföra visitationer av personer och husrannsakingar i bilar. För att kunna genomföra dessa tvångsåtgärder anges i Polismyndighetens rekommendationer att det krävs vissa kriterier men att underlaget inte behöver vara individspecifikt eller så konkret att det kan sägas att risken är stor. Det anges i punktform att:

- Bedömningen ska dock bygga på faktiska omständigheter såsom underrättelser, tips, iakttagelser eller polisiär erfarenhet.
- Det måste i efterhand gå att peka på vilka omständigheter som har legat till grund för ett ingripande.

Som exempel anges att det kan finnas grund för ett ingripande om:

- en person eller ett transportmedel motsvarar en riskprofil eller liknande som har arbetats fram med hjälp av polisiär erfarenhet eller underrättelser.
- en person tidigare har varit involverad i allvarlig våldsbrottslighet eller betar sig avvikande.
- klädsel och liknande tyder på att personen i fråga kan ha koppling till aktuella grupper eller på att personen kan ha ett farligt föremål på sig

⁵⁸ Som framgår av ovanstående analys av genomförda kroppsvisitationer och husrannsakingar i bilar, strukturerade observationer i området för säkerhetszonen och gjorda beslag.

Det finns möjligheter för en polisman att genomföra kroppsvisitationer och husrannsakingar i bilar utan att det upprättats en säkerhetszon. Enligt 19 § 2 st. polislagen får en polisman utföra en kroppsvisitation i den utsträckning det behövs för att söka efter:

1. vapen eller andra farliga föremål som är ägnade att användas vid brott mot liv eller hälsa, om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att ett sådant föremål kan förklaras förverkat enligt 36 kap. 3 § brottsbalken⁵⁹, eller
2. föremål som är ägnade att användas som hjälpmedel vid brott som innefattar skada på egendom, om det finns särskild anledning anta att den som avses med åtgärden bär ett sådant föremål med sig och det med hänsyn till omständigheterna kan antas att föremålet kan förklaras förverkat enligt 36 kap. 3 § brottsbalken.

Vidare kan en polisman med stöd av 19 § 1 st. polislagen kroppsvisitera en person som grips, omhändertas eller avlägsnas. Ett avlägsnade kan exempelvis ske för att en polisman anser att det behövs för att en straffbelagd handling ska kunna avvärjas⁶⁰. Med stöd av 28 kap. 11 § rättegångsbalken kan också en person kroppsvisiteras om det finns anledning att anta att denna gjort sig skyldig till ett brott varpå fängelse kan följa. Det är polismannen som gör bedömningen om "*det finns anledning att anta*". Ett vanligt antagande är att någon gjort sig skyldig till ett narkotikabrott.

När det gäller husrannsakan i bilar så kan detta göras med stöd av 28 kap. 1 § rättegångsbalken om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts varpå fängelse kan följa och om det finns omständigheter som kan ha betydelse för utredning av brott eller förverkande av brottslig verksamhet. En polisman får även med stöd av 20a § polislagen genomsöka ett fordon i den utsträckning som behövs för att söka efter vapen eller andra farliga föremål som är ägnade att användas vid brott mot liv eller hälsa om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att ett sådant föremål kan påträffas och förklaras förverkat enligt 36 kap. 3 § brottsbalken. Det är en polisman som gör antagandet.

Utifrån dokumentationen av husrannsakingar i bilar och kroppsvisitationerna som genomförts under de fjorton dagar då säkerhetszonen var upprättad framgår att huvuddelen av dessa hade kunnat utföras utan att det fanns ett beslut om en säkerhetszon. Ett exempel på detta utgör följande motivering till att en husrannsakan i en bil genomfördes efter att patrull observerat två personer som gick fram till denna:

⁵⁹ 36 kap, 3 §, brottsbalken: Förverkande får beslutas om föremål som 1. på grund av sin särskilda beskaffenhet och omständigheterna i övrigt kan befaras komma till brottslig användning, 2 är ägnade att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa och som har påträffats under omständigheter som gav anledning att befara att de skulle komma till sådan användning, eller 3 är ägnade att användas som hjälpmedel vid brott som innefattar skada på egendom och som har påträffats under omständigheter som gav uppenbar anledning att befara att de skulle komma till sådan användning.

⁶⁰ Polislagens 13 §: "*Om någon genom sitt uppträdande stör den allmänna ordningen eller utgör en omedelbar fara för denna, får en polisman, när det är nödvändigt för att ordningen skall kunna upprätthållas, avvisa eller avlägsna honom från visst område eller utrymme. Detsamma gäller om en sådan åtgärd behövs för att en straffbelagd handling skall kunna avvärjas.*"

”Jag uppfattar det som att personerna initialt inte vill kännas vid bilen. En av personerna låser upp bilen varpå lamporna kommer igång, men i samband med att de upptäcker patrullen stannar de en bit från bilen. Området som personerna befinner sig i är kraftigt påverkat av den kriminella miljön med väldigt grova våldsbrott i närtid samt som förväntas kunna ske i närtid. Person i sällskapet har tidigare kontrollerats med kniv och med anledning av deras annorlunda beteende kopplat till bilen så genomförs en husrannsakan i fordonet i syfte att eftersöka vapen eller andra farliga föremål.”

Ett annat exempel är då ordningsvakter i Mirum påkallade polispersonals uppmärksamhet angående två personer som uppehöll sig i gallerian. Dessa personer bar skyddsväst och blev föremål för en kroppsvisitation där följande motivering till kroppsvisitationen angavs:

”Patrulls uppmärksamhet påkallas av väktare på Mirum Galleria. Denna berättar att två för honom kända individer befinner sig på platsen och att kontroll bör göras. N1 och N2 anträffas i anslutning till Mirum Galleria där de sitter och äter. Personerna är initialt ifrågasättande till att patrull samtalar med dessa. Båda personerna är kända för patrullen sedan tidigare.”

Ett ytterligare exempel utgör en kroppsvisitation som genomfördes utomhus:

”Polis observerar två unga individer som uppehåller sig vid en elsparkcykel intill en känd adress där flertalet gängkriminella bor. De två individerna observerar omgående polisbilen trots att fordonet är civilt. De vankar av och an mot några buskar samt håller händerna i fickorna. Vid kontroll så är bägge personerna sedan tidigare dömda för våldsbrott och en av dem är dessutom kopplad till ett kriminellt nätverk. Trots upprepade försök att få individerna att inte ha händerna i fickan så fortsätter personerna att ta ned händerna.”

Med tanke på den pågående konflikten mellan grupperingar och dubbelmordet i Hageby fanns det goda förutsättningar för att med stöd av 19 och 20a § polislagen genomföra kroppsvisitationer av personer och utföra husrannsakingar i bilar oavsett om en säkerhetszon hade upprättats eller ej. Så torde alltid vara fallet i områden där en säkerhetszon upprättas med tanke på de kriterier som ställs upp för att det ska vara möjligt att fatta ett beslut om en säkerhetszon. Beskrivningen av skälet till genomförda kroppsvisitationer och husrannsakingar var ibland så knapphändig att det är svårt att veta om det hade gått att genomföra dessa tvångsåtgärder även om en säkerhetszon inte var upprättad. Det går dock att konstatera att de visitationer som gjordes på personer genom att upprättandet av en säkerhetszon gav den möjligheten inte resulterade i att några farliga föremål eller något annat hittades som föranledde ett beslag. Samma förhållande rådde gällande husrannsakingar i bilar.

Polispersonal som deltog i arbetet på fältet har angivit att upprättande av säkerhetszon framförallt gav andra möjligheter att visitera barn. Totalt genomfördes 14 visitationer av personer som var under 15 år, det vill säga cirka 3,5 procent av de totala antalet visitationer⁶¹. Ingen av dessa visitationer resulterade i att några farliga föremål eller något annat hittades som föranledde ett beslag.

⁶¹ Källa: Dokumentation av kroppsvisitationer.

Polispersonal som deltog i arbetet på fältet har också angivit att säkerhetszonen gav större möjligheter att visitera kvinnor. Totalt genomfördes 10 visitationer av kvinnor⁶², det vill säga 2,5 procent av det totala antalet visitationer. Inga av dessa visitationer resulterade i att några farliga föremål eller något annat hittades som föranledde ett beslag.

När det gäller polisens agerande skulle antalet gripna och omhändertagna kunna användas för jämförelser mellan olika tidsperioder. Diagram 9 visar antal gripna under säkerhetszonen och ett antal tvåveckorsperioder innan och efter denna.

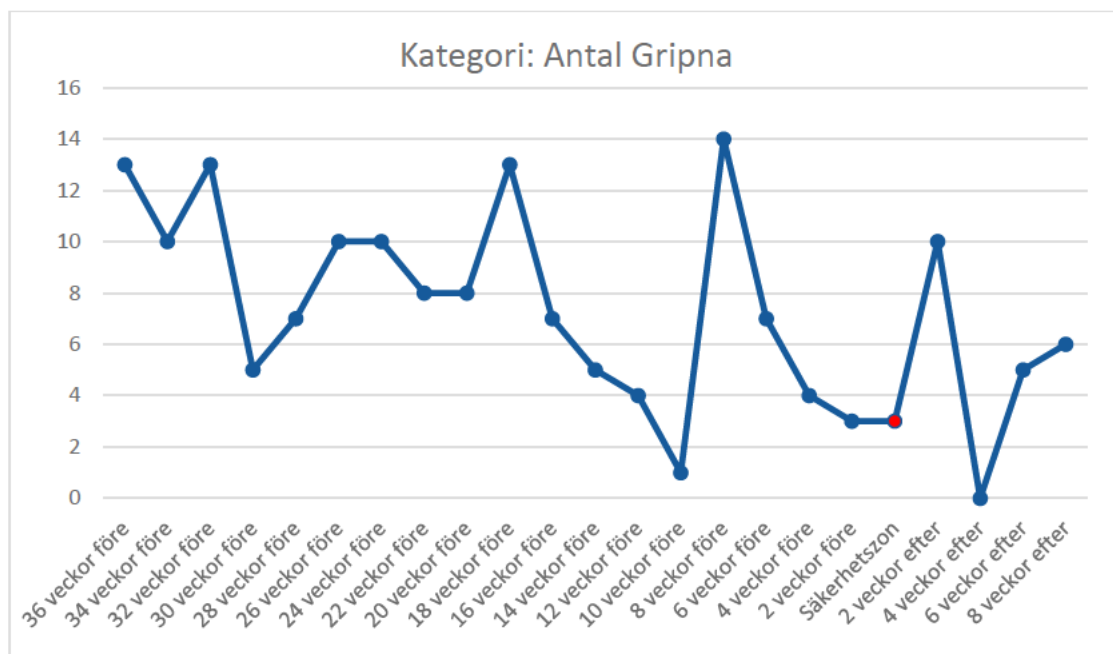

Diagram 9. Antal gripna i säkerhetszonen i jämförelse med andra tvåveckorsperioder i samma område, där perioden för säkerhetszonen är markerad med rött (n=166)⁶³.

Av diagram 9 framgår att det greps i genomsnitt sju personer i Hageby⁶⁴ under en tvåveckorsperiod, det vill säga en person varannan dag. Antal gripna under de två veckor då säkerhetszonen var upprättad låg i procent räknat ungefär 60 procent under det genomsnittliga antalet gripna, men diagrammet visar att antal gripna ligger på en sådan numerär att små skillnader i antal resulterar i stora procentuella skillnader, att det är en hög fluktration i antal gripna mellan olika veckor, där det fanns veckor där antal gripna var lägre än under säkerhetszonen. Antal gripna låg på samma nivå under två veckorsperioden innan säkerhetszonen upprättades och hade en sjunkande trend sedan åtta veckor tillbaka. Tvåveckorsperioden efter säkerhetszonen låg antal gripna över genomsnittet.

Att använda övergripande nyckeltal som antal gripna säger inte mycket om vilken påverkan det kan ha haft på kriminella nätverk om inte redovisningen bryts ned på en mer detaljerad nivå⁶⁵. Vid en analys av antal gripna på en mer detaljerad nivå visade resultatet att gripandena som utförts under säkerhetszonens upprättande inte relaterade till kriminella

⁶² En av dessa var mellan 15–18 år och 3 mellan 19–25 år. Källa: Dokumentation av kroppsvisitationer.

⁶³ Källa: HR hämtade från Hobit2.

⁶⁴ Den del som omfattade säkerhetszonen.

⁶⁵ Se t.ex. Rostami, Melde & Holgersson, 2014.

nätverksindivider. Däremot var exempelvis de gripanden som genomfördes två veckor efter säkerhetszonens avslut nätverksindivider i fem av sex fall. De övergripande nyckeltalen rörande antal gripna visade sig dessutom ha många andra kvalitetsbrister som påverkade relevansen av att göra jämförelser. De 3 gripanden som gjordes i Hageby under de 14 dagar då säkerhetszonen var upprättad handlade bland annat om att en person greps på grund av "tjafs med en partner" som senare omvandlades till ett omhändertagande med stöd av lagen om berusade personer och fyra fall under efterföljande vecka (vilket innebär 40 procent av fallen) som ingår i den statistiska presentationen över antal gripna⁶⁶, hade inte någon blivit gripen⁶⁷.

Nedan diagram visar antal omhändertagna under säkerhetszonen och ett antal tvåveckorsperioder innan och efter denna.

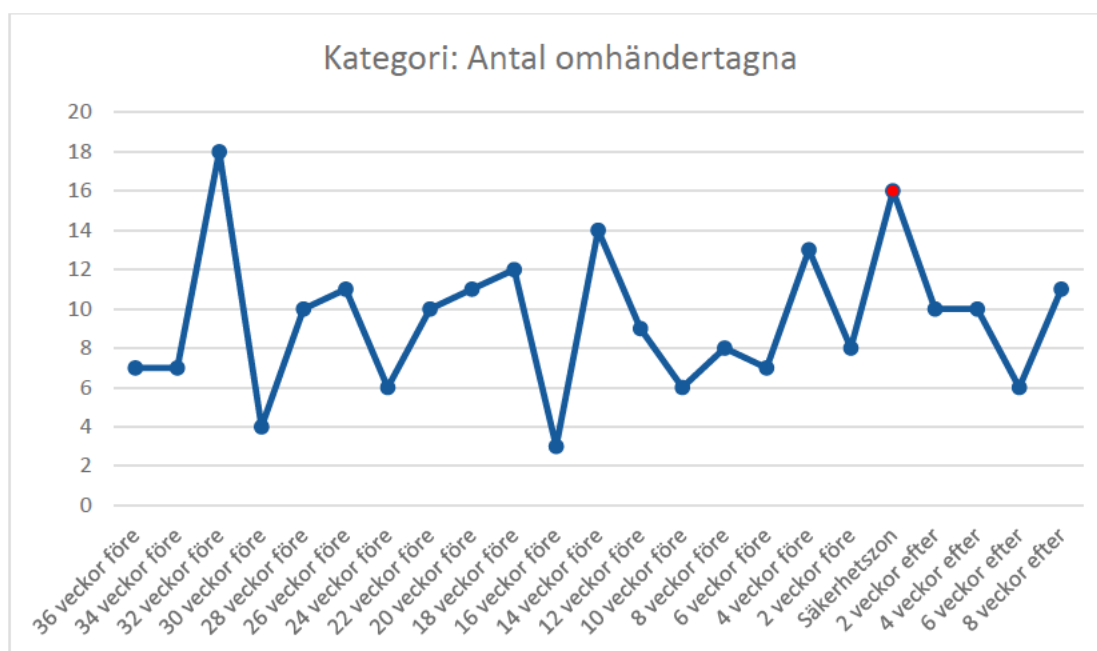

Diagram 10: Antal omhändertagna i säkerhetszonen i jämförelse med andra tvåveckorsperioder i samma område, där perioden för säkerhetszonen är markerad med rött (n=217)⁶⁸.

Av diagram 10 framgår att det omhändertogs i genomsnitt drygt nio personer i Hageby⁶⁹ under en tvåveckorsperiod under första halvåret 2024⁷⁰. Antal omhändertagna under de två veckor då säkerhetszonen var upprättad låg i procent räknat ungefär 70 procent över det genomsnittliga antalet omhändertagna, men precis som för antal gripna gör den låga numerären att små skillnader i antal omhändertagna resulterar i stora procentuella skillnader. I likhet med nyckeltalet antal gripna är det dessutom problematiskt att använda sig av

⁶⁶ Där data är hämtade från händelserapporteringssystemet med hjälp av Hobit2.

⁶⁷ Källa: DAF (digitalt ärendesystem av frihetsberövad) och Durtvå (polisens utredningssystem där bl.a. tvångsåtgärder registreras). Det visade sig att tre fall rörde sig om rattfyllerier (där gripande inte skett) och ett fall om narkotikabrott (där heller inte gripande skett). Det var sex och inte tio som blivit gripna denna vecka: en för misshandel i nära relation, fyra ungdomar som misstänktes för ett personrån och en person som var anhållen i sin utevaro (nätverksindivid).

⁶⁸ Källa: Information som tagits ut från händelserapporteringssystemet med hjälp av Hobit2.

⁶⁹ Den del som omfattade säkerhetszonen.

⁷⁰ Källa: Data från händelserapporteringssystemet med hjälp av Hobit2.

generella nyckeltal som är hämtade från polisens IT-system⁷¹, såsom antal omhändertagna⁷², utan att underliggande data analyseras.

Sammanfattningsvis var den numerära skillnaden i antal gripna och omhändertagna små under perioden för säkerhetszonen jämfört med andra perioder. Det går därför inte att dra en slutsats att säkerhetszonen påverkat antal gripna och omhändertagna, men en fokusering på nyckeltal hämtade från polisens IT-system och en redovisning av skillnader i procent kan ge ett annat intryck.

3.1.4.2 Hur skiljer sig antal kroppsvisitationer, husrannsakingar och beslag under perioden då säkerhetszonen var upprättad jämfört med tidigare?

Inrättandet av säkerhetszonen innebar att beslag, kroppsvisitationer och husrannsakingar i bilar dokumenterades på ett sätt att det är enkelt att få ut statistik över dessa tvångsåtgärder. I samband med tidigare skjutningar i Hageby och andra platser i Norrköping har polisen ökat sin närvaro i området med tillhörande kroppsvisitationer och husrannsakingar i bilar, men sättet att dokumentera dessa tvångsåtgärder kan inte med lätthet ge en övergripande bild om antalet och utfallet, vilket försvårar att kunna göra en rättvisande jämförelse. Det har inte varit möjligt att få ut någon statistik på antalet visitationer som genomförts med stöd av 19 § eller 20a § polislagen. En variabel som kan gå att använda för att göra jämförelser mellan olika perioder är antal registrerade person- och fordonskontroller i polisens händelserapportssystem⁷³.

⁷¹ Se bl.a. Holgersson, 2015.

⁷² Grunden till omhändertaganden varierade, vilket gör det svårt att göra relevanta jämförelser på en övergripande nivå. Exempelvis omhändertogs fyra stycken (25% av de omhändertaganden som genomfördes under perioden för säkerhetszonen) med stöd av lagen om berusade personer, tre ärenden (ca 20% av fallen) handlade om omhändertagande enligt 13§ i polislagen av en och samma missbruksindivid som bl.a. hade lagt sig på en balkong för att sova (naturligtvis har han genom sitt kontinuerliga narkotikabruk därigenom en koppling till nätverkskriminalitet), tre av fallen rörde sig om omhändertagande av barn enligt PL12§, ett av fallen om bråk i missbruksrelation, ett av fallen handlade om en handräckning till en vårdinrättning, ett av fallen var inte ett omhändertagande utan ett avlägsnande enligt PL 13§ av individ som blev aggressiv i samband med en visitation (ej nätverksindivid), ett av fallen gällde en ungdom som rymt från ett HVB-hem (ej nätverksindivid) och ett fall där det bara stod "utredningsarbete" och inget mer. Källa: DAF.

⁷³ I och med att alla kontroller inte registreras och att det kan vara olika typer av kontroller som resulterar i olika åtgärder kan dessa uppgifter bara användas för att ge en indikation på hur många kontroller som skett och i förlängningen hur många kroppsvisitationer och husrannsakingar av fordon som genomförts. När det gäller omfattningen på antal kontroller finns det inget som talar för att statistiken skulle vara mer missvisande under en viss period jämfört med en annan period.

I nedanstående diagram redovisas antal person- och fordonskontroller i tvåveckorsperioder.

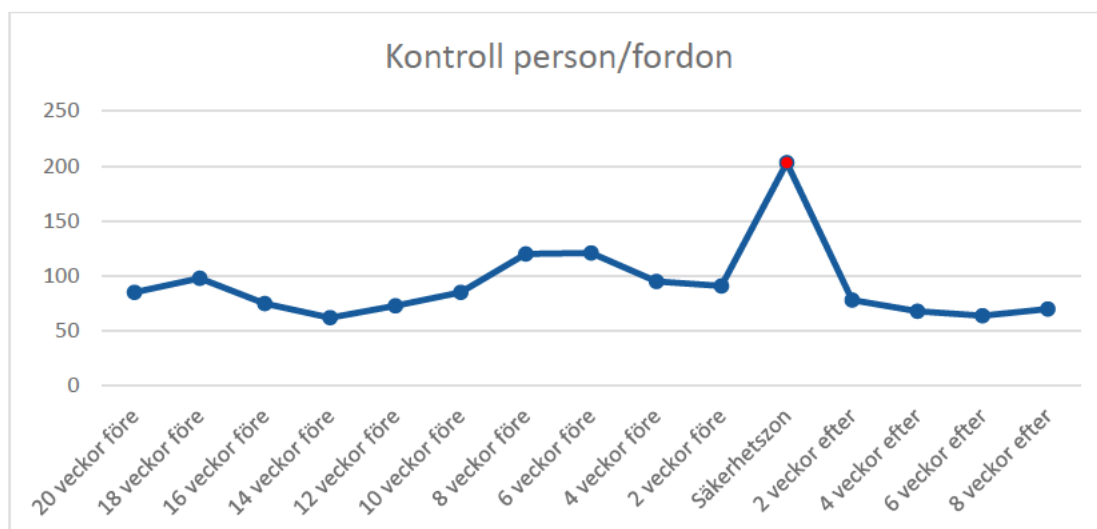

Diagram 11. I händelserapportsystemet registrerade antal kontroller av person/fordon i säkerhetszonen i jämförelse med andra tvåveckorsperioder i samma område, där perioden för säkerhetszonen är markerad i rött (1388)⁷⁴.

Ovanstående statistik pekar på att antal kontroller av personer och fordon var högre under perioden för säkerhetszonen jämfört med andra perioder. Under säkerhetszonsarbetet har det registrerats 203 kontroller av personer eller fordon, vilket är 120 procent högre än det genomsnittliga värdet som var 92 under tvåveckorsperioderna under det första halvåret 2024⁷⁵. Att använda sig av denna typ av aggregerade data som är hämtade från polisens IT-system kan ge intryck av att en aktivitet varit omfattande och gett en effekt trots att så inte varit fallet⁷⁶. För att kunna dra meningsfulla slutsatser krävs en djupgående analys av innebörden och kvaliteten på aggregerade data⁷⁷. Denna studie är ett exempel på en sådan analys där det visar sig att om man fördelar antalet genomförda visitationer över tid, yta och när och vilka som blivit kontrollerade framgår att polisens genomförda kroppsvisitationer och husrannsakingar i bilar på ett marginellt sätt försvårade för kriminella att förbereda och genomföra våldsbrott⁷⁸.

Under perioden för säkerhetszonen togs inga vapen i beslag i Hageby. Under år 2024 (fram till mitten av augusti 2024) har det tagits 6 vapen i beslag i Hageby⁷⁹, det vill säga i genomsnitt har det tagits ett vapen i beslag per 40 dagar. Det är således vanligt att det inte tas några beslag av vapen under en tvåveckorsperiod. Att det inte togs några vapen i beslag under tiden för säkerhetszonen var därmed normalt.

⁷⁴ Data hämtat från händelserapportsystem med hjälp av Hobit2 och presentationen utgår från initial händelsekod.

⁷⁵ Data hämtat från händelserapportsystem med hjälp av Hobit2.

⁷⁶ Se t.ex. Rostami, Melde & Holgersson, 2014; Holgersson, 2020.

⁷⁷ Holgersson, 2015,

⁷⁸ Se tidigare i detta kapitel.

⁷⁹ Källa: Status.

3.1.4.3 Hur skiljer sig polisens närvaro under perioden då säkerhetszonen var upprättad mot tidigare?

Av de bemanningslistor som finns tillgängliga går det att utläsa att den genomsnittliga personalstyrkan som enkom skulle arbeta i säkerhetszonen blev lägre än det planerade. Under de första tre dyggen var den dock högre för att sedan sjunka. Under tre av dessa dygn var det inga andra poliser än de i linjeverksamheten som var i tjänst. Utifrån de resurser som avsattes att arbeta enkom i säkerhetszonen och antalet genomförda visitationer ser man efter nio dygn inte fanns någon särskilt avdelad personal som arbetade i säkerhetszonen⁸⁰.

Någon mätning före av polisiär närvaro i säkerhetszonen var inte möjlig att genomföra eftersom upprättandet av säkerhetszonen gjordes omgående efter att beslut hade fattats om detta. Det finns därmed inte några data som går att använda för att göra en jämförelse av polisiär närvaro under upprättandet av säkerhetszonen med exempelvis närvaron av polispersonal efter tidigare skjutningar.

I Mirum Galleria finns det dock mätningar innan inrättandet av säkerhetszonen under en annan period än efter en skjutning⁸¹. Utifrån dessa går det att dra slutsatsen att närvaron av polispersonal var lägre jämfört med den period säkerhetszonen var upprättad. Mätningar som gjorts både utomhus och inomhus (i gallerian) efter att säkerhetszonen var upphävd i Hageby pekar också på att närvaron av polispersonal var högre under den perioden som säkerhetszonen var upprättad jämfört med ett normalläge framförallt gäller det gallerian Mirum där ingen personal iaktogs vid eftermätningarna.

⁸⁰ Under sex arbetspass (efter att säkerhetszonen funnits i nio dygn) fanns ingen personal avdelad som enkom arbetade i säkerhetszonen, men därefter under ett arbetspass den 17 och ett arbetspass den 18 arbetade tre respektive sex poliser.

⁸¹ Granath, Elving och Holgersson, 2024.

3.2 Kan införandet av säkerhetszonen ha avskräckt kriminella från att förbereda och genomföra våldsbrott?

Inrättandet av säkerhetszonen kan haft en avskräckande effekt. Nyheten om inrättandet av säkerhetszonen i Hageby fick omfattande utrymme i media och de initiala åtgärderna från polisens sida⁸² och uttalanden av polisen under perioden då säkerhetszonen⁸³ var upprättad förstärkte budskapet om att risken att bli föremål för en kontroll i säkerhetszonen var stor.

Forskning har visat att en informationskampanj i kombination med en insats har goda möjligheter att påverka brottsliga beteenden⁸⁴. Det beror på att personer överskattar risken att bli upptäckt för att vara på den säkra sidan att inte bli upptäckt, men efterhand anpassar de sina beteenden efter den faktiska upptäcktsrisken⁸⁵. Utifrån nyss refererade forskningsstudier⁸⁶ går det att dra slutsatsen att de två veckor som säkerhetszonen i Hageby var upprättad var för kort tid för att en sådan anpassning skulle hinna ske. Det syfte som uttrycks med säkerhetszonerna är den avskräckande effekten som ska få kriminella att avstå från att genomföra våldsdåd⁸⁷.

Under de två veckor som det var en säkerhetszon i Hageby skedde ingen skjutning eller sprängning i området. I diagram 12 redovisas våldsytringar⁸⁸ i Hageby och övriga LPO Norrköping under år 2023 och i diagram 13 motsvarande uppgifter för år 2024 (fram till 1 september).

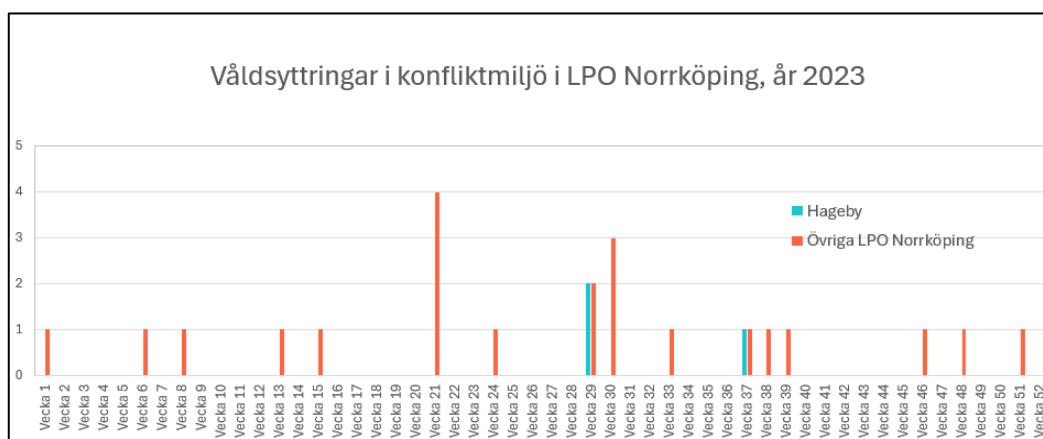

Diagram 12. Våldsytringar i konfliktmiljö i LPO Norrköping år 2023⁸⁹.

⁸² Framgår att de var som mest omfattande de första dagarna efter inrättandet av säkerhetszonen.

⁸³ Se t.ex. Selsfors, 2024 i Folkbladet.

⁸⁴ Se t.ex. Riedel m.fl., 1988; Homel, 1988; Elliot, 1993; Vaa m.fl. 2004; Phillips m.fl., 2009; Sherman, 1990.

⁸⁵ Sherman, 1990.

⁸⁶ Se Riedel m. fl., 1988; Homel, 1988; Elliot, 1993; Vaa m.fl. 2004; Phillips m. fl.,

⁸⁷ Polismyndigheten, 2024c.

⁸⁸ Såsom sprängningar, skjutningar, bränder och grovt olaga hot.

⁸⁹ Källa: Sammanställning av LPO Norrköping: "Våldsytringar i konfliktmiljö. LPO Norrköping 2023–2024".

I juli 2023 skedde en skjutning i Hageby och september inträffade ytterligare en. Det tog sedan sex månader (mars 2024) innan nästa våldsyttning inträffade i Hageby (skjutning i Mirum Galleria).

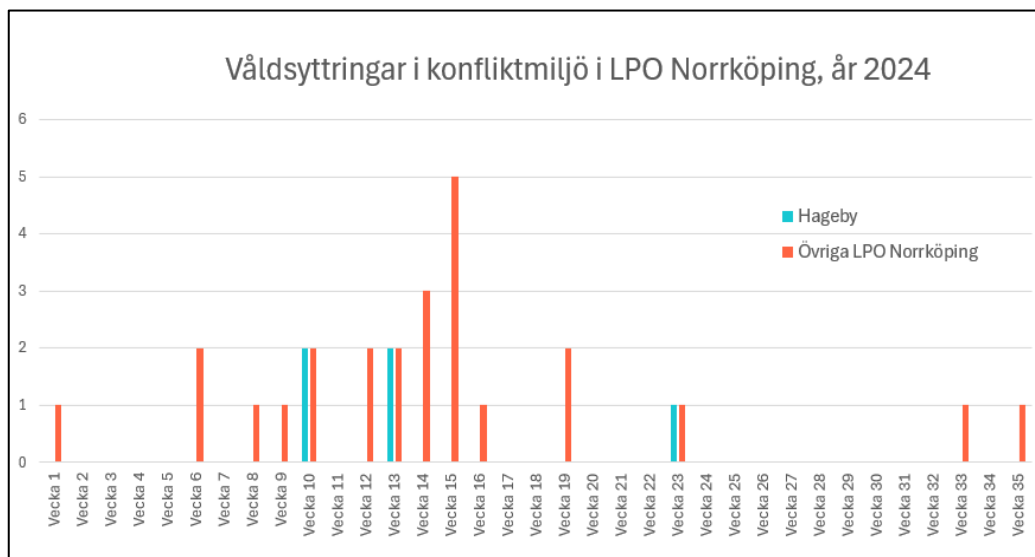

Diagram 13. Våldsyttningar i konfliktmiljö i LPO Norrköping år 2024⁹⁰.

Samma vecka (fem dagar senare) var det en anlagd brand i ett trapphus och tre veckor senare inträffade en sprängning och dagen efter en skjutning. Tre månader senare, i juni 2024, inträffade dubbelmordet, vilket resulterade i inrättandet av säkerhetszonen. Med tanke på den tid det tagit mellan olika våldsdåd i Hageby under år 2023 och 2024 går det inte att dra slutsatsen att uteblivna våldsdåd i Hageby under tiden för inrättandet av säkerhetszonen. Efter att säkerhetszonen upphävdes i Hageby har det heller inte skett några sprängningar eller skjutningar i detta område, däremot har det skett två våldsdåd i andra områden.

Det finns sex områden i lokalpolisområde Norrköping där det skett våldsdåd kopplat till konfliktmiljö vid mer än ett tillfälle under åren 2023 och 2024 (fram till augusti 2024). Det mest drabbade området är city (tio st.). Följt av Klockartorpet (åtta st.). Därefter följer Hageby och Marielund (sju st.) och Navestad (tre st.). Det har också inträffat enstaka våldsdåd kopplat till konfliktmiljön i andra områden i Norrköpings kommun. Av diagram 14 och 15 framgår att det är vanligt att när det inträffat ett grovt våldsbrott i Norrköping efterföljs det av en period utan nya liknande brott. Efter dubbelmordet skedde det längsta uppehållet på våldsyttningar i konfliktmiljön i lokalpolisområde Norrköping under de senaste två åren, men det är svårt att finna stöd för att en upprättad säkerhetszon efter att den upphävts skulle ha en avskräckande effekt och i Södertälje som var nummer två i landet att införa en säkerhetszon inträffade flera allvarliga våldsdåd kopplat till kriminella grupperingar omedelbart efter att säkerhetszonen upphävts.

⁹⁰ Källa: Sammanställning av LPO Norrköping: "Våldsyttningar i konfliktmiljö. LPO Norrköping 2023–2024".

Under de två veckor säkerhetszonen var upprättad i Hageby gjordes inga vapenbeslag. Går det att använda för att styrka att säkerhetszonen haft en avskräckande effekt? Vore det så att frekvensen av skjutningar var hög och att det var vanligt att personer som befann sig i området bar vapen skulle en sådan slutsats kunna dras. Nu är det svårt att dra en slutsats att så är fallet⁹¹. Dessutom kan inrättandet av säkerhetszonen ha gjort att de som velat transportera vapen blev mer försiktiga och att de agerade på ett sätt som minimerade risken för upptäckt. Som framgår tidigare i rapporten var den faktiska upptäcktsrisken låg och genom att agera på vissa sätt fanns goda möjligheter att undvika kroppsvisitationer och husrannsakan i bilar i samband med transport av vapen⁹².

Sammanfattningsvis kan inrättandet av säkerhetszonen i Hageby avskräckt kriminella från att förbereda och genomföra våldsdåd, men med stöd av hur de våldsgenererande konflikterna och förekomsten av beslag sett ut i Hageby under andra perioder då det inte varit en säkerhetszon är det svårt att använda uteblivna skjutningar, sprängningar och vapenbeslag under perioden då säkerhetszonen var upprättad som ett bevis för att säkerhetszonen i Hageby hade en avskräckande effekt.

⁹¹ Med tanke på resultaten av genomförda visitationer när säkerhetszonen inte varit upprättad och vad som framkommer i diagram 18 och 19.

⁹² Detta kommer inte utvecklas vidare för att undvika att ge de som inte har en förmåga att agera på detta sätt uppslag på hur de kan gå tillväga för att minimera risken för upptäckt.

3.3 Verkar införandet av säkerhetszonen ha påverkat olika typer av brottslighet?

Det förekommer att antal händelserrapporter (HR) används för att värdera problembilden i ett område i. HR upprättas när personer tar kontakt med polisens ledningscentral för att de ser ett pågående brott eller vill ha hjälp i samband med att de blivit utsatta för ett brott eller när polisen själv initierar ett arbete/händelse exempelvis en person/fordonskontroll. Ett problem med att göra en värdering av nivån på brottsligheten utifrån antal HR utan att HR:erna analyseras djupare är att många av de HR som upprättas inte handlar om att det begåtts ett brott. Utvecklingen vad gäller antal HR i det område som innefattas i säkerhetszonen redovisas i diagram 14.

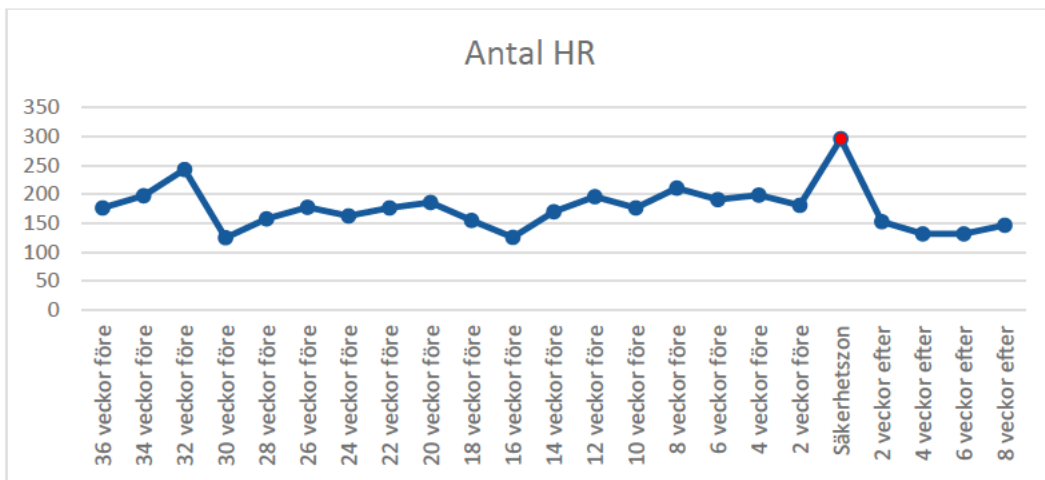

Diagram 14. Antal HR i området för säkerhetszonen redovisat i tvåveckorsperioder, där perioden för säkerhetszonen är markerad med rött (n=4071)⁹³.

Som framgår av diagram 14 var antal HR högre under den tvåveckorsperiod då det var en säkerhetszon. Det kan förklaras av att antal registrerade person och fordonskontroller var högre jämfört med andra perioder (se diagram 11). Utifrån statistiken gällande antal HR går det, förutom vad gäller fordons och personkontroller, inte att dra slutsatsen att säkerhetszonen haft någon påverkan.

⁹³ Källa: Utdrag från händelserapportssystemet med hjälp av Hobit2.

En skärning som ofta görs vad gäller statistik från HR är att bara presentera HR som har hög prioritet. I nedanstående diagram redovisas ärenden som klassificeras som "prio 1-" och "prio 2-ärenden".

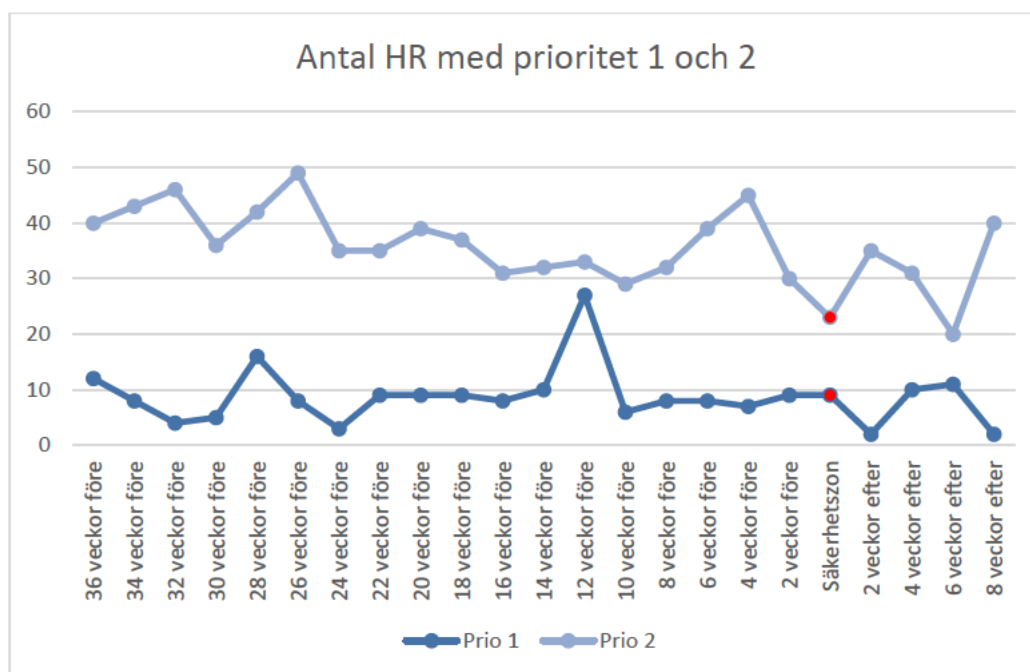

Diagram 15. Antal HR med prioritet 1 och 2 i området för säkerhetszonen fördelat på två-veckorsperioder, där perioden för säkerhetszonen är markerad med rött (n=1022)⁹⁴.

Utifrån denna statistik går det att konstatera att antal "prio 1-ärenden" låg på samma nivå under perioden då säkerhetszonen var upprättad jämfört med veckorna innan, medan "prio 2-ärendena" låg på en lägre nivå. Ett problem med en sådan jämförelse är att det är svårt att dra slutsatser från denna typ av statistik eftersom antalet ärenden är få och att det är en mängd olika typer av ärenden som döljer sig bakom respektive prioritet.

⁹⁴ Källa: Utdrag från händelserapportssystemet med hjälp av Hobit2.

I nedanstående diagram redovisas "prio 1-ärenden" i Hageby från 1 januari 2022 till 9 juli 2024 i olika kategorier av ärenden.

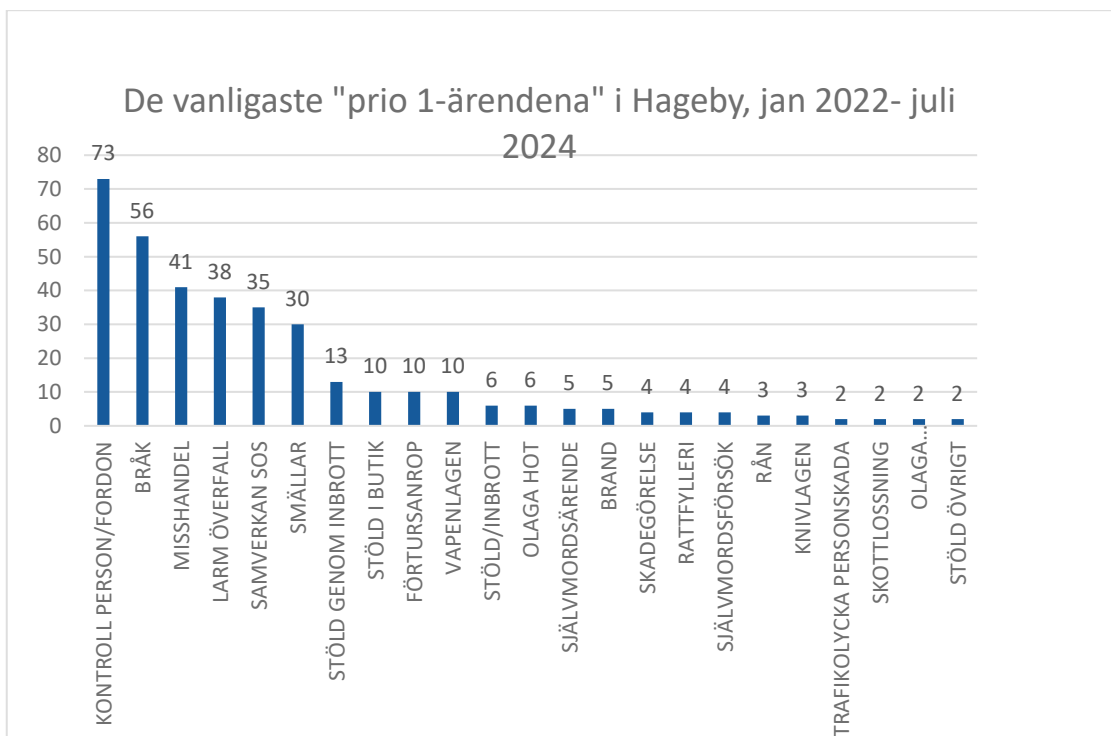

Diagram 16. Den vanligaste typen av "prio 1-ärenden" i området för säkerhetszonen i Hageby mellan 1 januari år 2022 till 9 juli år 2024 (n=364)⁹⁵.

"Prio 1-ärenden" under de två veckor det var en säkerhetszon redovisas i diagrammet nedan.

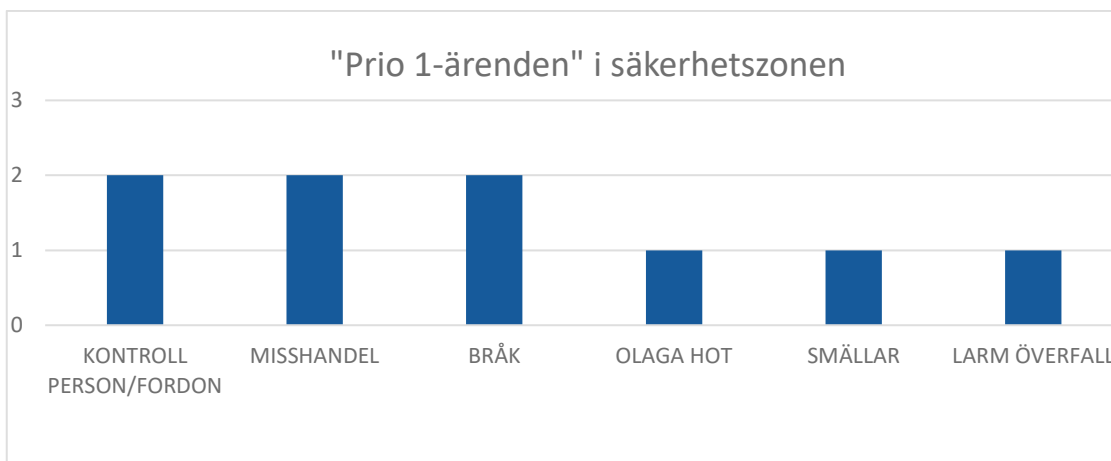

Diagram 17. Typ av "prio 1-ärenden" under de två veckor det var en säkerhetszon (n=9)⁹⁶.

⁹⁵ Källa: Utdrag från händelserapportsystemet med hjälp av Hobit2. Samverkan SOS betyder samverkan med SOS, larmcentral (112).

⁹⁶ Källa: Utdrag från händelserapportsystemet med hjälp av Hobit2.

I nedanstående diagram redovisas "prio 2-ärenden" i Hageby från 1 januari 2022 till 9 juli 2024 i olika kategorier av ärenden.

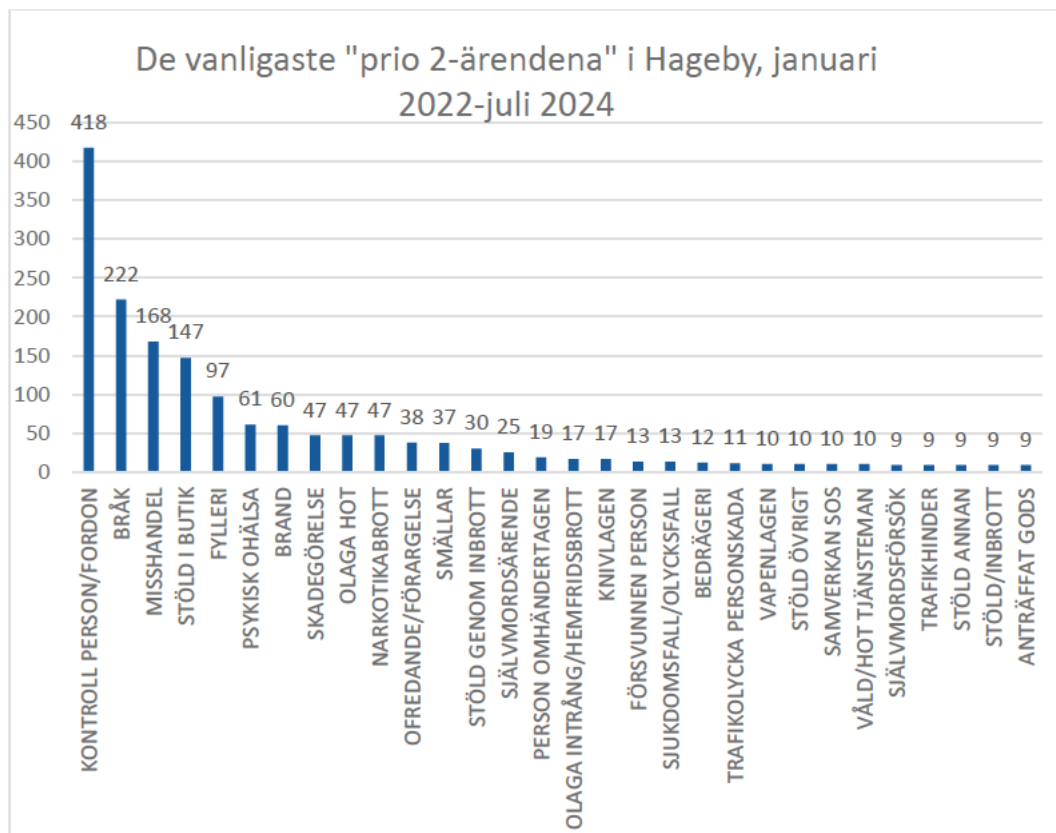

Diagram 18. Den vanligaste typen av "prio 2-ärenden" i området för säkerhetszonen i Hageby mellan 1 januari 2022 till 9 juli 2024 (n=1631)⁹⁷.

"Prio 2-ärenden" under de två veckor det var en säkerhetszon redovisas i diagram 19.

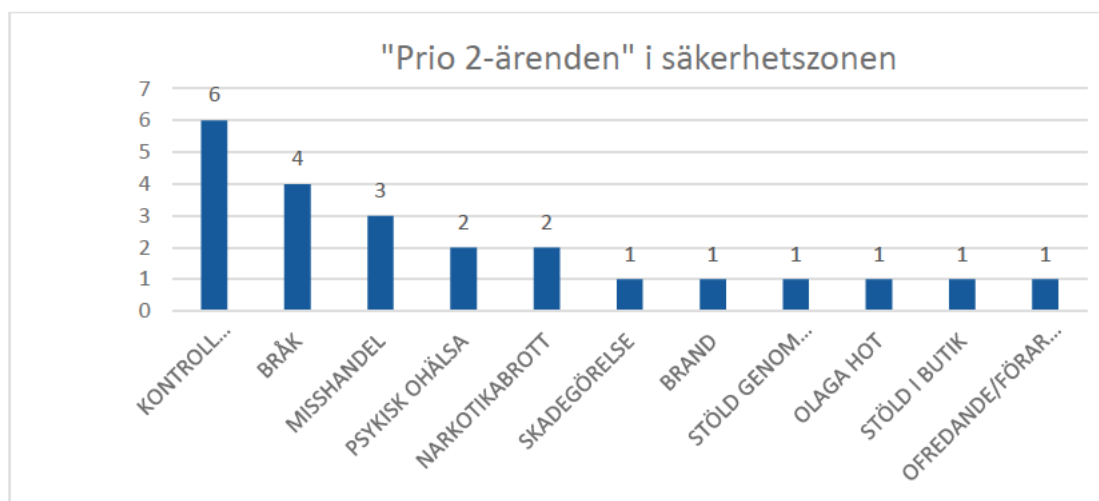

Diagram 19. Typ av "prio 2-ärenden" under de två veckor det var en säkerhetszon (n=9)⁹⁸.

⁹⁷ Källa: Utdrag från händelserapportsystemet med hjälp av Hobit2.

⁹⁸ Källa: Utdrag från händelserapportsystemet med hjälp av Hobit2.

Annan typ av statistik som kan ge en indikation på brottsligheten i ett område är antalet anmälda brott. Antal anmälda brott inom området för säkerhetszonen avseende samtliga brottskategorier fördelat i tvåveckorsperioder från år 2022 till år 2024 redovisas i nedanstående diagram:

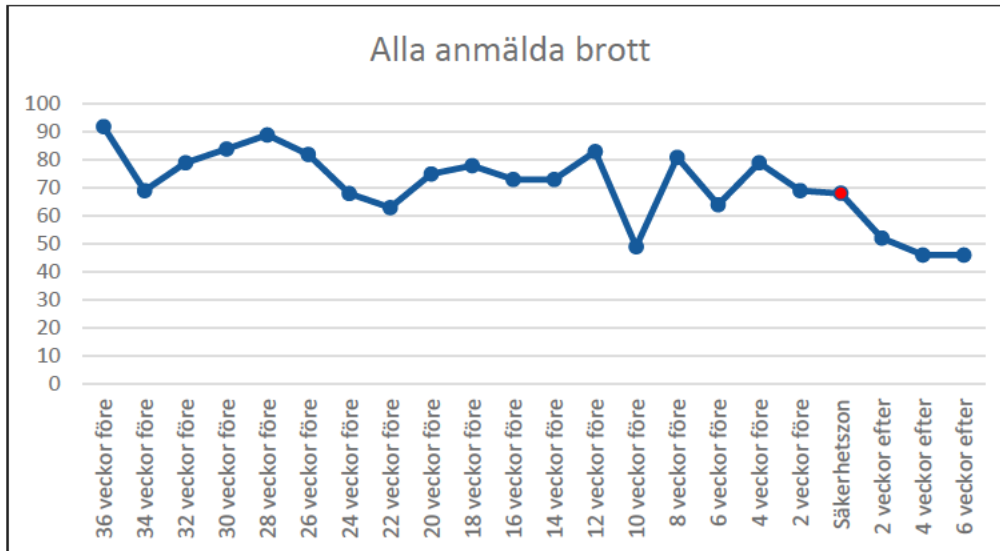

Diagram 20. Antal anmälda brott i Hageby uppdelade i tvåveckorsperioder där de två veckorna då säkerhetszonen var upprättad är markerad med rött (n=1562)⁹⁹.

När det gäller antalet anmälda brott så påverkas det av anmälningsbenägenheten och av polisens egna initierade brottsanmälningar. Samtidigt som poliser på en viss plats kan förebygga brott kan det resultera i att brott anmäls som annars inte skulle anmälas. Det gäller framförallt brott som poliserna rapporterar på eget initiativ, men det kan även bero på att tillgängligheten av polis gör att personer tar kontakt med poliserna och anmäler brott som de annars inte skulle anmäla. När det gäller anmälda brott i området för säkerhetszonen som polisen vanligen initierar genom olika former av kontroller ser statistiken ut som följer vad gäller narkotikabrott:

⁹⁹ Statistik i detta underkapitel är om inte annat anges baserad på brottsdatum och hämtad från IT-systemet Status: Brottsläge. Statistik uthämtad 19 augusti 2024. 4 september kontrollerades hur många anmälningar som kommit in gällande aktuell period. 2 st ärenden (kortbedrägerier) hade tillkommit gällande tidsperioden för säkerhetszonen.

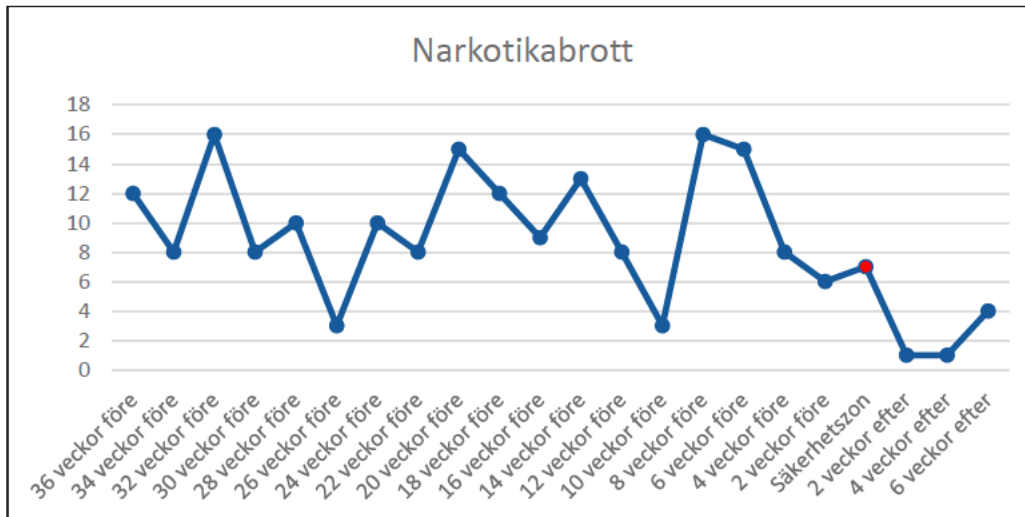

Diagram 21. Antal anmälda narkotikabrott i Hageby uppdelade i tvåveckorsperioder där de två veckorna då säkerhetszonen var upprättad är markerad med rött (n=193).

Antal anmälda narkotikabrott låg något under (sex jämfört med knappt nio) anmälda narkotikabrott per tvåveckorsperiod under de två veckor det var en säkerhetszon. Samma förhållande rådde för antalet trafikbrott (fyra jämfört med knappt fem) som redovisas i nedanstående diagram.

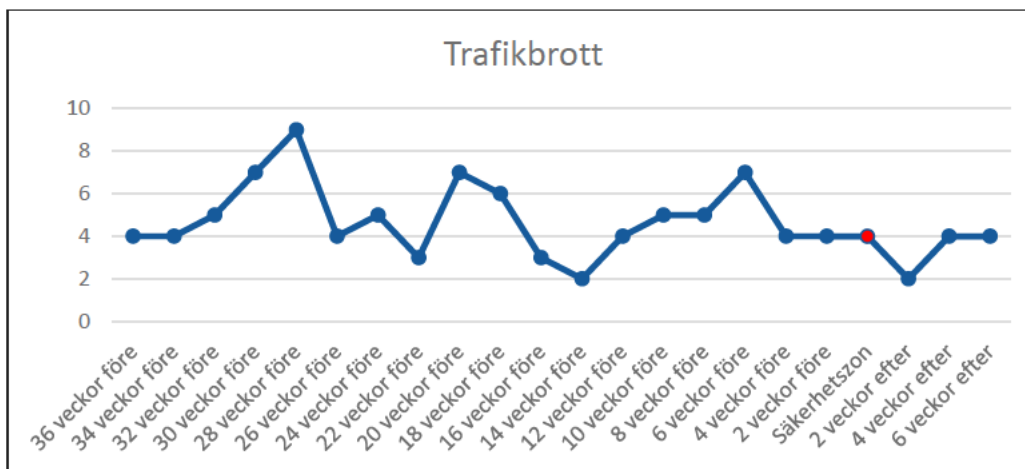

Diagram 22. Antal anmälda trafikbrott i Hageby uppdelade i tvåveckorsperioder där de två veckorna då säkerhetszonen var upprättad är markerad med rött (n=102).

Däremot låg antalet ordningsförelägganden som i huvudsak omfattar olika trafikbrott på en högre nivå i Hageby under säkerhetszonen än under andra perioder.

I nedanstående diagram redovisas antal utfärdade ordningsföreläggande inom säkerhetszonen och i andra delar av Norrköpings kommun.

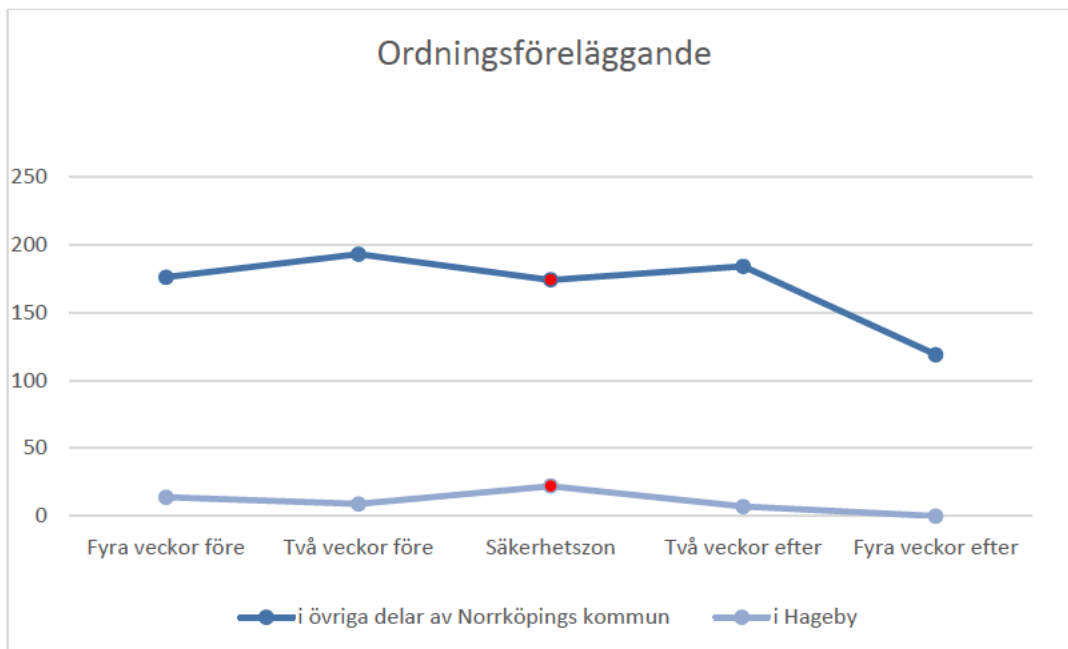

Diagram 23: Ordningsföreläggande i Norrköpings kommun under fem tvåveckorsperioder (n=898)¹⁰⁰.

Under perioderna då det var en säkerhetszon utfärdades 12,5 procent av ordningsföreläggandena i Norrköpings kommun inom säkerhetszonen, medan det var 4,5 procent av ordningsföreläggandena som utfärdades inom samma område fyra veckor innan och fyra veckor efter. Det mest frekventa brottet att rapporteras för i säkerhetszonen genom ett ordningsföreläggande var att något framfört ett motordrivet fordon och samtidigt använt handhållen mobil. Följt av att någon framfört ett fordon som var avställt. Det tredje vanligaste brottet var att någon brukat fordonståg trots att kortast tillåtna avstånd mellan axlarna underskridits.

¹⁰⁰ Källa: Orbit. Det krävdes ett manuellt arbete för att få fram statistik gällande ordningsföreläggande, därav begränsades statistikredovisningen till fem tvåveckorsperioder.

Anmälda knivbrott, det vill säga när någon person burit kniv eller haft en kniv i fordon redovisas i nedanstående diagram.

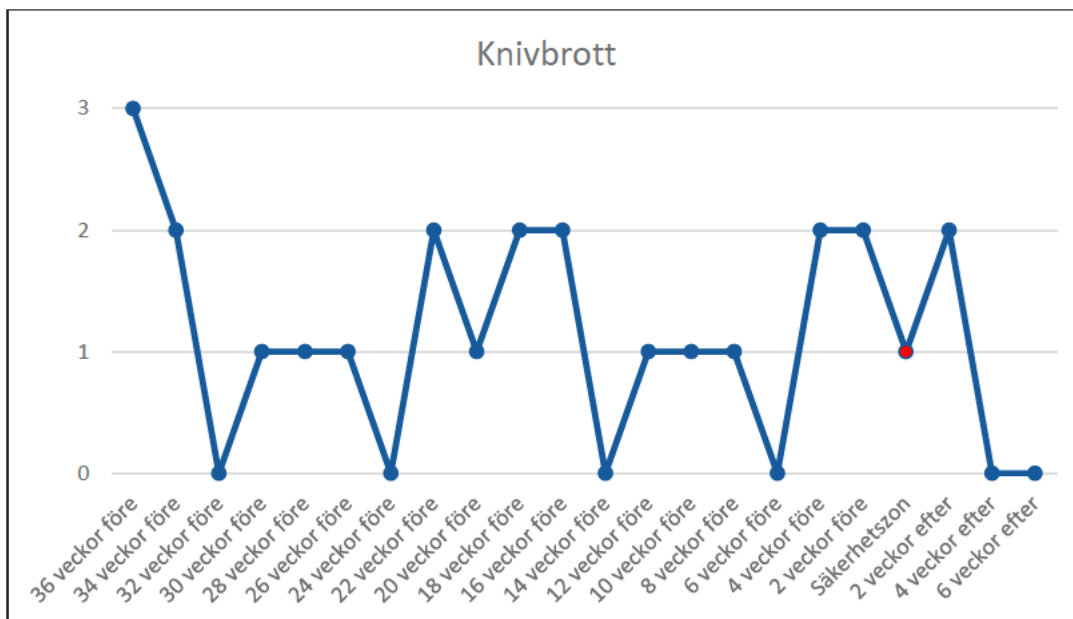

Diagram 24. Antal anmälda knivbrott i Hageby uppdelade i tvåveckorsperioder där de två veckorna då säkerhetszonen var upprättad är markerad med rött (n=25).

Anmälda vapenbrott¹⁰¹ redovisas nedan:

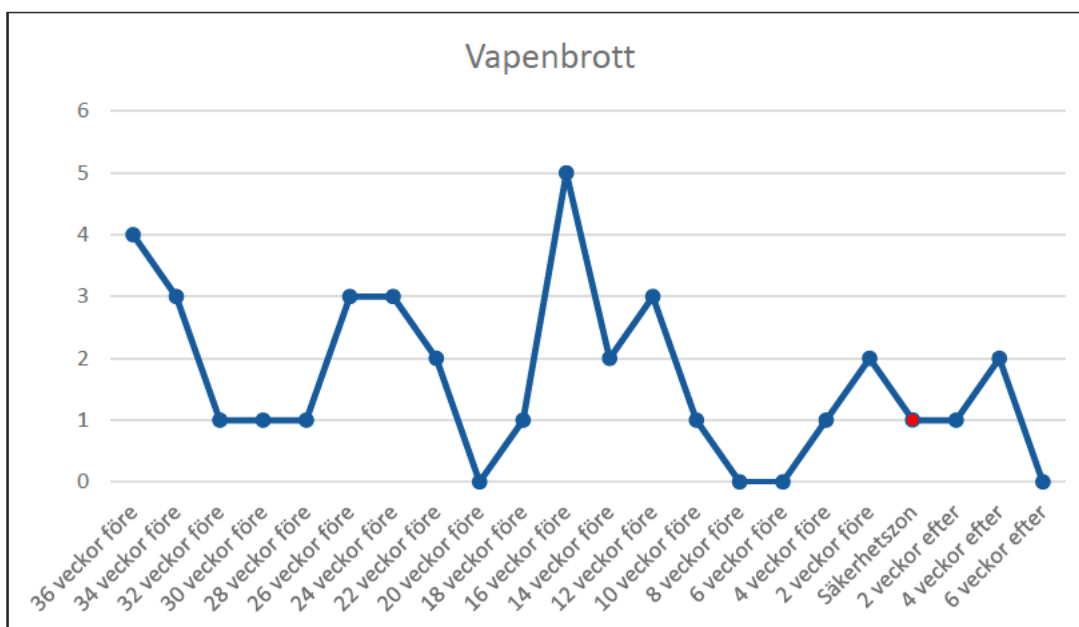

Diagram 25. Antal anmälda vapenbrott i Hageby uppdelade i tvåveckorsperioder där de två veckorna då säkerhetszonen var upprättad är markerad med rött (n=37).

¹⁰¹ Jämfört med de andra brotten som redovisas ovan är det mer vanligt att en anmälan av vapenbrott har andra orsaker än att polisen har upprättat anmälningar med anledningen av en egeninitierad kontroll.

Nedan redovisas antal anmälda brott för några andra typer av brott och brottskategorier (vissa brott ingår i olika diagram):

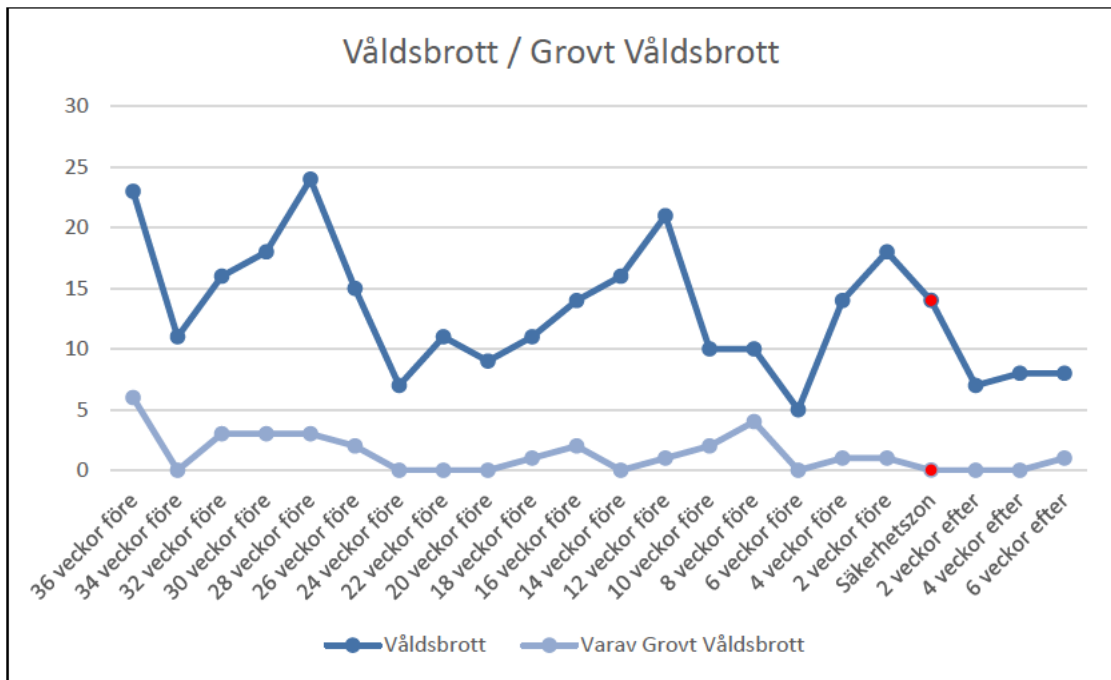

Diagram 26. Antal anmälda våldsbrott och grova våldsbrott i Hageby uppdelade i tvåveckorsperioder där de två veckorna då säkerhetszonen var upprättad är markerad med rött (n=290).

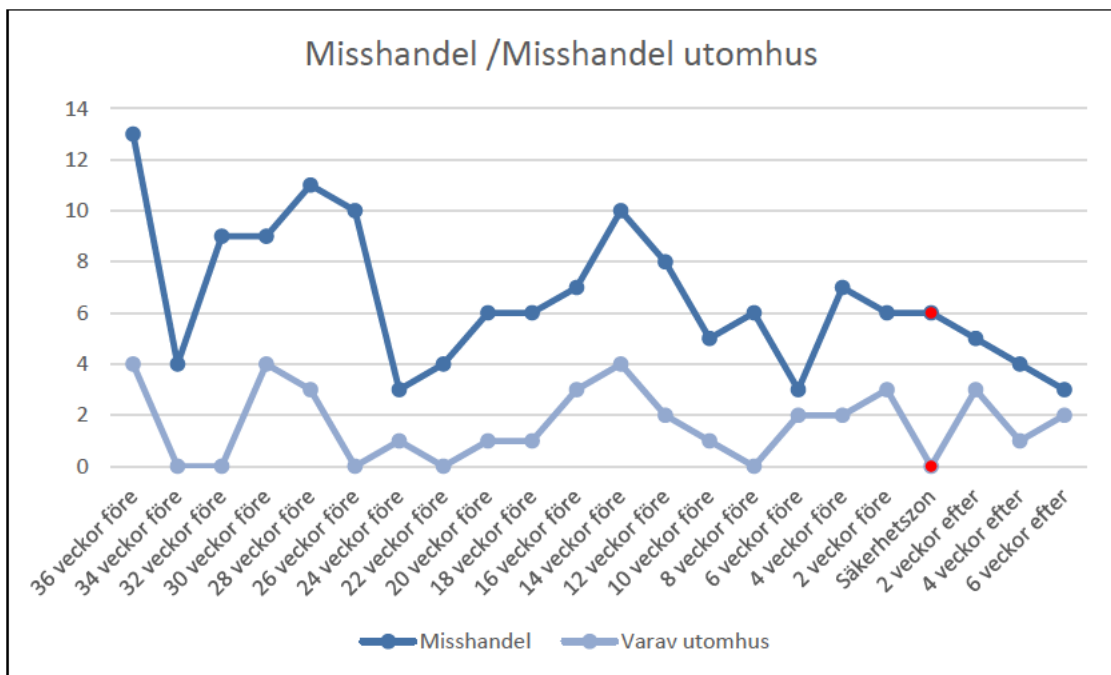

Diagram 27. Antal anmälda misshandel och misshandel utomhus i Hageby uppdelade i tvåveckorsperioder där de två veckorna då säkerhetszonen var upprättad är markerad med rött (n=145).

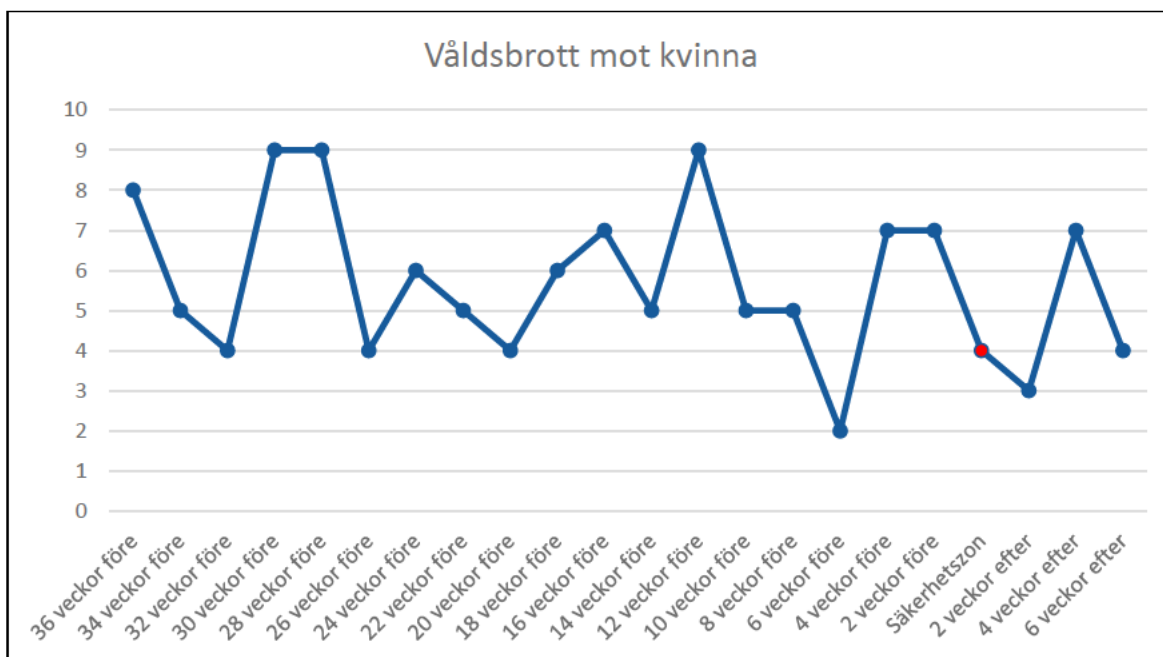

Diagram 28. Antal anmälda misshandel våldsbrott mot kvinna i Hageby uppdelade i tvåveckorsperioder där de två veckorna då säkerhetszonen var upprättad är markerad med rött (n=125).

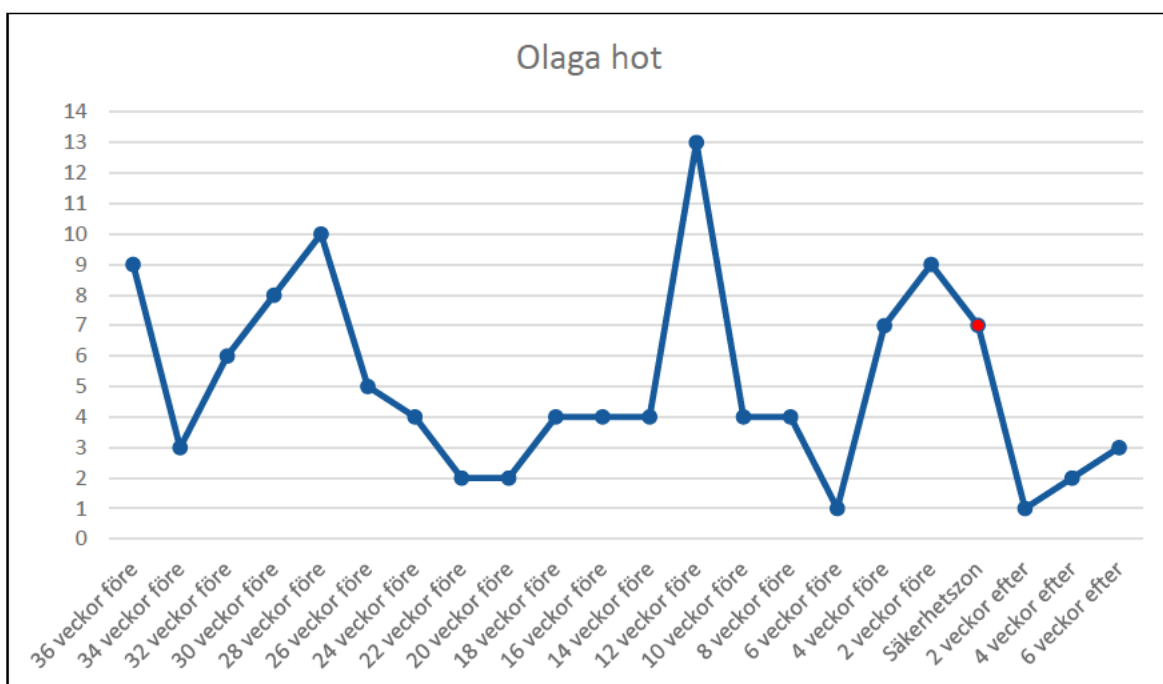

Diagram 29. Antal anmälda olaga hot i Hageby uppdelade i tvåveckorsperioder där de två veckorna då säkerhetszonen var upprättad är markerad med rött (n=112).

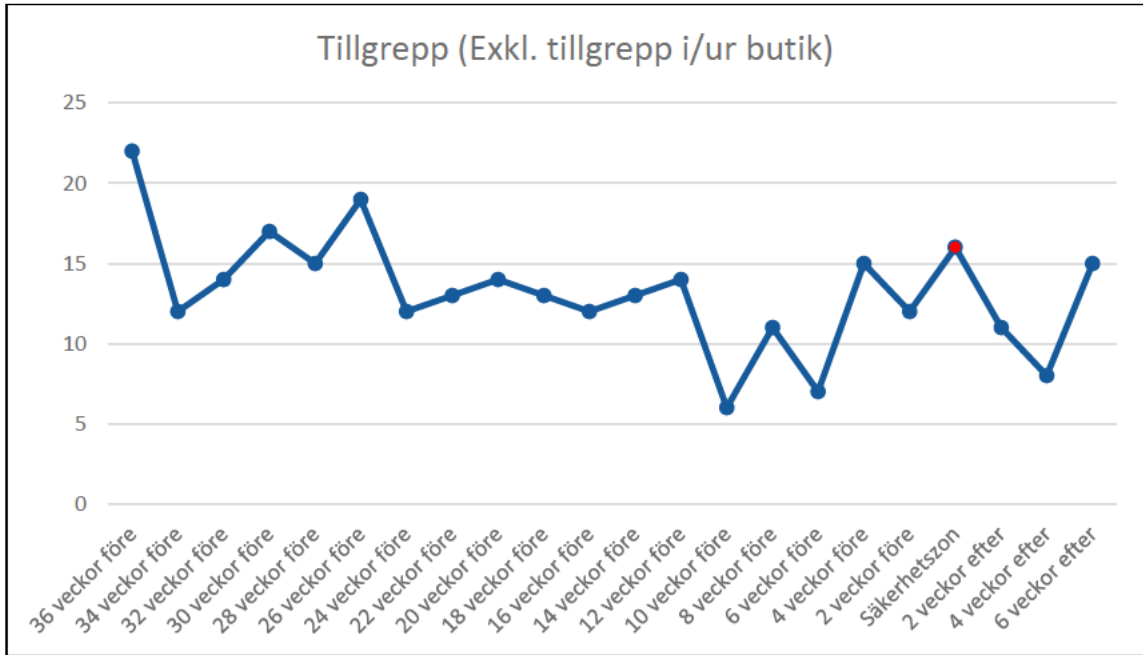

Diagram 30. Antal anmälda tillgreppsbrott (exklusive i /ur butik) i Hageby uppdelade i tvåveckorsperioder där de två veckorna då säkerhetszonen var upprättad är markerad med rött (n=291).

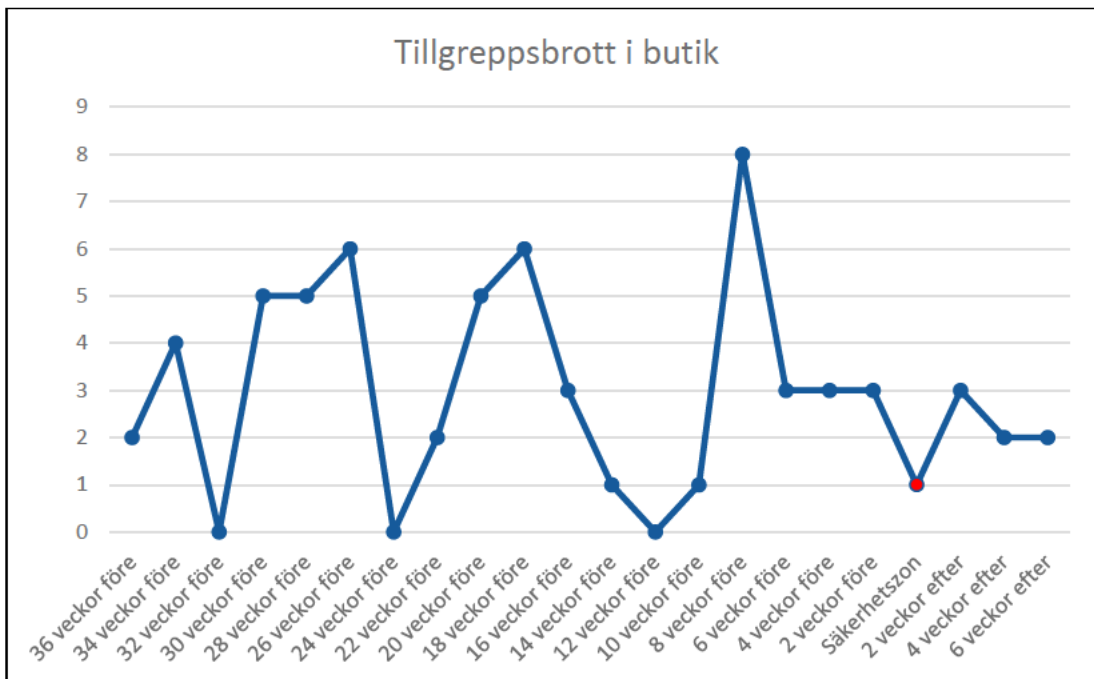

Diagram 31. Antal anmälda tillgreppsbrott i butik i Hageby uppdelade i tvåveckorsperioder där de två veckorna då säkerhetszonen var upprättad är markerad med rött (n=65).

Gällande tillgrepp i butik, knivbrott och misshandel utomhus skedde färre brott då säkerhetszonen var upprättad jämfört med tvåveckorsperioden innan och tvåveckorsperioden efter. Diagrammet kan ge ett intryck av att skillnaderna var stora. Numerärt var skillnaden mellan dessa perioder för dessa brott två, tre respektive ett brott, vilket gör det svårt att dra några slutsatser om säkerhetszonens påverkan på brottsutvecklingen. När det gäller övriga brott var det svårt att se några skillnader i statistiken mellan perioden då säkerhetszonen var upprättad och andra perioder. Även de egeninitierade brotten är så få att det är svårt att dra några slutsatser.

Sammanfattningsvis går det inte att se några tydliga skillnader vad gäller anmälda brott när säkerhetszonen var upprättad jämfört med de andra tvåveckorsperioderna.

En förklaring till detta kan vara sättet som polisen arbetade. Enligt dokumentation av kroppsvisitationer och muntliga utsagor från polispersonal förekom det att polispersonal rörde sig utomhus i säkerhetszonen till fots eller per cykel, men det har förutom i anslutning till gallerian Mirum skett i begränsad utsträckning. De observationer som gjorts av polisen under studien handlar om att polispersonal åkt polisbil. Forskning har visat att denna arbetsmetod inte förebygger brott och heller inte ökar tryggheten¹⁰² (se vidare resonemang i 3.9).

¹⁰² Kelling m. fl., 1974; Loftin & McDowall, 1982; Knutsson & Partanen, 1986; Waddington, 1999; Bayley, 1998.

3.4 Hur hög har synligheten av poliser för de som bor och rör sig inom detta område varit under tiden för säkerhetszonen?

Synligheten av poliser har varierat mellan olika platser inom säkerhetszonen:

- Mirum var den plats med högst polisiär närvaro. Utifrån de observationer som genomfördes i Mirum kunde polispersonal iakttas drygt 30 sekunder i genomsnitt per timme när de fotpatrullerade i centrumet.
- I vissa mer problematiska delar av säkerhetszonen (såsom på och i närheten av Bäckgatan) kunde polispersonal iakttas cirka 20 sekunder per timme när de åkte polisbil.
- Hagebygatan användes för transport till olika delar av säkerhetszonen samt till områden utanför säkerhetszonen. På denna gata var synligheten av polis drygt 30 sekunder per timme.
- Ingen polisiär närvaro kunde iakttas på huvuddelen av platserna som var föremål för en observation.

Hur hög synligheten av poliser varit för de som bor och rört sig inom säkerhetszonen beror på vilka delar av säkerhetszonen de kunnat iakttas, under vilka perioder de varit i säkerhetszonen och när på dygnet de gjort iakttagelserna.

3.5 Hur hög var sannolikheten för att någon som befann sig i säkerhetszonen skulle bli föremål för en visitation?

Som framgår tidigare i rapporten genomfördes i genomsnitt en visitation i timmen och varje ingripande skedde på en begränsad yta av säkerhetszonen (mindre än fyra promille). Att själv bli föremål för en visitation kan uppfattas som en kränkning, men sannolikheten för att någon som befann sig i säkerhetszonen skulle bli föremål för en visitation rörde sig om tiondels promille¹⁰³. Risken varierade med tanke på vilka tidpunkter och platser som en person rörde sig på och framförallt på om personen var känd av polis sedan tidigare. För boende som inte var kända av polis sedan tidigare och som exempelvis åkte till arbetet på morgonen, lämnade barn på skola eller förskola och åkte hem på eftermiddagen var sannolikheten att bli föremål för en kontroll under perioden då säkerhetszonen var upprättad i stort sett obefintlig. Vissa, av polisen kända, individer kontrollerades vid flera tillfällen under perioden då säkerhetszonen var upprättad. Ibland skedde dessa kontroller under samma dag.

¹⁰³ Se ovan i detta kapitel

3.6 Vilka synpunkter har boende, näringsidkare och andra lokala aktörer haft på säkerhetszonen och polisens arbete i denna?

Inom ramen för denna utvärdering har det som framgår i metodkapitlet (kap 2) inte funnits möjlighet att genomföra en surveyundersökning rörande inställningen till säkerhetszonen och polisens arbete i denna. Det är troligt (se punkt 3.5) att majoriteten av befolkningen i säkerhetszonen såg positivt på denna. Detta av bland annat muntliga utsagor från boende och affärsidkare¹⁰⁴. Av dokumentation framgår att vissa individer som var kända av polisen reagerade negativt på kontrollerna och ibland redan när polisen kommunicerade med dem innan en kontroll hade genomförts. Att de är missnöjda med att visiteras följer ett vanligt mönster. Likaså finns anledning att vara försiktig att dra slutsatser om boendes trygghet och nöjdhet utifrån de positiva kommentarer som förmedlats av boende gällande säkerhetszonen i Hageby. Det finns flera orsaker att de som är negativa till zonen kan finna skäl att inte förmedla detta. Ett är det omdöme som kommunstyrelsens ordförande i Norrköping förmedlade samma dag som säkerhetszonen infördes: ”[...] de som inte är hederliga, det är de som tycker att det här är problematiskt, och dem tar vi ingen hänsyn till”¹⁰⁵.

Det gick att utgå från att media skulle ha ett stort intresse för den nyinrättade säkerhetszonen och polisen val att göra en initial kraftsamling i säkerhetszonen gjorde att det var lätt att få intrycket av att polisens arbete i hög grad påverkade säkerheten i Hageby. Tidigare har påpekats att detta agerande från polisens sida var funktionellt i ett avskräckande syfte, men också för att påverka nöjdheten med polisen.

Att det spridits en positiv bild av effekten av inrättandet av säkerhetszonen samtidigt som en försvinnande liten del av de boende i Hageby blev visiterade av polisen gör att det går att anta att majoriteten av de boende är positiva till inrättandet av säkerhetszonen i Hageby och nöjda med polisens arbete i denna.

Det ligger utanför ramen för denna utvärdering att analysera vad det kan få för konsekvenser på bland annat medborgarnas trygghet, syn på polisen och inställning till att bli utsatt för visitationer i en säkerhetszon om det blir känt att en åtgärd som marknadsförts som betydelsefull för att kunna komma tillrätta med den grova organiserade brottsligheten genom att försvåra och hindra kriminella från att genomföra och förbereda våldsdåd i praktiken inte överensstämmer med ett verkligt förhållande.

¹⁰⁴ Se t.ex. Selsfors, 2024 i Folkbladet, framkommit av muntliga utsagor och även av insändare/kommentarer på mediaartiklar.

¹⁰⁵ Se Agdogan, 2024 i Sveriges radio.

3.7 Hur har arbetet i säkerhetszonen genomförts ur ett likabehandlingsperspektiv?

Likabehandling betyder att alla människor ska anses vara lika värda och att ingen får diskrimineras på grund av bland annat kön och ålder¹⁰⁶. I detta kapitel kommer det ske en redovisning av fördelningen av de som visiterades med avseende:

- Kön
- Ålder

3.7.1 Könsfördelning på de som visiterades

Av de 380 visitationerna som genomfördes skedde det i 370 fall på män (97,5 procent).

Diagram 32. Könsfördelning på genomförda visitationer (n=380)¹⁰⁷.

Av de tio kvinnor som visiterades i samband med att säkerhetszonen var upprättad i Hageby:

- befann sig fem i fordon där det fanns minst en man som också blev föremål för en visitation.
- gick en av kvinnorna utomhus tillsammans med man som blev föremål för en visitation.
- ingick en kvinna i en grupp personer som observerades när de hade en upprörd diskussion.

¹⁰⁶ Diskrimineringslagen (2008:567); Regeringsformen (1974:152).

¹⁰⁷ Källa: Dokumentation över kroppsvistationer.

- var det vid tre tillfällen som någon kvinna visiterades enskilt utan att denna var i sällskap med en man som också visiterades¹⁰⁸.

Sammanfattningsvis var det betydligt fler män än kvinnor som visiterades.

3.7.2 Åldersfördelning på de som visiterades

Av diagram 33 framgår att 90 procent av visitationerna genomfördes på någon som var under 30 år och att en halv procent (två st.) av visitationerna skedde mot personer som var över 50 år. Den ena av dem var en ostraffad person, medan den andra var en person med missbruksproblematik. Det framgår bland annat vidare av diagram 33 att drygt 25 procent av visitationerna genomfördes mot någon mellan 15–18 år.

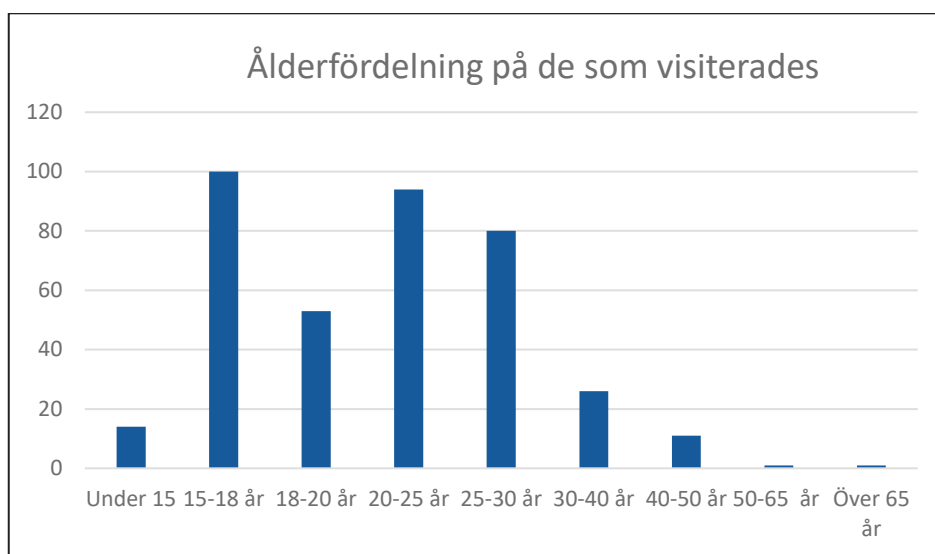

Diagram 33. Åldersfördelning på genomförda visitationer (n=380)¹⁰⁹.

Sammanfattningsvis var det fler yngre än äldre som visiterades.

¹⁰⁸ I samtliga tre fall genomfördes åtgärden av poliser som ingick i den nationella förstärknings-organisationen och som i normalfallet tjänstgör i små orter (med 10 000 respektive 20 000 invånare i respektive huvudort).

¹⁰⁹ Källa: Dokumentation över kroppsvisitationer.

Ungefär hälften (53 %) av de visitationer som gjordes i säkerhetszonen i Hageby under de två veckorna genomfördes på personer som var kända av polisen sedan tidigare. Med kända av polisen sedan tidigare avses i denna utvärdering de som är dömda eller misstänkta för brott som är vanligt förekommande inom gängbrottsligheten¹¹⁰. Att en person är känd av polisen sedan tidigare kan påverka polisens agerande gentemot denna utan att det utgör ett avsteg från likabehandlingsprincipen¹¹¹.

50 procent (190 av 380) av visitationerna gjordes på någon som visiterades en gång under den period då det var en säkerhetszon i Hageby. Av diagram 34 framgår att 23 procent (89 st.) av visitationerna gjordes på någon som visiterades 2–3 gånger. 27 procent (102 st.) av visitationerna gjordes på någon som visiterades fyra eller fler gånger under de två veckor säkerhetszonen var upprättad i Hageby. En person visiterades nio gånger under de två veckorna, två personer åtta gånger, två personer sju gånger och två personer sex gånger.

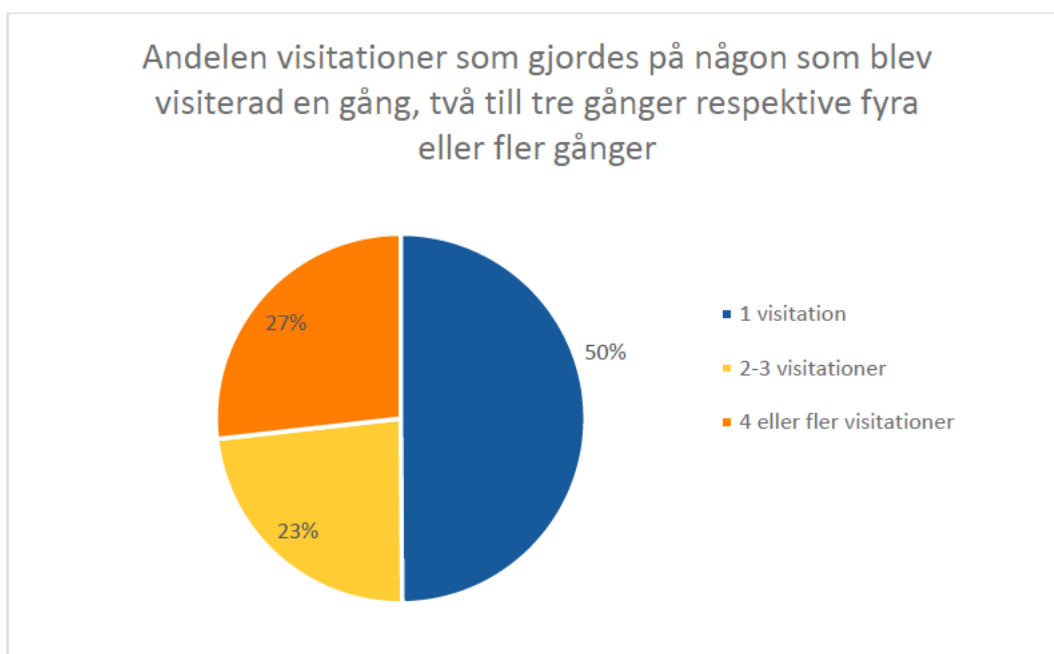

Diagram 34. Andelen visitationer som gjordes på någon som blev visiterad en gång, två till tre gånger respektive fyra eller fler gånger (n=380)¹¹².

¹¹⁰ Se vidare kapitel 2, metodkapitel.

¹¹¹ Framgår exempelvis av Polismyndighetens rekommendationer gällande arbete i säkerhetszonen (Polismyndigheten, 2024d).

¹¹² Källa: Dokumentation över kroppsvitationer

3.8 Har polislagen och Polismyndighetens rekommendationer följts vid upprättandet av säkerhetszonen i Hageby?

3.8.1 Inledning

På polisens intranät finns det en sida med rubriken: "Allt om säkerhetszoner" och där presenteras följande tre rubriker innehållandes hänvisningar till lagrum och stödmaterial samt till olika typer av rekommendationer, handledningar och mallar:

- Att besluta om en säkerhetszon – villkor för säkerhetszonen, informations- och dokumentationskrav, överklaganden.
- Att kommunicera en säkerhetszon
- Att jobba i säkerhetszonen – förhållningssätt, byggstenar och dokumentationskrav.

Som påpekats i inledningen av denna utvärdering saknas rekommendationer för hur en säkerhetszon ska utvärderas. I detta kapitel analyseras hur relevanta lagar, samt Polismyndighetens upprättade rekommendationer, följts vad gäller säkerhetszonen i Hageby.

3.8.2 Att besluta om en säkerhetszon

Beslut om att införa en säkerhetszon enligt 22b § polislagen får fattas av lägst chef på nivå 4¹¹³ Enligt samma lagrum får Polismyndigheten införa en säkerhetszon i ett avgränsat område om;

1. Att det med hänsyn till en konflikt mellan grupper finns en påtaglig risk för brottslig verksamhet som innefattar skjutning eller sprängning i området.
2. Zonen är av synnerlig vikt för att förebygga eller förhindra denna brottsliga verksamhet.
3. Skälen för zonen uppväger det intrång eller men i övrigt som den kan innebära för enskilda eller för något annat motstående intresse.

I tabell 1 redovisas på vilken chefsnivå beslutet om upprättande av säkerhetszonen i Hageby fattades samt på vilket sätt de tre förutsättningarna uppfylldes.

¹¹³ Enligt bilaga 4 till Polismyndighetens arbetsordning.

Tabell 1. Chefsnivå för beslut om upprättande av säkerhetszonen i Hageby samt de tre förutsättningarna i 22b § polislagen vid det givna tillfället.

Beslutsnivåer samt förutsättningar i 22b § polislagen	Har 22b § polislagen följts
Beslut att införa säkerhetszonen i Hageby fattades av chef på lägst nivå 4	Ja
Att det med hänsyn till en konflikt mellan grupper fanns en påtaglig risk för brottslig verksamhet som innefattar skjutning eller sprängning i det geografiska område som innefattades i säkerhetszonen.	Ja. Konflikten i lokalpolisområde Norrköping har till stor del utspelat sig i Hageby. Flera grova våldsbrott, däribland skjutningar och sprängningar har skett i området. Flera aktörer som är en del av de kriminella nätverken vistas och bor i Hageby. Risken för sprängningar och skjutningar var påtaglig.
Zonen är av synnerlig vikt för att förebygga eller förhindra denna brottsliga verksamhet	Ja. Avskräckningseffekten talar för detta även om det i utvärderingen framkommer flera faktorer som innebär att ett jakande svar på denna fråga inte är självklar (bl.a. vad gäller den låga risken att bli föremål för en kontroll och att kontroller kan utföras utan att det upprättats en säkerhetszon).
Skälen för zonen uppväger det intrång eller men i övrigt som den kan innebära för enskilda eller för något annat motstående intresse.	Ja. Även om det i utvärderingen framkommer flera faktorer som innebär att ett jakande svar på denna fråga inte är självklar (se ovan)

Sammanfattningsvis har beslut tagits på rätt nivå att inrätta säkerhetszonen i Hageby och de tre förutsättningarna i 22b § polislagen var uppfyllda.

3.8.3 Att kommunicera en säkerhetszon

I Polismyndighetens rekommendationer¹¹⁴ står att:

”För att en säkerhetszon ska få den avsedda brottsförebyggande effekten är det av betydelse att beslutet om zonen snabbt blir känt för många som kan komma att beröras av den. Det är också viktigt ur integritetsperspektiv eftersom det kan möjliggöra för enskilda att anpassa sig och – i vissa fall – välja om de vill utsätta sig för den ökade risken att bli föremål för ingripande.”

Det anges att:

”Polismyndighetens beslut om säkerhetszoner ska omedelbart publiceras på myndighets webbplats. Därutöver ska information ges på annat verksam sätt. Lokalmmedia bör regelmässigt underrättas.”

Vidare uttrycks i rekommendationerna att det av informationen ska framgå att beslutet kan överklagas och vart man ska vända sig för att göra detta. Om beslut förlängs eller avbryts i förtid, överklagas eller blir uppskjutet på grund av inhibition ska polisen informera om detta.

Det påtalas också att det är bra om det finns ett datum för ikraftträdande så att kommunikationsavdelningen hinner förbereda sina insatser och att chefer hinner kommunicera i linjen till personal i yttre tjänst. I annat fall gäller beslutet från den dag det är fattat. Ytterligare faktorer som tas upp i Polismyndighetens rekommendationer är att det är extra viktigt med en dialog med lokalsamhället när ett beslut om en säkerhetszon har fattats. Det nämns att lämpliga åtgärder är informationsinsatser av och i lokalpolisområdet såsom att sätta upp lappar om beslutet på anslagstavlor och att informera i skolor, föreningar, näringslivet och trossamfund om att det införts en säkerhetszon, varför den införts och dess innebörd. Det anges också att det i vissa fall kan vara lämpligt att sätta upp skyltar som upplyser om var det finns en säkerhetszon.

Polismyndigheten skriver i sina rekommendationer att när den nya lagstiftningen gällande säkerhetszoner börjar tillämpas kommer det sannolikt att väcka stort medialt intresse och att det därför kan vara lämpligt att bjuda in till en presskonferens.

I tabell 2 redovisas huruvida lokalpolisområde Norrköping vid upprättandet av säkerhetszonen har följt Polismyndighetens rekommendationer avseende hur beslutet om att införa en säkerhetszon har kommunicerats.

¹¹⁴ Polismyndigheten, 2024.

Tabell 2. Har Polismyndighetens rekommendationer avseende information om säkerhetszoner följts vid upprättande av säkerhetszonen i Hageby?

Rekommendation	Har rekommendationer följts?
Beslutet om säkerhetszon ska omedelbart publiceras på myndighetens webbplats	Ja.
Presskonferens med anledning av att säkerhetszonen i Hageby var den första som upprättas i Sverige	Ja.
Framgå att beslutet kan överklagas och vart man ska vända sig att göra en överklagan.	Ja.
Dialog med lokalsamhället genom att sätta upp lappar om beslutet på anslagstavlor och att informera i skolor, föreningar, näringslivet och trossamfund om att det införts en säkerhetszon (i vissa fall sätta upp skyltar om att det är en säkerhetszon i ett område)	Delvis , men i och med den stora uppmärksamhet beslutet fick i både lokal och nationell media var behovet begränsat av att sprida information om beslutet genom exempelvis vid möten i skolor, med föreningar och med trossamfund.

Sammanfattningsvis har Polismyndigheten kommunicerat ut information på ett sätt som ligger i linje med rekommendationernas andemening och innehåll. Införandet av säkerhetszonen i Hageby fick stort genomslag i lokal och nationell media.

3.8.4 Att jobba i säkerhetszonen

I stödmaterialet¹¹⁵ står det att en polisman får använda tvångsmedlen i den utsträckning det behövs för att förebygga eller förhindra den brottsliga verksamhet som zonen har införts för att motverka. Det anges att:

”För att kravet ska vara uppfyllt måste det finnas anledning att ingripa i det enskilda fallet utifrån en förhöjd risk att det påträffas ett farligt föremål som kan komma till användning vid den brottslighet som zonen har införts för att motverka”.

Och att:

- Det krävs inte att underlaget är så individspecifikt eller konkret att det kan sägas att risken är stor.
- Bedömningen ska dock bygga på faktiska omständigheter såsom underrättelser, tips, iakttagelser eller polisiär erfarenhet.

¹¹⁵ Polismyndigheten, 2024f.

- Det måste i efterhand gå att peka på vilka omständigheter som har legat till grund för ett ingripande.

Det nämns att det exempelvis kan finnas grund för ingripande om en person eller ett transportmedel motsvarar en riskprofil eller liknande som har arbetats fram med hjälp av polisiär erfarenhet eller underrättelser. Detsamma kan gälla om en person tidigare har varit involverad i allvarlig våldsbrottslighet eller betar sig avvikande. Det anges vidare att klädsel och liknande i vissa fall kan motivera ett ingripande, såsom om den tyder på att personen i fråga kan ha koppling till aktuella grupper eller på att personen kan ha ett farligt föremål på sig.

I Brottsförebyggande rådets rapport redovisas fyra åtgärder som poliser i yttre tjänst kan göra för att minska risken för faktisk och upplevd diskriminering. Poliserna bör säkerställa att

- kontrollen är ordentligt underbyggd
- de förklarar för personen i fråga varför kontrollen görs
- de genomför kontrollen på ett respektfullt sätt
- de ber om ursäkt om de har tagit fel.

När det gäller ett beslut om kroppsvisitation eller husrannsakan som direkt eller indirekt rör ett barn anges att det ska fattas med särskild omsorg och att åtgärden måste vara förenlig med de rättigheter som barn har enligt barnkonventionen. Det nämns att i vissa fall kan det vara lämpligt att kontakta barnets vårdnadshavare. Inom ramen för insatsen i Hageby upprättades ingen särskild plan för hur barns rättigheter skulle tillgodoses.

Enligt 27§ polislagen ska protokoll föras över kroppsvisitation och att det ska av protokollet framgå:

1. vem som har fattat beslutet om ingripandet,
2. grunden för beslutet och tidpunkten när det har fattats,
3. vem eller vilka som har deltagit i ingripandet,
4. vem eller vilka som ingripandet har riktat sig mot,
5. tiden för ingripandet samt
6. vad som i övrigt har förekommit vid ingripandet.

Att notera är att det i rekommendationerna inte anges att platsen för en visitation ska dokumenteras. Det framförs i rekommendationerna att för att öka rättssäkerheten för både medarbetare vid Polismyndigheten och enskilda personer samt möjliggöra relevant uppföljning bör all dokumentation av kontroller och tvångsåtgärder som vidtas av medarbetare vid Polismyndigheten vara likvärdig och tillförlitlig.

Vad gäller hur visitationerna ska genomföras anges att det som regel bör vara tillräckligt med en kroppsvisitation som består i att polismannen känner i eller utanpå fickor och kläder samt eventuellt kontrollerar medförda väskor och liknande. I den mån någon måste ta av sig kläderna eller blotta intima delar av sin kropp ska personen som regel beredas möjlighet att skyla sig. Det saknas förutsättningar att vidta visitationer av sådan art och omfattning att det rättsligt är att betrakta som en kroppsbesiktning.

I tabell 3 redovisas huruvida lokalpolisområde Norrköping vid upprättandet av säkerhetszonen har följt Polismyndighetens rekommendationer kopplat till genomförandet av arbetet i säkerhetszonen.

Tabell 3. Har Polismyndighetens rekommendationer avseende genomförandet av arbetet i säkerhetszonen vid upprättande av säkerhetszonen i Hageby?

Rekommendation	Har rekommendationer följts?
Urval av de som visiterats	Följts till stora delar , men frågetecken om den till alla delar följts. Utifrån den dokumentation som finns motiveras många av de visitationer som genomförts på ett sätt som ger intrycket av att rekommendationen har följts där det exempelvis anges att personerna som visiteras är kända sedan tidigare för våldsbrott och/eller uppvisar ett avvikande beteende (ibland dock utan att precisera vad det avvikande beteendet bestod av).
Hur visitationerna genomförts	Följts.
Sättet att dokumentera visitationerna	Följts i de flesta fall , men det förekommer visitationerna där det i efterhand inte går att peka på vilka omständigheter som har legat till grund för ett ingripande, vilket anges som ett krav på dokumentationen.
Information till vårdnadshavare	Information saknas. Det finns ingen dokumentation som indikerar att vårdnadshavare har informerats när barn har visiterats.

Sammanfattningsvis har Polismyndigheten rekommendationer avseende genomförandet av arbetet i säkerhetszonen följts till stora delar.

Referenser

Agdogan, E. (2024). *Beslutet om säkerhetszonen väcker känslor: "Man är rädd"*. Publicerad i Sveriges radio 5 juni 2024. <https://sverigesradio.se/artikel/beslutet-om-sakerhetszonen-vacker-kanslor-man-ar-radd> [Hämtad: 2024-09-07]

Ahnoff, P. (2024). *Kommunalrådet välkomnar visitationszonen*. Publicerad i Sveriges radio 4 juni 2024. <https://sverigesradio.se/artikel/kommunalradet-valkomnar-visitationszonen> [Hämtad: 2024-09-07]

Bayley, D.H. (1998). *What Works in Policing?* New York: Oxford university press

Bergh, F. & Ftouni, H. (2024) *Sverige inför visitationszoner efter ifrågasatt dansk modell*. Publicerad i SVT 4 februari 2024. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/skane/sverige-infor-visitationszoner-efter-ifragasatt-dansk-modell> [Hämtad: 2024-09-07]

Brå (2015). *Avrapportering i Ingripandeverksamheten. En tidsstudie*. Rapport 2015:10. Stockholm: Brottsförebyggande rådet. https://bra.se/download/18.366ea42214d6cb5d9d444d48/1433347649177/2015_10_Avrapportering%20i%20Ingripandeverksamheten.pdf [Hämtad: 2024-09-07]

Brå (2023a). *Nationella trygghetsundersökningen 2023 Om utsatthet, otrygghet och förtroende*. Rapport 2023:9. Stockholm: Brottsförebyggande rådet. https://bra.se/download/18.126e8d3a18afe99a9721d6c/1696837149983/2023_Nationella_trygghetsundersokningen_2023.pdf [Hämtad: 2024-09-07]

Bryman, A. and Bell, E. (2015). *Business Research Methods*. Oxford: Oxford University Press.

Bryman, A. (2016). *Social Research Methods* (5th ed.). London: Oxford University Press

Denzin, Norman K. (1978). *The Research Act: A Theoretical Introduction to Sociological Methods*. New York: McGraw-Hill

Elowson Tosting, L. (2024). *Efter dubbelmordet – nu införs landets första säkerhetszon*. Publicerad i Sveriges radio 4 juni 2024. <https://sverigesradio.se/artikel/efter-dubbelmordet-i-norrkoping-landets-forsta-sakerhetszon-infors> [Hämtad: 2024-09-07]

Elliot, B. (1993). *Road Safety Mass Media Campaigns. A Meta Analysis*. Federal Office of Road Safety, Canberra (CR 118)

Granath, A. Elljung, J. & Holgersson, S. (2024) *Tillämpning av problemorienterat polisarbete i Mirum Galleria, Norrköping 2023–2024*. Norrköping: Polismyndigheten.

Patton, M. (2014). *Qualitative Research and Evaluation Methods*. 4th Edition. Thousand Oaks: Sage.

Heikki, M. & Nittve, H. (2024). *Häng med in i säkerhetszonen i Hageby – så många poliser såg vi*. Publicerad i Norrköpings tidningar 5 juni 2024. <https://nt.se/nyheter/norrkoping/artikel/hang-med-in-i-sakerhetszonen-i-hageby-sa-manga-poliser-sag-vi/re6gvv5l> [Hämtad: 2024-09-07]

Holgersson, S. (2015). How the use of ICT can contribute to a misleading picture of conditions – A five-step process. *Interdisciplinary Journal of Information, Knowledge, and Management*, 10, 193-215

Holgersson, S. (red.). *Hur kan polisen tackla gängskjutningarna?* Linköping: Linköpings universitet.

Holgersson, S. & Westman, J. (2021). *Hur skyddar och stärker Polismyndigheten föreställningen om sin effektivitet? – exempel från olika verksamhetsområden.* Linköping: Linköpings universitet.

Homel, R.J. (1988) Policing and punishing the drinking driver: a study of general and specific deterrence. New York: Springer-Verlag.

Ibrahim, S. (2024). "Vi har valt att kalla det för säkerhetszoner" Publicerad i Nyhetsbyrå Järva 8 februari 2024. <https://www.nyhetsbyranjarva.se/vi-har-valt-att-kalla-det-for-sakerhetszoner/> [Hämtad: 2024-09-07]

P4 Östergötland (2024). *Polischefen om säkerhetszonen: "Vi får väldigt positiva reaktioner"* Publicerad i Sveriges radio 10 juni 2024. <https://sverigesradio.se/artikel/efter-veckan-med-sakerhetszon-vi-far-valdigt-positiva-reaktioner> [Hämtad: 2024-09-07]

Phillips, R.O., Ulleberg, P. & Vaa, T. (2009). Do road safety campaigns work? I Forward, S. och Kazemi, A. (red). A theoretical approach to assess road safety campaigns: Evidence from seven European countries. Cast Projekt. Bryssel: Belgian Road Safety Institute

Pogorzelska, A. (2024). *Här visiteras barn i Sveriges första säkerhetszon.* Publicerad i Dagens Etc. 18 juni 2024. <https://www.etc.se/story/haer-visiteras-barn-i-sveriges-foersta-saekerhetszon> [Hämtad: 2024-09-07]

Polismyndigheten (2024a). *Säkerhetszon i Norrköping, från 2024-06-05 till 2024-06-18.* Publicerad på polisens hemsida 4 juni 2024. <https://polisen.se/aktuellt/nyheter/ost/2024/juni/sakerhetszon-i-norrkoping-fran-och-med-2024-06-05/> [Hämtad: 2024-09-08]

Polismyndigheten (2024b). *Säkerhetszon införs i Norrköping imorgon.* Pressmeddelande publicerad på polisens hemsida 4 juni 2024. <https://polisen.se/aktuellt/nyheter/ost/2024/maj/polisen-bjuder-in-till-presstraff-om-inforande-av-sakerhetszon/> [Hämtad:2024-09-08]

Polismyndigheten (2024c). *Allt om säkerhetszoner.* Polisen intranät. <https://intrapolis.polisen.se/bekampa-brott/metoder-stod-atgarder/sakerhetszoner/> [Hämtad: 2024-09-08]

Polismyndigheten (2024d). *Hageby inte längre en säkerhetszon – polisens arbete fortsätter.* Publicerad på polisens hemsida 19 juni 2024. <https://polisen.se/aktuellt/nyheter/ost/2024/juni/hageby-inte-langre-en-sakerhetszon--polisens-arbete-fortsatter/> [Hämtad: 2024-09-08]

Polismyndigheten (2024e). *Handledning för områdespolisarbete. Kvalitativ lokal närvaro i lokalsamhället.* Nationella operativa avdelningen. Utgiven juni 2024. A597.247/2023. Stockholm: Polismyndigheten.

- Polismyndigheten (2024f) Handledning för säkerhetszoner m.m. Nationella operativa avdelningen. A224.718/2024. Utgiven april 2024. Stockholm: Polismyndigheten.
- Riksrevisionen (2023). *Att släcka bränder – Polismyndighetens arbete med särskilda händelser riktade mot grov brottslighet*. RiR 2023:5 Stockholm: Riksrevisionen.
- Kelling, G.L., Pate, T. Dieckman, D. & Brown, C.E. (1974). *The Kansas City Preventive Patrol Experiment: Technical Report*. Washington DC: Police Foundation.
- Knutsson, J. & Partanen, P. (1986). *Vad gör polisen? En jämförelse mellan kvarterspolis-tjänst och ordningspolitjänst*. BRÅ, 1986:2 Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Loftin, C. & McDowall, D. (1982): The Police, Crime and Economic Theory: An Assessment. *American Sociological Review*, vol 47, 393–401.
- Norrköpings kommun (2023). Områdesfakta Hageby. <https://norrkoping.se/download/18.15b82e2b1884c6c058f557d/1685444377617/311%20Hageby.pdf> [Hämtad: 2024-09-08]
- Riedel, W., Rothengatter, T. & de Bruin, R. (1988). Selective Enforcement of Speeding Behaviour. In Rothengatter, T. & de Bruin, R.A (red). *Road User Behaviour: Theory and Research*. Sid. 578-583.
- Rostami, A., Melde, C. & Holgersson, S. (2014). The myth of success: the emergence and maintenance of a special gang unit in Stockholm Sweden, *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, Oct 2014
- Sarnecki, J., Carlsson, C. (2022). *Brottsligheten och samhället*. Lund: Studentlitteratur
- Svenska tal (2024). *Ulf Kristersson: Almedalstal 2024*. <https://www.svenskatal.se/tal/ulf-kristersson-almedalstal-2024> [Hämtad: 2024-09-07]
- Selsfors, P. (2021). *Ny områdespolis som känner till sitt område*. Publicerad i Norrköpings tidningar 21 februari 2021. <https://nt.se/nyheter/valdemarsvik/artikel/ny-omradespolis-som-kanner-till-sitt-omrade/jn4nq50l> [Hämtad: 2024-09-08]
- Selsfors, P. (2024). i Folkbladet. *Polis om säkerhetszon: "Vi får otroligt fin feedback"*. <https://folkbladet.se/nyheter/norrkoping/artikel/sakerhetszonen-i-hageby-en-vecka-av-okad-polisnarvaro/lz41wzgr> [Hämtad: 2024-09-08]
- Sherman, L. (1990). *Police Crackdowns: Initial and Residual Deterrence I*: M. Tonry & N. Morris (red.). *Crime and Justice: A Review of Research*, Vol 12. Chicago: University of Chicago Press
- Trojanowicz, R. (1982). *Evaluation of the Neighbourhood Foot Patrol Program in Flint, Michigan*, East Lansing: Michigan State University Press.
- Vaa, T., Assum, T., Ulleberg, P & Veisten, K (2004) *Effekter av informasjonskampanjer på atferd og trafikkulykker – forutsetninger, evaluering og kostnadseffektivitet*. TØI rapport 727/2004. Oslo: Transportøkonomisk institutt.

Waddington, P.A.J. (1999). *Policing citizens*. London: UCL Press

Weisburd, D. & Eck, J. (2004). What can Police Do to Reduce Crime, Disorder, and Fear?
The Annals Of The American Academy Of Political and Social Science, 593, maj 2004;
42–65.

Bilaga 1 – ytterligare data rörande avsnitt 3.1 och 3.2.

Denna bilaga är en utförligare beskrivning av information som presenteras i avsnitt 3.1 och avsnitt 3.2.

Vilka möjligheter att funnits att passera in eller ut i säkerhetszonen på renodlade cykel- och gångstråk utan att bli föremål för en kontroll?

I bild 8 är säkerhetszonen i Hageby markerad med en röd linje. Renodlade cykel- och gångstråk in i säkerhetszonen finns inom de nio markerade streckade områdena på bilden.

Totalt genomfördes 15 observationer inom något av dessa 9 markerade områden. Någon polisiär närvaro kunde inte iakttas vid någon av dessa observationstillfällen. Det framgår av kartbilden i ArcID¹¹⁶ där platserna för kroppsvisitationerna har visualiserats att det i sex av dessa nio områden inte genomfördes några visitationer under de två veckor som säkerhetszonen var inrättat. I tre av de streckade områdena genomfördes visitationer:

- 10 juni, klockan 20.29 i ett av dessa områden
- 13 juni klockan 00.53 i ett annat område
- 13 juni klockan 13.23 och den 15 juni klockan 13.53 i ett ytterligare område

¹¹⁶ Se metodkapitel (kapitel 2).

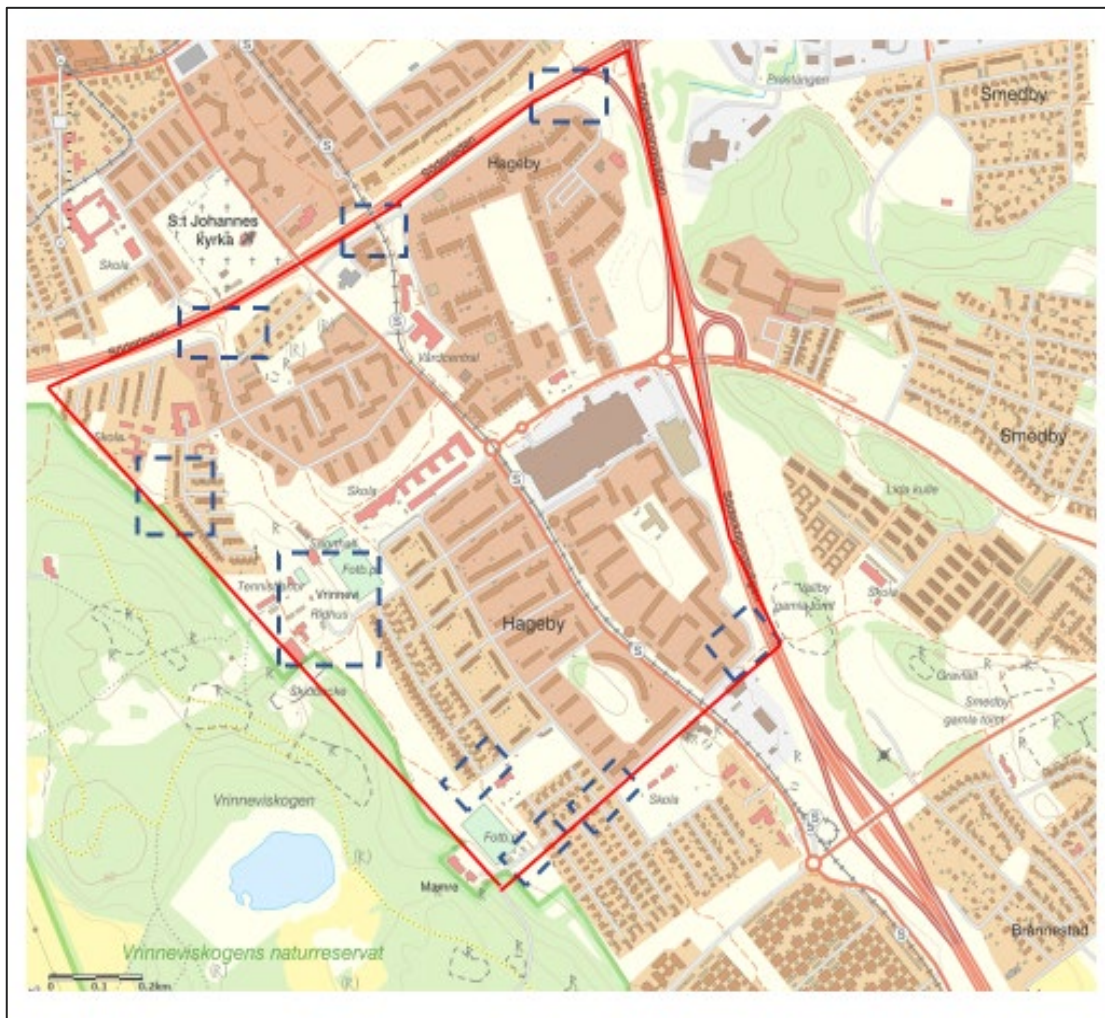

Bild 8: Nio områden markerade i säkerhetszonen där det finns renodlade cykel- /gångstråk in i området. I sex av dessa områden genomfördes inga visitationer under de två veckor säkerhetszonen var upprättad.

Om vi antar att det vid de nio cykel- och gångstråken tar cirka en minut att passera in i säkerhetszonen innebär det att under de två veckor som säkerhetszonen var upprättad fanns 20 160 tidsperioder att passera vid respektive plats. Passagemöjligheterna vid de nio markerade områdena omfattar således totalt 181 440 tidsperioder. Vid 4 av dessa 181 440 tidsperioder blev någon/några föremål för en visitation¹¹⁷.

Sammanfattningsvis fanns det mycket goda möjligheter att kunna passera in i säkerhetszonen på någon av de renodlade cykel- och gångvägar utan att bli föremål för en kontroll.

¹¹⁷ Enligt registrerade uppgifter i ArcId. Bör noteras att det inte passerar in personer i säkerhetszonen på alla dessa ställen under dygnens alla timmar (framgått bl.a. av muntlig information från polispersonal och iakttagelser i samband med yttre tjänst på natten). När observationerna genomfördes mellan 10-22 var det ett kontinuerligt flöde av personer vid huvuddelen av dessa platser, men vid några av platserna var det en lägre frekvens och kunde ta ett flertal minuter utan att någon passerade.

Vilka möjligheter att funnits att passera in eller ut i säkerhetszonen på bilvägar (med tillhörande cykel/gångvägar) utan att bli kontrollerad?

I bild 9 nedan är säkerhetszonen i Hageby markerad med en röd linje precis som i bild 8. Det har inte upprättats fasta kontrollplatser in till säkerhetszonen för att kontrollera fordon på bilvägar som går in i området. Det blåmarkerade streckade området i bild 9 innefattar fyra vägar in i säkerhetszonen (som i tre fall även har cykel/gångbana).

Att det streckade området är utdraget längs hela Hagebygatan respektive Lidaleden beror dels på att patruller i ett flertal fall inte angivit nummer för kontrollerna på Hagebygatan och dels att det på Lidaleden saknas gatunummer och att det bland annat angivits i höjd med Mirum (men Mirum är en lång byggnad). Det streckade området i anslutning till Lidaleden omfattar även parkeringsplats och parkeringsgarage utanför Mirum eftersom det kan vara naturligt att stoppa ett fordon som kommer in i området från Lidaleden eller från E22 på denna plats.

Totalt genomfördes åtta strukturerade observationer i anslutning till markerat område i bild 8. Någon polisiär närvaro kunde inte iakttas vid något av dessa strukturerade observationstillfällen, men på avstånd under två strukturerade observationer på andra platser än i anslutning till markerat område iakttogs polisfordon som framfördes i sydlig riktning på Hagebygatan. Dessa polisfordon var synliga i fem respektive tio sekunder från observationsplatserna. Det bör noteras att det vid ett stort antal tillfällen (>40) när observationer inte gjordes i anslutning till Hagebygatan, men när denna gata delvis var synlig från observationsplats inte iakttogs någon polisen närvaro på Hagebygatan. Att det fanns polisen närvaron på någon del av Hagebygatan går utifrån dessa iakttagelser att beräkna till högst en procent av tiden, det vill säga i genomsnitt 36 sekunder per timme.

Under transport till/från observationsplatser eller i samband med annan vistelse i säkerhetszonen (t.ex. måltidsuppehåll) iaktogs också viss närvaro av polispersonal på Hagebygatan. Även om dessa iakttagelser inkluderas bedöms den polisära närvaron på Hagebygatan att vara högst en procent av tiden.

Bild 9. Ett område markerat där det finns möjligheter att åka in med bil i området på fyra infarter till området (Hagebygatan, Lidaleden och E22).

Inom säkerhetszonen genomfördes 44 husrannsakingar i bilar under de 2 veckor som säkerhetszonen var upprättad, varav 18 av dessa bilar passerade in i eller kom från en riktning som gör det sannolikt att de hade passerat in i säkerhetszonen¹¹⁸. 13 av dessa 18 bilar observerades när de framfördes på Hagebygatan (i norra respektive södra delen av säkerhetszonen). I diagram 38 redovisas vilka datum dessa kontroller genomfördes:

¹¹⁸ Utifrån uppgifter i ArcID där de upprättade pappersdokumenten registrerades i nära anslutning till att säkerhetszonen hade upphört, men också ytterligare en genomgång dokumentation av visitationer/husrannsakingar en månad senare (se kapitel 2).

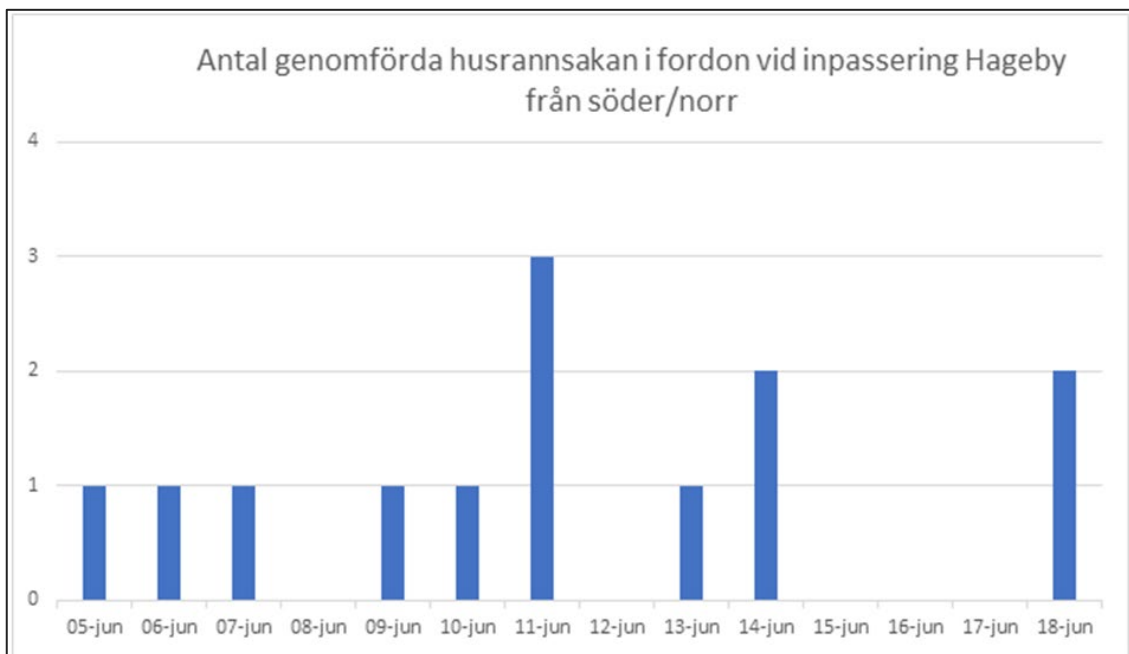

Diagram 38. De 13 bilar där det genomförts en husrannsakan i som körts in i säkerhetszonen från norr eller söder (datum)¹¹⁹.

Av diagram 38 går det att dra slutsatsen att som mest stoppades tre bilar under ett dygn som passerat in i området från norr eller söder (Hagebygatan). Under drygt en tredjedel av dyggen stoppades inga bilar som passerat in i området från norr eller söder.

I diagram 39, nedan, redovisas vilken tid på dygnet husrannsakingarna genomfördes i bilarna.

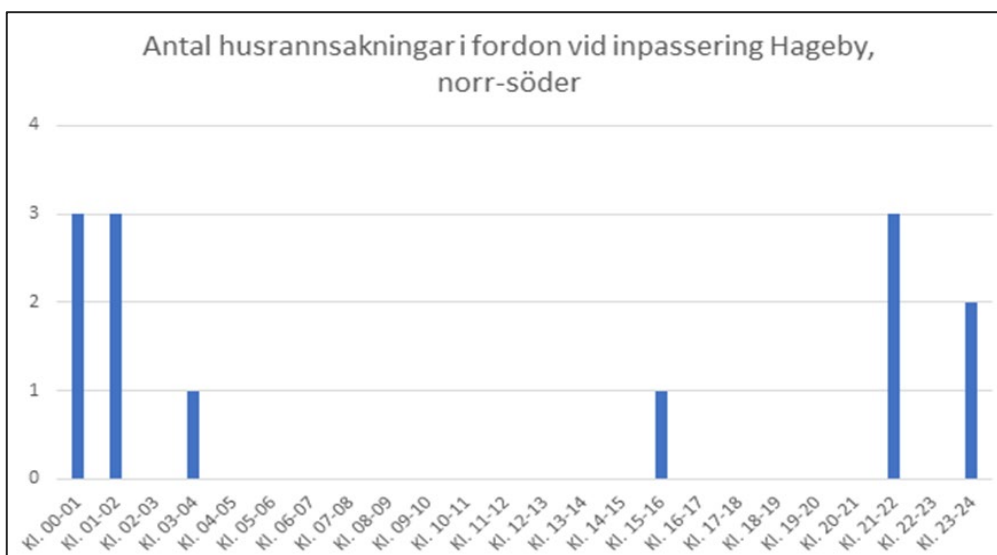

Diagram 39. När husrannsakan påbörjades i de 13 bilar som kontrollerades när de körts in i säkerhetszonen från norr eller söder¹²⁰.

¹¹⁹ Källa: ArcID.

¹²⁰ Källa: ArcID.

Av diagram 39 framgår att under 15 av dygnens 24 timmar (drygt 62 procent) genomfördes inga husrannsakingar i bilar som passerat in i området från norr eller söder.

Under de två veckor som säkerhetszonen var upprättad stoppades fem av de bilar som passerat in i området på Lidaleden/E22¹²¹, det vill säga de två vägar som går in från öster i området. Under knappt två tredjedelar av dygnen genomfördes inte husrannsakan i några fordon som passerat in i området från öster och inga husrannsakingar i fordon gjordes under 19 av dygnens 24 timmar i denna del av säkerhetszonen.

Norrköpings kommun gör trafikmätningar och av dessa framgår att det på Hagebygatan i den norra delen av säkerhetszonen passerade i genomsnitt drygt 8000 bilar per dygn¹²², på Hagebygatan i den södra delen av säkerhetszonen drygt 4000 bilar per dygn¹²³ och på Lidaleden i den östra delen av säkerhetszonen drygt 7000 bilar per dygn¹²⁴. Utifrån dessa data går det att anta att det passerade över 100 000 bilar in i säkerhetszonen under de 14 dagar som den var upprättad¹²⁵. Av dessa drygt 100 000 bilar kontrollerades 18, det vill säga mellan en och två tiondels promille av de bilar som passerade in i området.

Om vi antar att det tar 30 sekunder att passera in i säkerhetszonen med en bil på någon av dessa platser innebär att det under de två veckor som säkerhetszonen var upprättad fanns 40 320 tidsperioder att passera vid respektive plats. Passagemöjligheterna med bil genom att använda någon av de fyra vägarna omfattar således totalt 120 960 tidsperioder och under 18 av dessa tidsperioder stoppades en bil där det genomfördes en husrannsakan, vilket rör sig om mellan en och två tiondels promille av tidsperioderna.

Sammanfattningsvis fanns det mycket goda möjligheter att kunna passera in i säkerhetszonen i en bil på någon av de fyra vägar som leder in i området utan att bli föremål för en kontroll.

Det framgår av kartbilden i ArcID där platserna för kroppsvisitationerna har visualiserats att det under de två veckor säkerhetszonen var upprättad har genomförts kroppsvisitationer av personer som färdats in på cykel/gångbanor längs tre bilvägarna in i området.

På den norra infarten (Hagebygatan) genomfördes en kroppsvisitation på två veckor¹²⁶. Utifrån de strukturerade observationer som gjorts går det att anta att färre än en tiondels promille av de som passerade på denna infart har blivit kroppsvisiterade och i diagram 43 redovisas genomförda kroppsvisitationer på den södra infartsvägen in i området (utöver de som gjordes i samband med husrannsakan i fordon).

¹²¹ 7 juni kl. 20.20, 9 juni kl. 22.56, 10 juni kl. 13.23, 12 juni kl. 00.55 och 18 juni kl. 10.54.

¹²² Mätning gjord i februari 2024 passerade 8352 bilar per dygn. I en mätning som gjordes i oktober 2022 passerade 9312 bilar per dygn. Källa: Norrköpings kommun. Utdrag ur IT-system, distribuerat av trafikstrateg via e-post i juni 2024. Att notera är bilar som åker i bägge riktningar räknas vid dessa mätningar (inte bara de som åker in i Hageby).

¹²³ I en mätning gjord i oktober 2022 passerade 4383 bilar per dygn.

¹²⁴ I en mätning gjord i oktober 2022 passerade 7222 bilar per dygn.

¹²⁵ Om det antas passera drygt 7000 fordon per dygn in i området (vilket är lågt räknat utifrån mätvärdena). De strukturerade observationer som gjordes inriktade sig inte på att mäta hur många bilar som passerade in i området, men de antal fordon som räknades på Hagebygatan (i båda riktningarna) ligger på ungefär samma nivå som kommunens trafikmätningar på denna gata om man antar att frekvensen av bilar som passerar är lägre på natten än på förmiddag, eftermiddag och kväll då mätningarna genomfördes.

¹²⁶ 11 juni kl. 01.35.

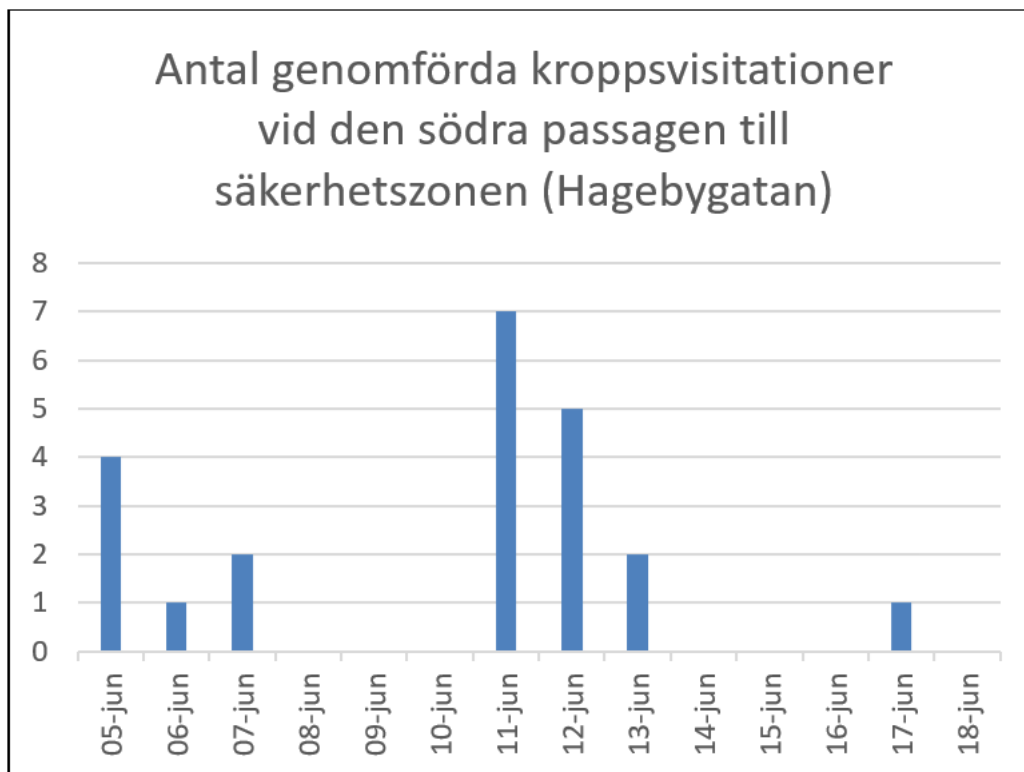

Diagram 40. Datum för de 24 kroppsvisitationer som genomfördes vid den södra passagen till säkerhetszonen (Hagebygatan)¹²⁷.

Det framgår av diagram 40 att vid drygt hälften av dygnet genomfördes inte några kroppsvisitationer på denna plats.

En sammanställning över vilka tider som dessa kroppsvisitationer genomfördes som presenteras i diagram 41 visar att flest kroppsvisitationer gjordes vid klockan 01.00 (nio st) och klockan 20.00 (fyra st). Under tretton av dygnens timmar genomfördes inga kroppsvisitationer.

¹²⁷ Källa: ArcID.

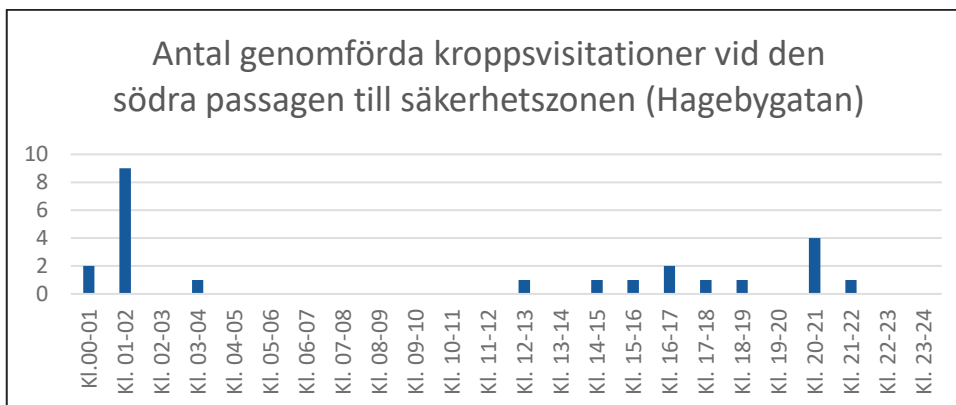

Diagram 41. Tidpunkt för de 24 kroppsvisitationer som genomfördes vid den södra passagen till säkerhetszonen (Hagebygatan)¹²⁸.

Högst några tiondels promille av de som passerade in till säkerhetszonen på den södra infarten (Hagebygatan) har blivit kroppsvisiterade¹²⁹ och polisnärvaro fanns högst en promille av tiden vid den norra infarten och några promille vid den södra infarten, det vill säga i genomsnitt 10–15 sekunder per timme¹³⁰.

Vid den östra infarten (Lidaleden) genomfördes 15 kroppsvisitationer där datum för visitationerna redovisas i diagram 42.

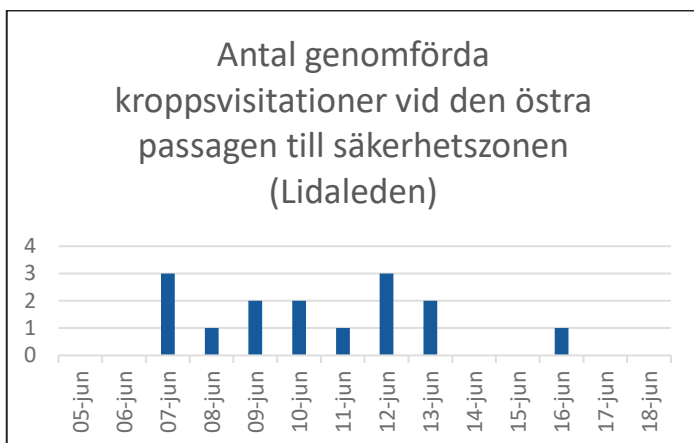

Diagram 42. Datum för de 15 kroppsvisitationer som genomfördes vid den östra passagen till säkerhetszonen (Lidaleden)¹³¹.

Av diagram 42 framgår att som mest genomfördes tre visitationer under ett dygn på denna plats¹³². Under 6 av de 14 dygnen genomfördes inga kroppsvisitationer på denna plats. En sammanställning av när visitationerna genomfördes som presenteras i diagram 43 visar att

¹²⁸ Källa: ArcID.

¹²⁹ Utifrån antalet genomförda kroppsvisitationer och iakttagelser om flödet av personer i samband med de strukturerade observationerna.

¹³⁰ Uträkningen utgår från dokumentation av kroppsvisitationer och husrannsakingar samt strukturerade observationer.

¹³¹ Källa: ArcID.

¹³² 7 och 12 juni.

flest visitationer gjordes klockan 00.00–01.00 (fem st.), klockan 13.00–14.00 (fyra st.) och klockan 20.00–21.00 (tre st.). Under 19 av dygnens timmar genomfördes inga visitationer.

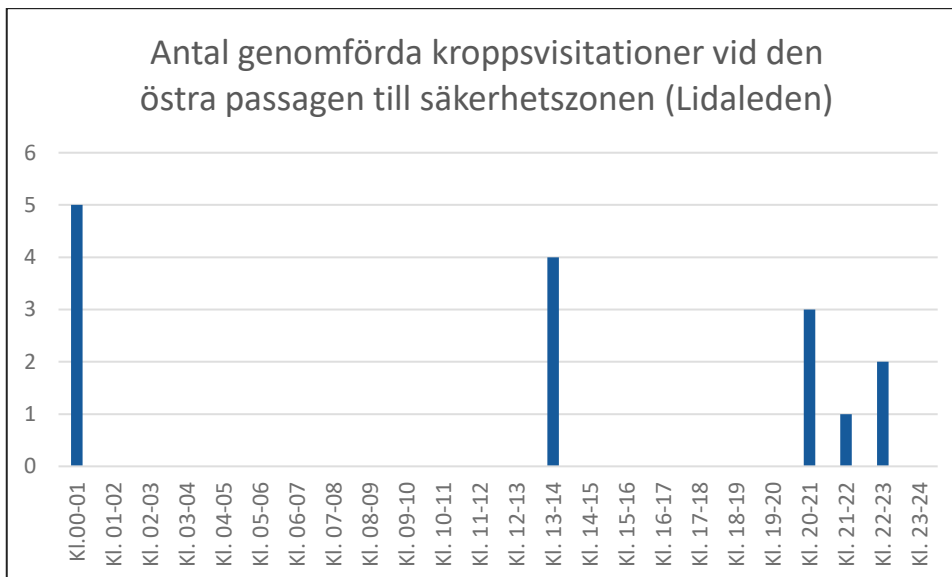

Diagram 43. Tidpunkt för de 15 kroppsvisitationer som genomfördes vid den östra passagen till säkerhetszonen (Lidaleden).

Sammanfattningsvis fanns det mycket goda möjligheter att kunna passera in i säkerhetszonen till fots (eller annat transportmedel än bil) på de tre vägar som har cykel-/gångbanor utan att bli föremål för en kontroll.

Vilka möjligheter har funnits att röra sig inom säkerhetszonen utan att bli kontrollerad?

Frågan vilka möjligheter det har funnits att röra sig röra sig inom säkerhetszonen utan att bli kontrollerad har delats upp i två underfrågor:

- c. Vilka möjligheter har funnits att röra sig i centrumanläggningen Mirum utan att bli föremål för en kontroll?
- d. Vilka möjligheter har funnits att röra sig utomhus i säkerhetszonen utan att bli föremål för en kontroll?

Vilka möjligheter har funnits att röra sig i centrumanläggningen Mirum utan att bli föremål för en kontroll?

Vid fyra tillfällen under de strukturerade observationerna observerades polispersonal i Mirum (samtliga då säkerhetszonen var upprättad). Polispersonal har även observerats vid tre andra tillfällen när säkerhetszonen var upprättad (bl.a. i samband med måltidsuppehåll efter genomförda observationer). I samband med att säkerhetszonen var upprättad observerades under de fasta strukturerade intervjuerna 2563 personer på plan 1, men inte någon polispersonal. I samband med att observationerna hade avslutats och observatör var på väg från platsen observerades vid ett tillfälle två poliser som gick in och handlade mat på Kvantum. Vid ett annat tillfälle mötte observatören en polispatrull i entrén till ingång på plan 2. Patrullen hade parkerat sitt fordon i anslutning till samma ingång.

Samtliga iakttagelser (fyra st.) av närvaro av polispersonal under de strukturerade observationerna gjordes på plan 2. I samband med ett måltidsuppehåll på plan 2 så iaktogs dessutom en patrull gå in på Mirum genom ingång plan 1 vid bankomaterna och de kom tillbaka ut genom samma ingång efter 25 minuter. Det är oklart om patrullen varit i gallerian hela tiden.

Polisiär närvaro i gallerian iaktogs under cirka sju promille av den totala tiden som de strukturerade observationerna omfattade. Om den observation som gjordes i samband med ett måltidsuppehåll inkluderas samt att varje observation förlängs med någon minut (så att även tiden då observationerna avbrutits för dagen ingick i observationerna¹³³) uppskattas den polisiära närvaron på en slumpmässigt utvald plats i plan 1 eller 2 i gallerian hamna på drygt en procent, vilket betyder en närvaro på i genomsnitt 36 sekunder per timme. Den polisiära närvaron resulterade i att det genomfördes 11 visitationer av personer som befann sig i gallerian under tiden för upprättandet av säkerhetszonen och ytterligare 13 personer som var på väg ut från gallerian¹³⁴. I nedanstående diagram räknas dessa in i de visitationer som gjorts av personer i Mirum Galleria.

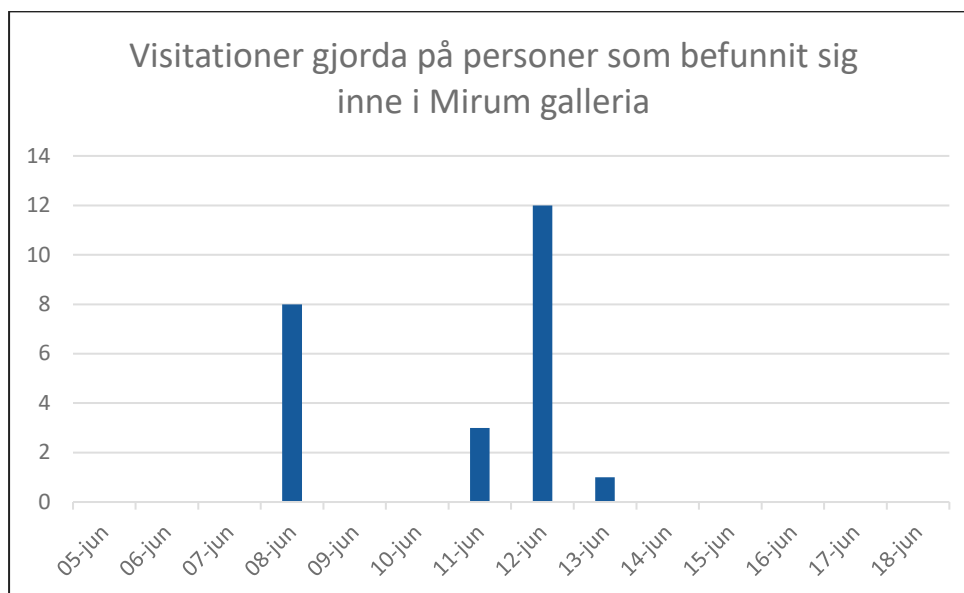

Diagram 44. Datum för de 24 visitationer som gjordes av personer som befann sig i eller var på väg ut från i Mirum Galleria¹³⁵.

Av diagram 44 framgår att flest visitationer gjordes den 12 juni (tolv st.) och den 8 juni (åtta st.). Under 10 av de 14 dyggen genomfördes inga visitationer i Mirum Galleria och av nedanstående diagram framgår att under mer än hälften av timmarna då Mirum var öppen genomfördes inga visitationer.

¹³³ Vilket gör att närvaron av två ytterligare polispatruller inkluderas i insamlade data.

¹³⁴ Källa: Dokument över kroppsvisitationer.

¹³⁵ Källa: Dokument över kroppsvisitationer

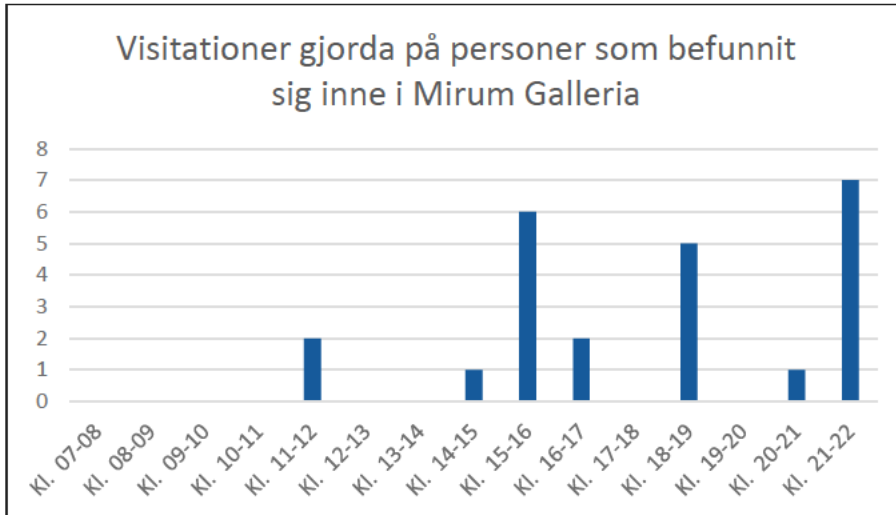

Diagram 45. Tidpunkt de 24 visitationer som gjordes av personer som befann sig i eller var på väg ut från i Mirum Galleria.¹³⁶

Under de 14 dygn som säkerhetszonen var upprättad går det att anta att antal besökare på Mirum var drygt 160 000¹³⁷. Av dessa visiterades 24. Det betyder att någonstans mellan en till två tiondels promille av besökarna visiterades, det vill säga det låg på ungefär samma nivå som andelen fordon och personer som kontrollerades i samband med inpassering till säkerhetszonen (se ovan).

Sammanfattningsvis fanns det mycket goda möjligheter att kunna besöka Mirum Galleria utan att bli föremål för en kontroll.

Vilka möjligheter har funnits att röra sig utomhus i säkerhetszonen utan att bli föremål för en kontroll?

Husrannsakan i bilar

När det gäller bilar som befann sig i området och som inte kontrollerades i anslutning till att de körts in i området utfördes 26 sådana husrannsakingar under de 14 dagar säkerhetszonen var upprättad, det vill säga knappt två husrannsakingar per dygn. De datum de genomfördes redovisas i diagram 46.

¹³⁶ Källa: Dokument över kroppsvisitationer

¹³⁷ Utifrån centrumledningens redovisade besöksstatistik (se Granath, Elljung och Holgersson, 2024).

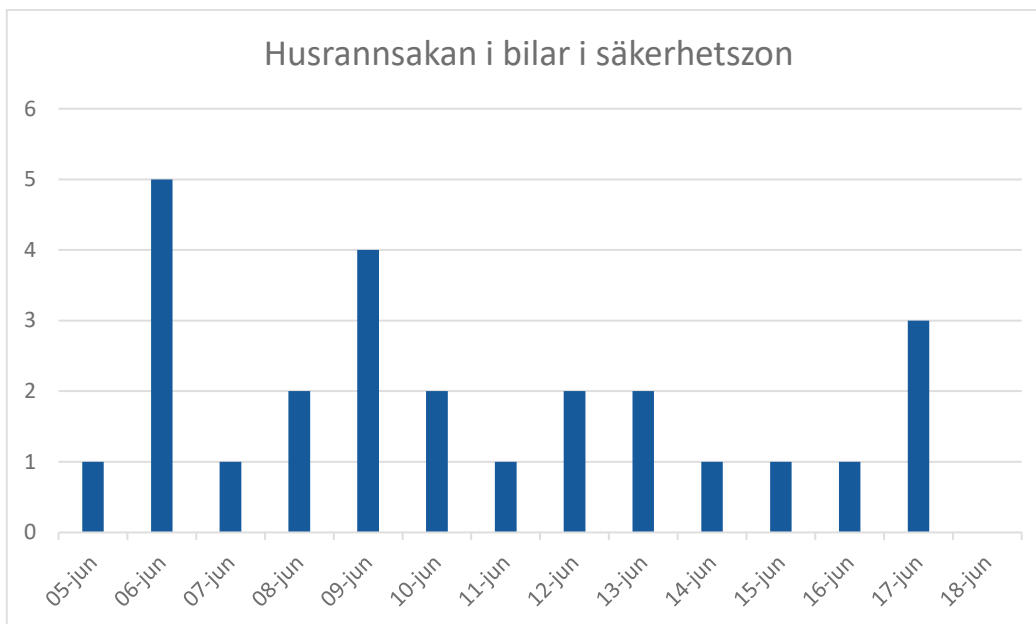

Diagram 46. Datum för 26 husrannsakningar i bilar i säkerhetszon som gjordes på bilar som befann sig inom denna zon¹³⁸.

Av diagram 46 framgår att fler än hälften av de husrannsakningar i bilar som gjordes i Hageby under tiden då säkerhetszonen var upprättad genomfördes under de första fem dyggen. Flest husrannsakningar gjordes den 6 juni (fem st.) och den 9 juni (fyra st.). Varje dygn finns det tusentals bilar i säkerhetszonen och sannolikheten att någon av dessa bilar blev föremål för en husrannsakan handlade om tiondels promillen.

I diagram 47 redovisas vilka tidpunkter husrannsakningarna i bilar genomfördes och det framgår att sannolikheten för en husrannsakan var högst klockan 21.00–22.00 och klockan 01.00–02.00. I och med att det framfördes färre bilar i området under dessa tidpunkter var sannolikheten att det genomfördes en husrannsakan vid dessa tidpunkter högre än tiondels promillen¹³⁹. Det bör dock noteras att under 11 av 14 dygn inte genomfördes några husrannsakningar i bilar under dessa tidpunkter¹⁴⁰.

¹³⁸ Källa: ArcID. De bilar som kontrollerades i samband med att de körts in i området redovisas i annat diagram och exkluderas i detta diagram.

¹³⁹ Värde oklart eftersom någon mätning av rörelser av bilar och personer inte gjorts vid dessa tidpunkter.

¹⁴⁰ Vid två av dyggen genomfördes två husrannsakningar i bil klockan 01-02 respektive 21-22.

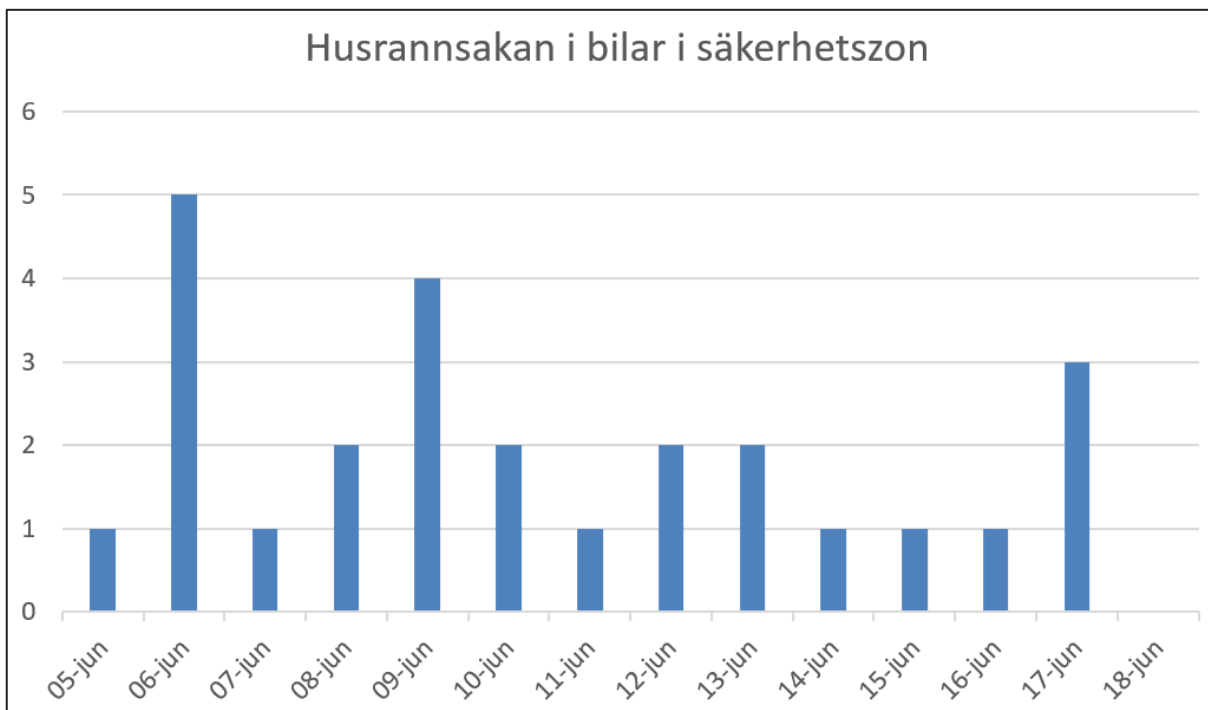

Diagram 47. Tidpunkt för 26 husrannsakingar i bilar i säkerhetszon som gjordes på bilar som befann sig inom denna zon¹⁴¹.

Kroppsvisitationer av personer

Det genomfördes 380 kroppsvisitationer under de fjorton dagar som säkerhetszonen var upprättad¹⁴². Precis som var fallet vad gäller husrannsakingar i bilar genomfördes mer än hälften av kroppsvisitationerna under de första fem dyggen. Antalet kroppsvisitationer sjönk markant de sista fem dyggen. Under de sista fem dyggen genomfördes i genomsnitt drygt tre kroppsvisitationer per dygn att jämföras med de nio första dyggen då drygt 34 kroppsvisitationer genomfördes per dygn. Högst antal kroppsvisitationer genomfördes den 6 juni (54 st.). Nedan redovisas de genomförda kroppsvisitationerna i ett diagram.

¹⁴¹ Källa: ArcID. De bilar som kontrollerades i samband med att de körts in i området redovisas i annat diagram och exkluderas i detta diagram.

¹⁴² Källa: Dokument över kroppsvisitationer (inkluderar de som blev stoppade och kontrollerades i samband med husrannsakan i bilar).

Diagram 48. Genomförda kroppsvisitationer i säkerhetszonen (n=368)¹⁴³.

För att en person som befann sig i säkerhetszonen skulle bli föremål för en visitation krävdes en närvaro av polispersonal vid en tidpunkt då personen befann sig på platsen och där den polisiära närvaron beräknas till två promille av den totala tiden. Under de fasta observationerna iaktogs polisen närvaro vid någon av observationsplatser vid två tillfällen (under sju timmars observationer). De passerade observationsplatsen i en polisbil och det tog 20 respektive 30 sekunder. Vid två observationstillfällen utomhus iaktogs en polisbil utanför observationszonen när den framfördes längs med Hagebygatan¹⁴⁴ och under transport mellan observationsplatser (3,5 timmars observationer) iaktogs förekomsten av polisiära resurser vid två tillfällen.

Vid de fasta observationsplatserna observerades 342 bilar där det färdades en eller flera personer i dessa, samt 731 personer som uppehöll sig, gick, cyklande, åkte moped eller åkte elsparkcykel¹⁴⁵. Inga kroppsvisitationer observerades och således var det utifrån de strukturerade observationerna färre än 1 promille av de som uppehöll eller rörde sig på observationsplatserna som visiterades. Av dokumentationen av genomförda visitationer framgår att antal visitationer varierade över dygnens timmar. Flest visitationer gjordes klockan 21.00–24.00 (112 st.), klockan 18.00–21.00 (72 st.) och klockan 15.00–18.00 (70 st.). Klockan 06.00–09.00 genomfördes inga kroppsvisitationer¹⁴⁶.

¹⁴³ Källa: ArcID. Vid den andra genomgången av dokumentationen av kroppsvisitationer (då 380 kroppsvisitationer lokaliserades i materialet) noterades inte datum och tid utan statistiken utgår från informationen som registrerades i ArcID, men de 12 visitationer (3%) som inte är registrerade i ArcID bedöms inte påverka utseendet på kurvan.

¹⁴⁴ I samband med observationer inne i Mirum iaktogs också en polisbil (utanför Mirum).

¹⁴⁵ Förekomsten av transporter med cyklar (59 st), mopeder (3 st) och elsparkar (21 st). Om och hur personer förflyttade sig noterades under 5 av de 7 timmar som observationerna genomfördes.

¹⁴⁶ Information hämtad från ArcID.

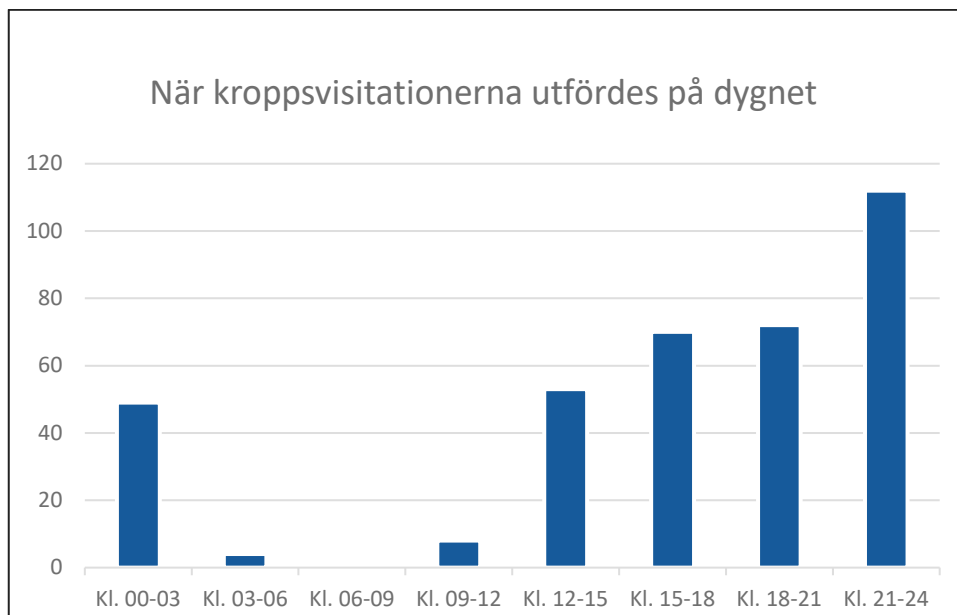

Diagram 49. När kroppsvisitationer genomfördes i säkerhetszonen (n=368)¹⁴⁷.

Under den tidsperiod på dygnet där det utfördes flest kroppsvisitationer genomfördes i genomsnitt drygt två visitationer per timme. I genomsnitt över hela dygnet genomfördes knappt en visitation per timme. Säkerhetszonen omfattare en yta på över en halv kvadratkilometer och när en visitation utfördes på en plats fanns det fler än 250 andra platser som krävde en polisnärvaro för att en person som det fanns anledning att visitera skulle upptäckas och kunna stoppas.

Sammanfattningsvis fanns det mycket goda möjligheter att exponera sig utomhus i säkerhetszonen utan att bli föremål för en kontroll.

¹⁴⁷ Källa: ArcID.